

Šiame numeryje

3

Kunigystės 50-metis: keletas Jo Eminencijos kardinolo Audrio Juozo Bačkio gyvenimo ir veiklos epizodų

„Vorutos“ prenumeratorių dėmesiai

Lietuvos paštuose priimama laikraščio „Voruta“ prenumerata 2011 metams.

Prenumeratos kaina (indeksas 0135):

1 mėn. – 3,00 Lt

3 mėn. – 9,00 Lt

6 mėn. – 18,00 Lt

Prenumeratos kaina (pensininkams, neįgaliesiems, moksleiviams, studentams, mokytojams, indeksas 0136):

1 mėn. – 2,80 Lt

3 mėn. – 8,40 Lt

6 mėn. – 16,80 Lt

- prenumerata trumpesniai nei metų ar pusmečio laikotarpiui (pvz., ateinančiam mėnesiui) priimama iki einamojo mėnesio 22 dienos (jeigu nenurodyta kitaip).

Galima užsiprenumeruoti elektroninę „Vorutos“ laikraščio versiją. Ji atsiunčiama į el. paštą pdf formatu.

1 mėn. – 2,00 Lt

3 mėn. – 6,00 Lt

6 mėn. – 12,00 Lt

Periodinius leidinius galima užsisakyti ir internetu, bendrovės tinklalapyje www.post.lt.

Pilietiškai žmonės stiprina laisvą Lietuvą

Danos Buinickaitės nuotr.

LR Prezidentė Dalia Grybauskaitė su Trakų Vytauto Didžiojo gimnazijos moksleiviais

Nepriklausomybės atkūrimo dienos išvakarėse Prezidentė Dalia Grybauskaitė vedė istorijos ir pilietinio ugdymo pamoką Trakų Vytauto Didžiojo gimnazijos dešimtokams.

„Kiekviena diena mūsų gyvenime yra pilietiškumo pamoka. Savo darbais ir elgesiu kasdien turime atsakyti į klausimą, kaip myliu savo šalį, ką galiu dėl jos padaryti. Esate užaugę laisvoje Lietuvoje, būkite atviri žinioms ir kupini svajonių“, – pradėdama

pilietiškumo pamoką sakė Prezidentė.

Šalies vadovė su gimnazistais taip pat aptarė aktualiausias valstybės problemas – emigracijos mastus ir žalą, kovos su korupcija sunkumus, energetinės nepriklausomybės svarbą, nevyriausybių organizacijų ir savanorystės vaidmenį valstybės gyvenime, pagalbos vieni kitiems projektų svarbą.

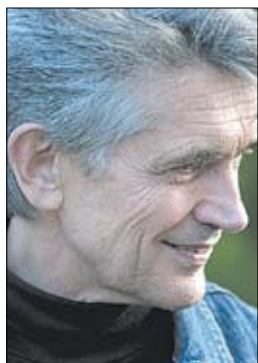
„Lietuva bus graži tiek, kiek mes patys būsime gražūs. Jei sakoma, kad Lietuvoje blogai, vadinasi, blogi esame patys. Ir tik

mes patys galime pakeisti aplinkybes, jei tik žinosime ir sutarsime, ko norime. Pilietiškai žmonės – 21-ąsias Nepriklausomybės atkūrimo metines mininčios Lietuvos stiprybė“, – sakė šalies vadovė.

Pabrėždama gimtosios kalbos ir tautos vienybės svarbą, padėjusią mūsų valstybei išlikti sunkiausiais istorijos periodais, Prezidentė ragino gimnazistus būti pilietiskais ir savo gebėjimais stiprinti savo šalį.

Prezidentės spaudos tarnyba

ES Regionų komitetas domisi priemiestinėmis zonomis

Giedrimas Paviržis

Š. m. kovo 4 d. šiuo metu ES pirmininkaujančioje Vengrijoje ES Regionų komiteto (toliau – ESRK) Biuras svarstė mažų gyvenviečių, esančių prie miestų, klausimus. Ši tema labai aktuali visoms šalims, nors kaimo vietovėse vykstantys pokyčiai skirtingi tarp valstybių narių. Visose ES šalyse vyksta kelimasis iš kaimo vietovių. Todėl jų vystymo politikai skiriama daug dėmesio ne tik įvairiose diskusijose, bet ir derybose dėl finansinių perspektyvų po 2013 metų. Europos Komisijos pateiktoje Penktojoje sanglaudos ataskaitoje užsimenama apie plataus užmojo miestų programos sukūrimą, pabrėžiant svarbą miesto ir kaimo vietovių ryšių plėtrai, kokybiškų paslaugų ir infrastruktūros už prieinamą kainą naudojimosi problemoms.

Pirmiausia kyla klausimas, kaip kaimo vietovės paversti tikrais vystymosi centrais, tvirtai ir darniai susijtais su miestais. Metro-

polinių zonų plėtra pasireiškia specifiniais priemiesčio zonos plėtimosi procesais, kai tarp miestų ir kaimo vietovių susiformuoja tarpinės teritorijos. Šios didmiesčių regionuose esančios gyvenvietės susiduria su bendromis problemomis, susijusiomis su pramonės nuosmukiu, teritoriniu susiskaidymu, socialine poliarizacija, tvaria ekonomine plėtra, aplinkos infrastruktūros vystymu.

Kaimo vietovės šiuo metu atsidūrusios dviejų pagrindinių Europos politikos sričių (bendros žemės ūkio politikos ir sanglaudos politikos) kryžkelėje. Nuo 2007 m. kaimo plėtra (išskyrus žemės ūkį) atsieta nuo sanglaudos politikos. Vykstant diskusijoms dėl laikotarpio po 2013 m. išreiškiama abejonė dėl tokios struktūros, tačiau ES planuose nenumatyta kaimo plėtros vėl priskirti regioniniam vystymuisi. Todėl tai dar vienas iššūkis, kad būtų visiškai atsižvelgta į kaimo vietovių vystymą be žemės ūkio.

Pranešėjai, ES RK Biuro nariai, kiti posėdžio dalyviai pabrėžė, kad miestai, kaip ir kaimai, vieni be kitų izoliuoti gyvuoti negali, tad būtina ieškoti sprendimų, kad vienu plėtra neužgožtų, o darniai prisidėtų prie bendro žmonių gyvenimo kokybės gerinimo. Visų pirma, akcentuota, kad šis procesas nesivystytų stichiškai, kad būtų harmonizuoti strateginiai miesto ir kaimo planai, parengti vietovių teritorinio vystymosi planai, tarpusavyje suderinti ir patvirtinti aukštesnės institucijos bendrojo planu. Tik tokiu būdu, bendrai galima spręsti vandens, elektros, dujų tiekimo, nuotekų ir va-

Nukelta į 16 p.

Lietuvos Laisvė lygos vadovo, disidento Antano Terlecko kalba, pasakyta iškilmingame Seimo minėjime, skirtame Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo dienai

Antanas Terleckas

„Gerbiamieji Lietuvos piliečiai, brangūs tautiečiai!

Man didelė garbė šiandien kalbėti iš šios tribūnos Kovo 11-osios Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo proga. Turiu pripažinti, kad pasiūlymas tarti žodį šioje salėje mane nuteikė viltingai. Galbūt pagaliau ateina laikas, kai sugebėsime į savo istoriją pažvelgti kaip į nuoseklių įvykių ir pastangų rezultatą be išankstinių nuostatų, be noro užurpuoti teisę į vienintelę tiesą.

Nepriklausomybės atkūrimo diena man itin svarbi. Sovietinės okupacijos metais ir

bendražygiams, ir KGB tardytojams ne kartą esu sakęs, kad Lietuva bus laisva imperijai subyrėjus, tik aš to laiko nesulauksiu. Laimingai klydau ir džiaugiuosi, kad teko prie tos laisvės prisidėti. Tradiciškai Kovo 11-oji siejama su Lietuvos persitvarkymo Sąjūdžiu. Bet nei Sąjūdis, nei Nepriklausomybės atkūrimo diena neišaušo, kaip netikėtas stebuklas, tai yra visos tautos nuoseklios kovos rezultatas.

Visų pirma, ši diena aplaistyta Lietuvos partizanų krauju, kurie prisiėmė Lietuvos kariuomenės atsakomybę ir ilgiau nei dešimt metų kovojo su Sovietų Sąjungos karinėmis jėgomis. Jų darbus pratęsė egzistencijos judėjimas, būtent jis ilgus okupacijos metus neleido pamiršti laisvės siekio ir žadino tautinę sąmonę. Rezistentai nebuvo kokie nors išskirtiniai didvyriai, jie buvo tiesiog žmonės, kurie nenorėjo ir nemokėjo susitaikyti su pažeminimu ir už saldėsnių kšni tarnauti okupantams. Esu dėkingas likimui, kad jis man leido sutikti sąžiningų, drąsių, kovojančių asmenybę. Naudodamasis proga noriu padėkoti visiems bendražygiams, ypač pernai Anapilin iškeliavusiai mano žmonai Elenai. Jos gyvenimas geriausiai simbolizuoja tą kasdienį, varginantį nesitaikstymą su blogiu,

Nukelta į 9 p.

Rytprūsių genocidas

Vincentas SAKAS, Klaipėda

Rytprūsių gyventojai bėga nuo artėjančios Raudonosios Armijos (RA) 1944–1945 m. žiemą

Vermachto kariai kartu su vietiniais gyventojais traukiasi nuo artėjančios RA

Genocidas – tai tyčinis valdžios pajėgų vykdomas etninių gyventojų naikinimas ir represavimas siekiant užvaldyti jų žemę bei kitoki turtą, o fizinio susidorojimo išvengusius dvasiškai pavergti.

Vokietijos Rytų Prūsijos žemėje iki 1944 m. gyveno apie 2,6 mln. žmonių, kurių dalis buvo ir etniniai lietuviai (lietuvininkai). Per paskutinįjį Antrojo pasaulinio karo pusmetį (1944 m. rudenį – 1945 m. pavasarį) Rytų Prūsijos gyventojų sumažėjo daugiau nei 4 kartus: šis kraštas tapo negailestingo etninio valymo vieta. Puolanti sovietų kariuomenė Rytų Prūsijos pakelėse palikdavo į pakaušius nušautų pabėgėlių kūnus, o ramiuose vokiškuose ir lietuviškuose kaimeliuose – išprievartautas ir nukankintas moteris, mergaites. Tūkstančiai pabėgėlių rado savo kapus Baltijos jūros dugne, kai laivus, kuriais jie plaukė, nuskandino sovietų torpedos. Po karo šiame krašte, kurio dalis atiteko Sovietų Sąjungai, o vėliau Rusijos Federacijai, nebeliko beveik jokių ankstesnių tautų ir kultūrų pėdsakų.

Rytų Prūsijoje, be vokiečių ir lietuvininkų, buvo nemažai ir kitų tautybių gyventojų. Tačiau Raudonosios armijos kareiviams buvo išaiškinta, kad tai fašistų (tai yra, priešų) teritorija, kad Rytprūsiai esąs karų židiny, o jo gyventojai – vokiečiai – prūsai, kuriems reikia keršyti už visas skriaudas Rusijai. Ir sovietiniai kariai ėmė keršyti.

Naikinti vietinius Rytprūsių gyventojus kvietė ir rašytojas Ilja Erenburgas, Baltarusių III fronto štabo propagandistas. Jo atsišaukimai buvo spausdinami šimtą tūkstančių tiražais. Prieš pirmąjį Karaliaučiaus krašto puolimą jis taip kreipėsi į savo karius: „Nėra nieko, kas vokiečiuose būtų be kaltės – nei tarp gyvųjų, nei tarp mirusiųjų. Raudonarmiečiai, šventai vykdykite draugo Stalino nurodymą ir sumindžiokite fašistinį žvėrį jo urve. Sulaužykite germaniškųjų moterų rasinį pasididžiavimą. Pasiimkite jas sau, kaip savo teisėtą grobį. Žudykite, narsieji raudonarmiečiai!“

Pirmą kartą Mažosios Lietuvos gyventojai su Raudonosios armijos žiaurumais susiduria 1944 m. spalio 9 d., kai Pabaltijo I fronto pulk. K. Petrovskio 159-oji Polocko tankų brigada ties Šilute kirtė Šilutės–Klaipėdos plentą, kuriuo vežimais traukėsi pabėgėliai. Tankistai juos traisė be gailėsčio. Pagal „išvaduotojų“ ataskaitą per kelias operacijas dienas jų tik 9 buvo sužeisti, o „priešų“ sunaikinta apie 1 000...

Tikroji Rytprūsių genocido pradžia – 1944 m. spalio 16 d. Tuomet, Sovietų Sąjungos didvyrio generolo Ivano Černiachovskio III Baltarusių fronto 5-ajai ir 11-ajai armijoms pavyko įsiveržti į Rytprūsius – į Karaliaučiaus kraštą. 1944 m. spalio 21 d. raudongvardiečiai Nemerkiemyje (vok. Nemmersdorf), į pietus nuo Gumbinės, surengė beginklių civilių gyventojų skerdytes. Buvo sadistiškai nužudytos 72 moterys, o 50 prancūzų karo belaisvių, šio susidorojimo liudininkų, sušaudyti. Tarptautinė gydytojų komisija, čia atvykusi po sėkmingo vokiečių kontrpuolimo, nustatė, kad net 8–12 metų mergaitės ir 84 metų senutė buvo išpri-

vartautos, pastarajai kareivišku kastuvėliu nukirsta pusė galvos.

Visur, kur ėjo raudonarmiečiai, dėjosi tas pats – sadistiškas moterų, mergaičių ir senelių prievartavimas, jas bandžiusių užstoti vyrų, tėvų, senelių korimas ar šaudymas. Prienų gyventojas Olaf Pasenau prisimena: „Man buvo 11 metų. Kai Karaliaučių užėmė sovietų armija, moterys buvo masiškai prievartaujamos, o nukankintos likdavo negyvos gulėti, kitoms nupjaudavo galvas ir pamaudavo ant tvoros... Mažos mergaitės mirdavo vietoje suplėšytos. Taip tęsėsi tris paras. Paskui liautasi viešai žudyti.“

Daugybė Karaliaučiaus krašto ir Rytprūsių centrinės dalies civilių gyventojų bandė (vieni krantu, kiti ledu) traukti prie Piliavos (vok. Pillau, rus. Baltijsk) uosto, kad pabėgtų nuo raudonojo teroro. Juos negailestingai bombardavo lėktuvai. Sovietai paskandino 73 laivus su pabėgėliais iš Karaliaučiaus krašto. Didžiausia tragedija įvyko su Vokietijos keleiviniu laivu „Wilhelm Gustloff“. 1944 m. sausio 30 d. per 10 000 žmonių, tikėdamiesi išsigelbėti, išplaukė perpildytu laivu. 9 343, iš jų 3 000 vaikų, žuvo (sovietiniai šaltiniai nurodo 6 600 žuvusių žmonių). Baltijos jūroje laivą užtikęs sovietų povandeninis laivas sėkmingai atakavo, paleisdamas 3 torpedas. „Wilhelm Gustloff“ nuskendo. Kitų vokiečių laivų igulos išgelbėjo tik per 900 žmonių, atsidūrusių vos +2°C temperatūros vandenyje, oro temperatūra buvo +18°C.

Po karo ši rusų povandeninio laivo ataka įtraukiama į pavyzdinių atakų sąrašą. Jos iniciatorius ir vykdytojas – povandeninio laivo kapitonas Aleksandras Marinesko buvo apdovanotas. Jam pagerbti, o ne jo aukoms atminti (!), 1990 m. Kaliningrade buvo pastatytas architekto V. Prichodko sukurtas paminklas!

Po karo metu vykusio teroro išlikę gyventojai buvo gaudomi ir varomi į Karaliaučiaus, Ysruties, Prūsų, Ylavos, Gastų, Tolminkiemio ir kitus lagerius. Ten kentė alkį, šaltį, ligas. Antai, Prūsų Ylavos lageryje 1945–1948 m. buvo numarinta per 10 tūkst. žmonių. Karaliaučiaus lageryje, kuriame 1945 m. viduryje buvo apie 14 tūkst. žmonių, birželio pabaigoje liko tik 6 tūkstančiai. Karaliaučiaus mieste raudonarmiečiai vertė vaikus kasti duobes net ligotiems ir išseksiems žmonėms gyviems užkasti.

1945 m. rugsėjo mėn. Karaliaučiaus krašte buvo įkurta Ypatingoji Kionigsbergo karinė apygarda. Čia tuomet dislokuota apie 300 tūkst. kariškių. Atsikėlė apie 20 tūkst. pirmųjų kolonistų iš Rusijos. Vietos gyventojų buvo likę apie 160 tūkstančių. SSRS Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo 1946 m. balandžio 7 d. įsaku visas Karaliaučiaus kraštas buvo perduotas administruoti SSRS Rusijos Federacijos sąjunginei respublikai, o liepos 4 d. įsaku – pervadintas Kaliningrado sritimi (*Kaliningradskaja oblast*), Stalino sėbro vardu. Kodėl Kremlius Karaliaučiaus kraštą priskyrė Rusijai, o ne Lietuvai? Dėl to, kad A. Sniečkus, tuometinis LSSR pirmasis sekretorius, su savo bendrais jo atsisakė. Svetimą žemę iš Smolensko, Voronežo, Oriolo,

Rusų tankai pirmieji fronto linijoje Rytų Prūsijoje

Rytprūsių pabėgėliai po RA atakos

Kirovo, Briansko sričių užplūdo naujieji kolonistai... Iš kolonistų, demobilizuotų karių ir atvežtų paleistų iš kalėjimų kriminalinių nusikaltėlių susiformavo rusakalbis naujųjų krašto gyventojų kontingentas.

Sovietų administracija, norėdama nuslėpti čia iki tol gyvenusių žmonių atminimą, ištrinti lietuvišką ir prūsišką krašto praeitį, 1946–1950 m. pakeitė ilgą amžių lietuviškus, prūsiškus ir vokiškus vietų ir vandenų pavadinimus sovietiniais vardais.

1947 m. spalio 11 d. SSRS Ministrų Taryba priėmė nutarimą „Dėl vokiečių iškeldinimo iš Karaliaučiaus srities“. 102 tūkst. atlaikiusių prievartavimus, lagerius, badą, ligas Vokietijos piliečių buvo deportuota į Rytų Vokietiją. Leista pasiimti tik tai, ką galima buvo turėti rankose, dažnai ir tą kareiviai atimdavo. 1951 m. gegužės mėn. iš Ysruties geležinkelio stoties buvo išvežti paskutiniai Karaliaučiaus krašto gyventojai. Tai – tarptautinės teisės pažeidimas: pagal 1907 m. Hagos konvenciją draudžiama, jei nėra karinės būtinybės, išskeldinti ar naikinti civilius vietos gyventojus. Deportacija įvyko jau gerokai po karo.

Paminėtini ir sovietų sąjungininkai britai bei jiems talkinusi amerikiečių aviacija. Per Karaliaučiaus centro bombardavimą, 1944 m. rugpjūčio naktimis iš 26-os ir 27-ąją ir iš 29-os ir 30-ąją, buvo sugriauta 70 proc. viduramžių Venecija vadinto miesto, ir pirmą kartą istorijoje panaudotos napalmo bombos, liepsnose žuvo apie 25 tūkst. žmonių...

Taigi, sovietinio genocido vykdytojai, tylint karo sąjungininkams, įvykdė etninį Rytprūsių krašto valymą, pasisavino jų žemę, turtus (gintarą, naftą ir kitką), suklastojo šios žemės vardus.

Literatūra:

1. Brakas M. *Mažosios Lietuvos politinė ir diplomatinė istorija*, Vilnius, 1995.
2. Сальков. А. П. „Восточная Пруссия в планах послевоенного переустройства Европы“, *Вопросы истории*, Nr. 12., 2004.
3. Кынин Г.П., Лауфер Й. *СССР и германский вопрос. 1941–1949: Документы из Архива внешней политики Российской Федерации*. Т. 1. 22 июня 1941 г. – 8 мая 1945 г. Москва, 1996.
4. http://lt.wikipedia.org/wiki/Kaliningrado_sritis.
5. *Mažosios Lietuvos enciklopedija*. II t., Vilnius, 2003.
6. Žostautaitė P. „Šveskime Mažosios Lietuvos dieną“, *Lietuvos aidas*, 1992 06 30.

Kunigystės 50-metis: keletas Jo Eminencijos kardinolo Audrio Juozo Bačbio gyvenimo ir veiklos epizodų

Dr. Aldona VASILIAUSKIENĖ, Vilnius

Juozo Vercinkevičiaus nuotr.

Kardinolas Audrys Juozas Bačbis
Gojuje, 2008 08 31 (Trakų r.)

JE kardinolas Audrys Juozas Bačbis – Vilniaus pedagoginio universiteto Garbės daktaras (1997), Krokuvos Popiežiškosios teologijos akademijos garbės daktaras (2003), Lietuvos katalikų mokslo akademijos akademikas (2003), apdovanotas Lietuvos Didžiojo kunigaikščio Gedimino 2-ojo laipsnio ordinu (2000), Vytauto Didžiojo ordino Didžiuoju kryžiumi (2003), Lietuvos diplomatinės žvaigždės (2011).

Kardinolo tėvai: Stasys Antanas Bačkis

Prisimindami kardinolo tėvelį, kurio šimet minime 105-ąsias gimimo metines, pateiksime keletą biografijos duomenų. Daktaras Stasys Antanas Bačkis (1906 02 10 – 1999 11 10) – diplomatas, teisininkas, visuomenės veikėjas, Lietuvos katalikų mokslo akademijos (LKMA) atkūrimo išeivijoje idėjos kėlėjas ir iniciatorius, apdovanotas Švedijos Poliarinės Žvaigždės IV laipsnio ordinu (1935), Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Gedimino III laipsnio ordinu (1937), Jo Karališkosios Didenybės (Britų) Karūnavimo medaliu (1937), Latvijos Trijų Žvaigždžių III laipsnio ordinu (1937), Italijos Corona d'Italia III laipsnio ordinu (1937), Šventojo Tėvo Pijaus XII – Šventojo Grigaliaus Didžiojo IV laipsnio ordino Garbės ženklu (1950), Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Gedimino II laipsnio ordinu (1994 m.), Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Gedimino I laipsnio ordinu (1996), Prancūzijos Garbės legiono karininko laipsnio ordinu (1996). 1975 m. jam suteiktas LKMA Garbės nario vardas, 1995 m. – Klaipėdos universiteto Garbės daktaro vardas, o nuo 1996 m. jis – Joniškėlio miesto ir Pasvalio krašto Garbės pilietis. Dr. S. A. Bačkis gimė 1906 m. vasario 10 d. Pantakonių kaime, Joniškėlio valsčiuje, Biržų apskrityje. Šeimoje buvo jauniausias – šeštas vaikas.

Ona Galvydaitė-Bačkienė

Kardinolo motina Ona Galvydaitė-Bačkienė (1907 05 25 – 2003 06 19) pedagogė, aktyvi visuomenės veikėja, Pasaulinio motinų sąjūdžio tarybos narė, paskelbusi ne vieną straipsnį pedagogikos bei visuomeniniais klausimais, Lietuvos diplomatinės šefo dr. Stasio Antano Bačbio žmona ir pagalbininkė, idiegusi meilę Dievui ir Tėvynei bei gilų pareigos jausmą abiem sūnams – Ričardui Stasiui ir Audriui Juozui – Lietuvos kardinolui.

Ona Galvydaitė – jauniausia dukra iš trijų Onos Miškinytės ir Juozo Galvydžio vaikų, gimusi Užpalių miestelyje (Utenos apskritys).

Onos Galvydaitės ir Stasio Bačbio šeima

Paryžiuje studijas baigęs Stasys Antanas Bačkis 1933 m. rugpjūčio 12 d. vedė pedagogę Oną Galvydaitę, kuri jį buvo sužavėjusi

dar Panevėžio gimnazijoje. 1934 m. spalio 23 d. Onos ir Stasio Bačkių šeimos pirmagimis buvo pakrikštytas Ričardu Stasiu.

1937 m. vasario 1 d. gimęs antrasis Onos ir Stasio Bačkių sūnus buvo pakrikštytas Audriu Juozu. Krikštijo Kauno Prisikėlimo bažnyčios klebonas Feliksas Kapočius. Krikšto tėvai buvo Ona ir Juozas Kajeckai.

1938 m. Stasys Bačkis paskirtas diplomatinei tarnybai į užsienį (Paryžius 1938–1960; Vašingtonas 1960–1989; Paryžius 1989–1991) – buvo Lietuvos pasiuntinybės patarėju, reikalų patikėtiniu ir, galiausiai, Diplomatinės šefu. 1993 m. balandžio 27 d. – po 55 metų – su žmona sugrįžo į Lietuvą, gyveno Vilniuje.

Tad 1938 m. Bačkių šeima paliko Lietuvą, apsigyveno Paryžiuje.

Ričardo Stasio ir Audrio Juozo mokslo kelias

Paaugę Bačkių sūnūs pradėjo mokytis vienuolių vadovaujamoje mokykloje. Materialinė šeimos padėtis nebuvo lengva, tėvai manė, kad sūnus reikės perkelti mokytis į valdišką mokyklą. Tačiau padėjo prancūzai ir vaikai galėjo baigti vidurinę mokyklą (gimnaziją), be to, už gerą mokslą buvo atleisti nuo mokesčių. Namuose vaikai su tėvais galėjo kalbėti tik lietuviškai, o per atostogas su motina mokėsi lietuvių kalbos gramatikos.

Ričardas, mokykloje baigęs finansų sekciją „Ecole Libre de Sciences Politique“ (Laisvoji politinių mokslų mokykla), toliau gilinosi į teisės mokslus. Baigė teisės studijas, įstaigų administravimo kursus Teisės fakultete Paryžiuje.

Nuo 1956 m. iki 1988 m. Ričardas Bačkis dirbo Tarptautiniame koncerne UNILEVER Paryžiuje, Madride, Roterdame (nuo 1971 m. dėstė aukštajame prekybos institute Paryžiuje). Europos lietuvių studijų savaitėse vykusiose paskaitose R. Bačkis ne kartą yra kalbėjęs apie pavergtos Lietuvos padėtį. Vėdęs lietuvaite Živilę Bernotaitę ir išauginęs keturis vaikus: tris sūnus Vytautą, Rimvydą ir Audrų bei dukrą Dainą.

Audrys Juozas Bačkis dar besimokydamas aktyviai dalyvavo prancūzų skautų ir lietuvių ateitininkų veikloje, vėliau – bendradarbiavo spaudoje.

Baigęs mokyklą, Audrys norėjo studijuoti matematiką, bet galop nusprendė mokytis kunigų seminarijoje. Audrio Juozo Bačbio biografinius duomenis „Lietuvių dienose“ pateikė mons. Klemenso Razminas. Perteiksime keletą faktų.

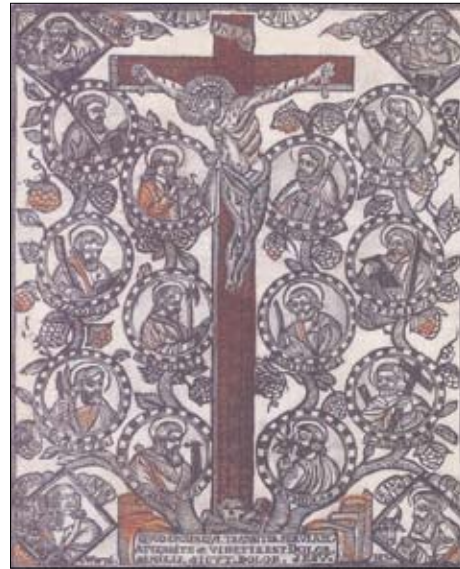
1955 m. baigęs Saint-Marie de Monceau tėvų maristų vadovaujamą institutą, įstojo į Saint-Suplica a Issy-les-Molineux kunigų seminariją ir ten baigė filosofijos kursą. Tolesnėms studijoms jis pasirinko Romą. 1957 m. atvyko į Šv. Kazimiero lietuvių kolegiją Romoje ir teologijos studijas tęsė Popiežiškajame Grigaliaus universitete. Studijas baigė teologijos licenciato laipsniu ir 1961 m. kovo 18 d. buvo išventintas Kauno arkivyskupijos kunigu. Kunigystės šventimus suteikė kardinolas Luigi Traglia. Išeivijos laikraštyje „Draugas“ (1961 m. kovo 15. Nr. 62. p. 1) rašyta:

„Onos ir Stasio Bačkių sūnus Audrys Juozas š. m. kovo 18 dieną Romoje bus išventintas kunigu. Pirmąsias iškilmingas Mišias naujasis kunigas atnašaus Romoje, Šv. Kazimiero kolegijos koplyčioje kovo 19 d. 10 val. ryte.

Lietuvos pasiuntinybės Washingtono patarėjas dr. Stasys Bačkis ir jo žmona Ona vakar išskrido į Paryžių ir Romą. Numato grįžti į Washingtoną balandžio 5 d. Paviešės kiek Romoje, paskui Paryžiuje, kur kun. Audrys Juozas per Velykas atnašaus lietuviams Mišias. Po to bus bendras Velykinis stalas.“

Kunigas Audrys Juozas Bačkis

Tik išventintas kunigu Audrys Juozas Bačkis dirbo Lietuvių sielovadoje JAV.

50 metų kunigystei skirtas paveikslėlis

Grižęs į Romą, įstojo į Popiežiškąją bažnytinę akademiją, kur buvo rengiami kunigai Šventojo Sosto diplomatinei tarnybai. Kartu Popiežiškajame Laterano universitete studijavo bažnytinę teisę ir įgijo kanonų teisės daktaro laipsnį. Nemaža dėmesio skyrė svetimoms kalboms ir dabar laisvai vartoja lietuvių, lotynų, italų, ispanų, prancūzų, olandų ir anglų kalbas.

Diplomatinėje tarnyboje

1964 m., baigęs studijas, būsimo kardinolas pradėjo diplomatinę tarnybą: paskirtas Apaštalo Sosto nunciatūros sekretoriumi Maniloje, Filipinuose (1964–1965), po to Kosta Rikoje (1965–1967), Turkijoje, Ankaroje (1968–1970) ir Lagose, Nigerijos sostinėje (1970–1973).

Į Filipinus išvyko turėdamas tik 27 metus, išlydėtas popiežiaus Pauliaus VI. Filipinuose daug išmoko, išgyveno – matė žmonių džiaugsmą, įvedus pamaldas gimtąja kalba. Arkivyskupas yra kalbėjęs, kad sunkiausia buvo Turkijoje, nes ten katalikų mažuma ir juos islamo pasaulis izoliuoja nuo viešojo pasaulio. Reikėjo ginti saujelės katalikų teises, leisti jiems išlikti. O į Nigeriją, buvusią Anglijos koloniją, nuvyko po vienos genties sukilimo ir ilgai trukusio karo – sukilėliai buvo išviję visus baltaodžius misionierius. Per trejus metus ten visai pasikeitė bažnyčios veidas – užaugo vietinė bažnyčia. Iš Nigerijos išvažiavo palikdamas įkurtoje kunigų seminarijoje kelis šimtus vietinių jaunuolių, pasiryžusių Dievo tarnystei. Pagrindinės Apaštalo Sosto nunciatūros sekretoriaus pareigos buvo palaikyti glaudžius ryšius tarp vietinės bažnyčios ir Šventojo Sosto.

A. Bačbio dėka Sibiro lietuvių – Dievo tarnaitės Adelės Dirsytės – maldaknygė „Marija, gelbėk mus!“ buvo išversta į prancūzų kalbą ir 1964 m. išspausdinta Paryžiuje su Paryžiaus arkivyskupo kardinolo Feltino įvadu. Prelatas Juozas Prunskis Sibiro lietuvių maldaknygės išvertimą į prancūzų kalbą vertino taip: „Savo pareigose jis lieka nuoširdus lietuvis, tą liudija, kad jis yra išvertęs į prancūzų kalbą Sibiro lietuvių maldaknygę.“

Vatikano valstybės sekretoriате

Po devynerių diplomatinės tarnybos metų A. J. Bačkis buvo gražintas atgal į Vatikaną dirbti Vatikano valstybės sekretoriате Bažnyčios Užsienio reikalų taryboje, kur rūpinosi tautinių organizacijų, taikos ir nusiginklavimo reikalais. Į Vatikano valstybės sekretoriатą atėjo jau turėdamas didžiulę patirtį, todėl ir nuncijai buvo patenkinti. Darbas sekretoriате – tai irgi sielovadinio gyvenimo gilinimas, nes už tvarkomų popierių – gyva Bažnyčia. Padėti šiai Bažnyčiai – sunkus, bet įdomus darbas. Kaip Šventojo Sosto delegacijos narys A. J. Bačkis dalyvavo daugelyje Jungtinių Tautų konferencijų (Vienoje, Ženevoje ir kt.).

JAM skirta augti, o man – mažėti
(Jn 3, 30)

+ Audrys Juozas Bačkis
50 metų kunigas

2011 03 18

Derybos su sovietiniais kraštais bei su valstybėmis, kuriose buvo įvedama diktatūra, buvo nuolatinis rūpestis, siekiant apsaugoti ir palengvinti tikinčiųjų būklę...

1978 m. spalio 16 d. popiežiumi išrinktas Karolis Voityla – Jonas Paulius II, prieš išvykdamas maldingai kelionei į Lenkiją, 1979 m. gegužės mėnesį padarė svarbų paskyrimą Bažnyčios vadovybėje. Vienos svarbiausių Vatikano valstybės sekretoriato institucijų – Bažnyčios Užsienio reikalų tarybos vicesekretoriumi paskyrė monsinjorą Audrį Juozą Bačkį, drauge pakeldamas jį Apaštalo Sosto prelatu. Toks netikėtas lietuvių paskyrimas susilaukė daug dėmesio – ši įvyki palankiai komentavo pasaulio spaudoje, radijas ir televizija. Pateiksime keletą mons. Klemenso Razmino iš įvairiausių pasaulio laikraščiuose perteiktų minčių, išspausdintų „Lietuvių dienose“ (1979, rugsėjis, p. 4):

„Šis paskyrimas yra dviguba stigmė. Pirmiausia – prelato A. J. Bačbio amžius! Tai labai jaunas, turintis vos 42 metus... Antra – jo tautybė! Jis yra gimęs Kaune, Lietuvoje 1937 m., bet užaugęs Paryžiuje, kur jo tėvas dirbo diplomatinėje tarnyboje. Iš čia prelato Bačkis jau nebegalėjo sugrįžti į savo tėvynę...“

„<...> šis paskyrimas yra labai reikšmingas. Visų pirma dėl to, kad popiežius, visai nežvelgdamas į tarnybinę „karjerą“ eiga, pasirinko „tinkamą žmogų tinkamai vietai“! Antra, dėl to, kad šis paskyrimas, kuris tiesiogiai liečia tarp kitko santykius su Rytų Europa, susilaukė dvasininko, kilusio kaip tik iš tų kraštų.“

„Prelato A. Bačbio, gimusio Lietuvoje, nominacija yra persekiojamos Bažnyčios pagerbimas... Tai garantuoja, kad Vatikano „Ostpolitik“ nėra tų kraštų interesų išpardavimas, bet ženklas, kad neišvengiamame dialoge su marksizmu Bažnyčia visomis jėgomis stengsis apsaugoti vietinių bažnyčių interesus...“

„<...> pirmą kartą istorijoje popiežius paskyrė lietuvių prelata A. J. Bačkį Bažnyčios viešųjų reikalų tarybos paskretorium. Tai esąs pirmas kartas, kad tokiom aukštom pareigom tapo paskirtas asmuo iš Rytų Europos.“

Pats prelats apie jam patikėtas pareigas sakė:

„Šiais atsinaujinimo laikais daugiau negu bet kada svarbu išsaugoti gyvą meilės ir vienybės ryšį tarp Šv. Tėvo ir vietos vyskupų, tarp Romos ir vietinių bažnyčių, o kartu palaikyti kiek galima geresnius santykius ir ryšius su įvairiausių pasaulio kraštų vyriausybėmis...“

1979 m. A. Bačkis, kaip jau minėta, buvo paskirtas Bažnyčios Užsienio reikalų tarybos vicesekretoriumi. Šalia įvairiausių darbų gausos randa laiko rūpintis ir lietuviška veikla.

Kovo 11-osios minėjimai

Kada mes galėsime per valstybines ir tautines šventes Lietuvoje laisvai melstis, linksmai juoktis ir dainuoti?

Monsinjoras Alfonsas SVARINSKAS, Vilnius

Mons. Alfonsas Svarinskas

Šiomet šventėme kovo 11-ąją dvidešimt pirmą kartą. Plazda miestuose trispalvės, bet liūdna, kad per tą laiką išmokome nedaug. Dar daug ko trūksta mūsų dvasiai.

Iškilmingoje salėje beveik pusė Seimo narių kėdžių buvo tuščios. Tautos išrinktieji demonstruoja savo nepagarbą Seimui ir Lietuvai, kurie taip prisikentė nuo nacių ir bolševikų. Ir dabar kenčia ne mažiau. Iškilnių metu kiekvienas Seimo narys turėjo sėdėti savo vietoje. Įvairios žvalgybos (Rytų ir Vakarų) per televizijas stebi šventės eigą ir daro atitinkamus pareiškimus savo vyriausybėms. Jei Seimo nariai nenori patys dalyvauti šventėje, tegu kiekvienas pasirūpina, kad kas užimtų jo kėdę. Jei moka paprašyti draugo ar pažįstamo paspausti mygtuką per balsavimą Seime, tai tegul bent jau pasirūpina, kad kas užimtų jų vietą. Tokiu metu nebūti Seimo iškilnių salėje – nusikaltimas. Etikos komisija turėtų jį tai reaguoti.

Ir salės šoninės ložės buvo nepilnos!

Seimo pirmininkė Irena Degutienė skaitė pranešimą, bet ir ji neišvengė klaidų. Išvardijo ilgą sąrašą sveikinamųjų ir tik pabaigoje

pasakė: „Sveikinu ir Laisvės kovotojus.“ Atrodo, kad partizanų Lietuvos istorijoje nebuvo. Jau 21-ieji laisvės metai ir, matyt, daug ką užmiršome. Jei ne jie, pralieję daug kraujo ir atidavę tūkstančius jaunų gyvybių, šios šventės tikrai nebūtų. Manau, galutinė redakcija turėtų būti tokia: „**Sveikinu Lietuvos partizanus, jų rėmėjus ir visus Laisvės kovotojus.**“

Gera kalbėjo seimo narys Saulius Pečeliūnas ir Laisvės kovotojas Antanas Terleckas. Kitų, deja, negirdėjau. Paskaitysiu „Lietuvos Aidė“. Pranešėjai net du kartus paminėjo Justino Marcinkevičiaus pavardę. Nereiktų šventoje vietoje minėti nešventų vardų, kurie daugelį klausytojų iškaudina.

Po visų iškilnių Seime buvo vėliavos iškilimo apeigos, o ne ceremonija. Į ją susirenka gana nedaug žmonių, gal pora šimtų, o reiktų, kad ateitų tūkstančiai. Nes Karo atašė stebi, analizuoja ir praneša savo vyriausybėms. Kiekvienas lietuvis turi jausti pareigą dalyvauti vėliavos iškilimo apeigose. Paaukoti Tėvynei pusę valandos – nėra daug. Ir kiekvieną kartą turi susirinkti tūkstančiai, o ne šimtai žmonių.

Puiku, kad Katedroje pamaldos vyko 13 valandą. Visi tikintieji laisvai galėjo čia ateiti ir dalyvauti šv. Mišiose.

Einant į Katedrą pražygiavo puikus karinis dalinys, dalyvavęs vėliavos iškilime. O už jų ėjo žmonės su vėliavomis. Kariuomenė nužygiavo, o žmonės patraukė į Katedrą. Ir vėl klausimas: kodėl Lietuvos kariai taip elgiasi arba kas juos verčia taip elgtis. Per paskutinį surašymą 79 % pasakė esą katalikai. Į kariuomenę jaunimas ateina iš tikinčių šeimų. Kas davė teisę tikinčiųjų vaikų karius nusukti nuo bažnyčios. Pagal naują susitarimą tarp Lietuvos vyriausybės ir Šventojo Sosto, kiekvienas katalikas karys turi teisę ir pareigą sekmadieniais išklausti šv. Mišias. Taigi, jiems turi būti sudarytos sąlygos dalyvauti šv. Mišiose. Šios iškilmės

buvo sekmadienį. O kur buvo kiti kariai katalikai, jei nėra vietos dalinio kapeliono?

Paskaitykite Alfonso Ramanausko-Vanago, kunigo Justino Lelečiaus-Grafo ir kitų partizanų knygas, partizanų maldaknyges ir pamatysite, kad jie visi buvo giliai tikintys žmonės. Ir aš per 22 metus lageriuose sutikau tik vieną vadinamąjį bedievi. Per kameros vakaro maldą jis priėjo prie „parašės“ atlikti gamtinių reikalų.

Religija padėjo kovoti, o kaliniams ir tremtiniams vargti bei kentėti. Ateizmas – piktas bolševikų ginklas, padėjęs sunaikinti medžiaginius ir dvasinius paminklus. Taigi, šitas kariškių ar kai kurių vadų akibrokštas tebūnie paskutinis. Ateizmas ir toliau lieka mūsų tautos dvasinė liga – vėžys.

Katedroje žmonių nebuvo daug, o kur moksleivija, kur studentija? Juk mokyklų Vilniuje gausu. Ar negalėjo bent po 100 mokinių atvesti ir parodyti, kas vyksta Lietuvoje ir Katedroje? O, rodos, Vilniuje yra ir katalikiškų mokyklų. Gaila, kad Švietimo ir mokslo ministerija atiduota Liberalams. Ko galima iš jų tikėtis? Su meile prisimenu ano meto Ukmergės Antano Smetonos gimnaziją, kurioje mokėsi apie 2 000 mokinių, turėjome puikų kapelioną Praną Mačį. Jo ir Guzevičius neįstengė apšmeižti, nors abu dirbo toje pačioje gimnazijoje. Bolševikų kareiviai Krakese peršovė minimą kapelioną ir jis išgulėjo lovoje ilgus metus iki mirties. Kuomet per valstybines šventes eidavome į bažnyčią, susidarydavo didelė ir ilga eiseną. Direktorius ir mokytojai, kurie neturėjo auklėjamųjų klasių, ėjo priekyje, o paskui – auklėtojai su savo klasėmis, pradedant pirmokais ir baigiant abiturientais. Gimnazija suruošdavo ir demonstracijas prieš kokias nors to laiko blygbybes. Šia mokyklos įstaiga didžiavosi patys mokiniai, o žmonės jais gerėjosi.

Dabar žmonės, ypač dvasios tinginiai, kalba apie šviesią ateitį, bet turėtų

būti visiems aišku, kad jei nesėsime, tai ir nepjausim.

Šventės metu Katedroje turėjo giedoti pats pagrindinis choras, o dabar viskas vyko tarsi rajono bažnyčioje. Ta pačia proga dėkoju operatoriams, kurie ir mane pastebėjo per iškilmes Katedroje tarp publikos.

Atsimenu, kai buvau Lietuvos kariuomenės vyr. kapelionas ir 1988 m. Kaune šventėme šv. Velykas. Tariausi su Kauno igulos vadu dėl šventės ir pasakiau, kad į Lietuvos kariuomenę žiūri ir Rytai, ir Vakarai. Vieni svarsto, ar mes pakankamai ištižę ir ar jau laikas mus okupuoti. O kiti – ar mes esame pakankamai subrendę ir ar galima su mumis bendrauti. Kauno Igulos bažnyčioje, lauke ant laiptų, pastatėme altorių, bažnyčia buvo sausakimša, ir lauke pilna žmonių nuo pat durų iki Kęstučio gatvės. Pulk. S. Modalovas, šaunios Čėčėnijos sūnus, dabar generolas, atsiuntė 300 karių ir jie dviem eilėmis apjuosė bažnyčią. Vien tik karininkai dalyvavo procesijoje be kamžų, bet vildėdami paradines uniformas su ordiniais ir medaliais. Technikos bataliono vadas nešė procesijos kryžių, o karininkai – baldakimą. Buvo nešamos vėliavos su dviejų asistentų palyda, o po vėliavų dalinių ėjo vada su dviem kareiviais.

Vaizdas nuostabus, neužmirštamas, galbūt pirmas, bet, manau, ne paskutinis Lietuvos kariuomenėje. Už anuos to meto karius meldžiuos ir dėkoju už gražų katalikišką pavyzdį.

Ir dabar Lietuvos kariuomenė turės kovoti net tik fronte, bet ir dabartiniame gyvenime. Matydami gražų katalikišką ir lietuvišką pavyzdį ir skaitlingus kovotojus, Lietuvos priešai praras apetitą okupuoti Lietuvą.

Dieve, globok Lietuvą ir padėk mums išlikti ištikimiems Dievui ir Tėvynei.

Kovo 11-tosios eitynės ir nerimstantis šmeižto aparatas

Vaiva STRIKAITYTĖ, Vilnius

Kaip ir kasmet Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo dieną tradiciškai paminėjo ir Lietuvos jaunimas. Lietuvių tautinio centro (LTC), Lietuvių tautinio jaunimo sąjungos (LTJS) ir Nacionalinio Fronto (NF) organizuotose eitynėse ir vėl susirinko apie 1 000 žmonių. Kiekvienais metais patriotiškumo liepsna užsikuria vis gausesnėse jaunimo gretose.

Žinoma, šių laikų tradicijų laikosi ir masinė žiniasklaida – sutelkia visas jėgas tam, kad apjuodintų jaunimo vardą, formuotų neigiamą visuomenės nuomonę eitynių dalyvių atžvilgiu. Linksniuojami prieš kelis metus įvykę, jau visų pamiršti incidentai, iš tikro neturintys nieko bendro su vėliau imtomis organizuoti LTC eitynėmis. Nuo šiol – prikaišiojami ir išpūsti incidentai, susieti su neseniai vykusiomis LTJS organizuotomis Vasario 16-osios paminėjimo eitynėmis Kaune, po kurių buvo konfliktas tarp eitynėse nedalyvavusių ir su LTJS nieko bendro neturinčių piliečių bei Lietuvoje viešėjusio pakistaniečio. Policijos žiniomis, Pakistano pilietis pareiškimo policijai nerašė, rimtai nenukentėjo, o incidento dalyviai neturėjo nieko bendro su neseniai įvykusiomis eitynėmis. Be abejo, gavus pirmą ir netikslią informaciją – burbulas buvo išpūstas, o paneigti šmeižto, net gavus tikslią informaciją, žiniasklaidai nebebuvo aktualu.

Burbulams nesusprogus, sukruto ir kosmopolitinių, komunistinių ir antipatriotinių pažiūrų veikėjai, pasikausę šmeižti tautinį judėjimą savo siaurai auditorijai. Kai kurių grupių atstovai paskelbė pavojų Vilniaus mieste Kovo 11-ąją, ragino šią šventę paminėti komendanto valandos nuotaikomis, nes neva dėl jaunimo eitynių kyla didžiulė grėsmė visiems nelietuviškos kilmės asmenims Vilniuje bei kitų pažiūrų piliečiams. Saujelė išgąsdintųjų vis dėlto pažiūrėti eitynių Gedimino prospekte išdrįso pasirodyti ir net nepabijoję provokuoti eitynių dalyvius juos koneveikda-

mi ir pravardžiuodami fašistais, neonaciais. Akivaizdu, kad provokatoriai ir patys netiki tuo, kuo bando išgąsdinti visuomenę.

Akivaizdu ir tai, kad jų pranašauta „rasistinė apokalipsė kitataučiams“ buvo eilinė šmeižto akcija, nes eitynėse dalyvavo svečiai iš Vokietijos, taip pat kartu su patriotų minia ėjo tamsiu gymiu išsiskiriantis aiškiai ne europietiškos, ką jau kalbėti, jog ne lietuviškos kilmės asmuo. Nežinia, ar jis solidarizuodamasis su Lietuvos patriotais atėjo pagerbti mūsų valstybinės šventės ar buvo siūstas kaip provokatorius, tačiau tokiu atveju provokacijos nepavyko – niekam šis žmogus neužkliuvo, niekas jo neužpuolė ir nesumušė, niekam tai nebuvo aktualu. Gana kurioziškai atrodo iš paskos einantys, Europos Sąjungos bei homoseksualų vėliavomis apsiginklavę „Tolerantiško jaunimo asociacijos“ atstovai, šaukiantys „Rasizmui – ne!“, o prieš juos – eitynių dalyviai, tarp kurių ir minėtasis kitatautis, Lietuvos trispalvių fone. Šiame renginyje buvo galima gyvai pamatyti, kas turi daugiau pakantumo – „fašistais“ pravardžiuojamas tautinis jaunimas ar tolerantiškais save labai garsiai vadinantys tautiškumo oponentai.

Po visų minėjimų, protestų ir provokacijų savo juodo darbo imasi masinė žiniasklaida – neradė kaip vis labiau stiprėjančio tautinio jaunimo apkaltinti smurtiniais išpuoliais, ima *pritempinėti* jau minėtus konfliktus bei nuolat linksniuoti šūkį „Lietuva – lietuviams“, pateikdami jį kaip didžiausio nusikaltimo atvejį. Tai didysis žiniasklaidos arklukas, kurį Kovo 11-tąją *nustekena* visi didieji portalai. Tačiau tokią gerą atmintį net apie 2008-uosius turinti žiniasklaida galėtų prisiminti ir tai, kad šis šūkis prieš porą metų buvo išteisintas teisme ir pripažintas neapykantos nekurstančia fraze. Tačiau neverta tikėtis, kad propagandinis aparatas prisimins tokius įvykius, kad ir kaip patys skalambijo apie tai savu laiku, tuo labiau neverta tikėtis, kad pasidomės istorija ir šio šūkio kilme, kuri siekia dar mūsų

Kovo 11-osios eitynės Vilniuje

„Tautiškos giesmės“ kūrėjo Vinco Kudirkos laikmeti. Šis šūkis yra aprašytas 1902 metų dvyliktame „Varpo“ numeryje, kuriame to meto Lietuvių demokratų partija išreiškė tokią poziciją: „Tardami „Lietuva – lietuviams“ mes trokštame išgauti mūsų tautai tokią politiską tvarką, kuriai esant lietuviai galėtų patys save valdyti, nepriklausydami svetimiesiems, o kultūriškai jų ūgis nebūtų trukdomas svetimtaučiu.“

Šūkio idėja nesiskiria iki šiol – tautininkai pasisako už lietuviškos Lietuvos išsaugojimą, kurioje lietuvis, priklausydamas etninei daugumai, kurtų savo tautos kultūrą savo tautos valstybėje ir gerbtų jo valstybėje gyvenančias tautines mažumas, lojalias Lietuvai ir savo ruožtu gerbiančias lietuvių kultūrą. Atrodytų, jog viskas čia natūralu, taip ir turėtų būti – kaip buvo nuo seno, tačiau tenka pastebėti ir tai, jog šiandienos globalistinėse tendencijose tautinės mažumos nebesistengia gerbti valstybių, kuriose gyvena, integruotis į jų kultūrą, o kai kur jau imigrantus sunkiai begalėtume pavadinti mažuma. Todėl šis

šūkis vis dar aktualus tautinėmis vertybėmis gyvenančioje visuomenės dalyje, todėl augantis jaunimas, kuriam priklausau ateitis, jį garsiai skanduoja, nes šis jaunimas nori gyventi lietuviškoje Lietuvoje ir nori, kad jų vaikai galėtų gyventi lietuviškoje Lietuvoje, o ne turkiškoje Vokietijoje, ar vienos tautybės, vienos rasės, vienos lyties Naujajame pasaulyje.

Ir žinoma, kuo labiau tautiškumo vertybės atgims jaunojoje, kupinoje jėgų ir kuriančioje ateitį kartoje, tuo arčiau jas maišys su purvais globalistinės pasaulio maišymo propagandos tūpoma marionetė – masinė žiniasklaida. Ši ginklą naudojo ir naudos „Naujos pasaulio tvarkos“ kūrėjai, tačiau tikėkimės, jog jaunimui pavyks išlaikyti orumą ir nepasiduoti kosmopolitiniams šmeižtui. Tegul tautiškumas prisikelia lietuvių ir visų pasaulio tautų širdyse, nugalėdamas visus melo ir šmeižto puolimus, ir kurdamas tautų pasaulio ateitį.

Šaltinis: www.tautosbalsas.lt

Antilietuviškos lenkų propagandos teatras Vilniuje

Anatolijus LAPINSKAS, Vilnius

Piketuotojai buvo iki vakaro

Piketuotojai prie Lietuvos ambasados Varšuvoje

Po kiekvieno Valdemaro Tomaševskio akibrokšto Europos institucijose – turiu mintyje jo rengtus individualius ir grupinius pareiškimus, laiškus, peticijas – atrodo, kad minėtas europarlamentaras yra išmėginęs jau visas kovos su Lietuva formas. Pasirodo, ne.

Pirmosiomis šio pavasario dienomis į Vilnių sugužėjo išpūdingas Europos Parlamento desantas – apie 70 EP atstovų, tarp jų 30 europarlamentarų, jų patarėjų, ekspertų ir „oficialų, ypatingą išvažiujamąjį“ EP Konservatorių ir reformuotojų frakcijos (jai priklauso ir V. Tomaševskis) posėdį. Gal kas nors nepaprasto atsitiko Lietuvoje, kad prisireikė tokio gausaus desanto?

Ne, nieko neatsitiko, tik V. Tomaševskis ėmėsi bandyti dar vieną neišmėgintą ginklą: sukviesti į Lietuvą – „labiausiai lenkus persekiojančią Europos šalį“, visą savo frakciją ir su jos pajėgomis išlaisvinti Vilniaus krašto lenkus iš lietuvių priespaudos. Šio susiejimo metu, be jokios abejonės, buvo siekta apkaltinti Lietuvą lenkų tautinės mažumos engimu (antrą dieną dar buvo svarstomi Bendrosios žemės ūkio politikos klausimai). Anot piktdžiugiškos Lietuvos lenkų spaudos, EP reformatoriai pripažino, kad „Lietuva akivaizdžiai atsilieka nuo Europos praktikos tautinių mažumų teisių apsaugos srityje“. Tuo galima būtų suabejoti, nes joks dokumentas šia tema nebuvo priimtas, nepaisant paties V. Tomaševskio ir dar kelių Lietuvos lenkų veikėjų ugningų kalbų. Ką jie prikalbėjo Vilniuje susirinkusiems europarlamentarams?

Kažin, kaip su ta Lietuvos agresija prieš lenkus susiję Lietuvoje veikiančios 100 lenkų mokyklų ir 50 vaikų darželių, lenkų universitetas, pagaliau negi lenkaitė, Lietuvai atstovaujanti Eurovizijoje, irgi atsirado iš neapykantos lenkams?

Pagrindiniame V. Tomaševskio pranešime buvo tvirtinama, kad „Europoje tautinių mažumų problemos iš esmės neegzistuoja“, o štai Lietuvoje 2009 m. pabaigoje jų skaičius esą ne tik nesumažėjo, bet „įvyko neigiamas poslinkis tautinių mažumų teisių srityje, įgytų dar XX amžiuje“. Vienas iš svarbiausių V. Tomaševskio išsakytų poslinkio argumentų: „Lenkų švietimo situacija, kad teisės bus apribotos“, o jeigu bus priimtas Švietimo įstatymas, tai bus pažeista ir Europos Tarybos tautinių mažumų apsaugos konvencija.

Anot prelegento, konvencijos principas yra „negalima bloginti“, o priėmus įstatymą, padėtis „bus pabloginta“. V. Tomaševskis taip pat pridūrė, kad prie „buvusios koalicijos“ (sodemu valdymo metu?) „problemų nebuvo“. O dėl savivaldos rinkimų, tai LLRA lyderis atskleidė ir jų paslaptį: tai yra nuopelnas jo europarlamentiniui kolegų, nes šis EP frakcijos susitikimas Vilniuje „buvo plačiai reklamuojamas“...

Žodžiu, iš V. Tomaševskio lūpų sklido jau ne kartą girdėta daina, kad geresnis lietuvių kalbos mokėjimas pablogins Lietuvos lenkų gyvenimą, nors minėta konvencija aiškiai sako: „Mokymasis mažumos kalbos arba dėstymas šia kalba turi nepažeisti oficialios kalbos mokymosi arba dėstymo šia kalba. Iš tikrųjų oficialios kalbos mokėjimas yra visuomenės sanglaudos ir integracijos veiksnys.“ Dabartinė padėtis kaip tik ir pažeidžia konvenciją, kartu ir visuomenės sanglaudos nuostatas, nes Lietuvos lenkų mokyklose oficialios, t. y. valstybinės lietuvių kalbos mokymas nepasiekia bendro Lietuvos mokyklų lygio.

O kai Lietuva nori iš tikrųjų laikytis konvencijos nuostatų, t. y. mokyti valstybinę kalbą neadaptuojant jos savo tautinėms mažumoms, t. y. nesilpninant jos kurso tarsi atsilikėlių mokykloje, V. Tomaševskio iniciatyva Lietuva yra skundžiamą Europos institucijoms. Atsakydamas kolegai Vengrijos europarlamentarui V. Tomaševskis išdavė ir savo slapčių slapčiausią troškimą, kad Lietuvos lenkai norėtų išlaikyti tai, „ką turėjo visada, išskyrus vokiečių ir rusų okupaciją“. Peržvelgus bent dviejų šimtų metų Lietuvos istoriją, nori ar nenori, tektų manyti, kad tas „visada“ taikomas ne kokiam nors kitam, bet 1919–1939 metų laikotarpiui...

Posėdyje kalbėjęs Vilniaus rajono vicemeras Janas Mincevičius įnirtingai užsipuolė Lietuvą dėl to, kad nėra privalomo lenkų kalbos abitūros egzamino, nors jam turėtų būti žinoma, kad Lietuvoje yra tik vienas privalomas valstybinės kalbos egzaminas, likusių egzaminų sąrašą tvirtina mokyklų tarybos (dėl to niekas nesiskundžia, išskyrus lenkus). Jis taip pat paminėjo „beprecedentį“ dalyką – planuojamą kai kurių dalykų dėstymą lietuviškai, nors tokį dvikalbį mokymą numato Europos konvencija ir Lietuvos–Lenkijos sutartis.

Lietuvos lenkų sąjungos atstovas Tadeušas Andžejevskis lygino Lenkijos lietuvių ir Lietuvos lenkų padėtį ir pripaistė visiškai nebūtų

dalykų, pvz., kad Lenkijoje, ten, kur lietuviai sudaro bent 20 proc., lietuvių kalba raštu vartojama viešojo administravimo įstaigose bei gatvių ir įstaigų pavadinimuose. Visiškas blefas yra ir šio veikėjo tvirtinimas, kad „šiuo metu vykdoma agresyvi politika Lietuvos lenkų tautinės mažumos atžvilgiu“. Kažin, kaip su ta Lietuvos agresija prieš lenkus susiję Lietuvoje veikiančios 100 lenkų mokyklų ir 50 vaikų darželių, lenkų universitetas, pagaliau negi lenkaitė, Lietuvai atstovaujanti Eurovizijoje, irgi atsirado iš neapykantos lenkams?

Tačiau originaliausias V. Tomaševskio mintis išgirdome po posėdžio įvykusioje spaudos konferencijoje, kurioje jis pamėgino, anot laikraščio „Kurier Wilenski“, atmesti „akivaizdžiai antilenkiškai nusiteikusių ir tuo pačiu laužančių profesinę etiką lietuvių žurnalistų siūlymus pripažinti lenkų švietimo padėtį geriausia pasaulyje, o tai neigtų priekaištus, kad Lietuvoje tautinės mažumos gali jaustis diskriminuojamos“.

Idomu, kad tuo „antilenkišku nusiteikimu“ buvo įvardytas klausimas, kuriame nebuvo nė vieno įžeidžiančio žodžio lenkų atžvilgiu, nes žurnalistas pasiūlė V. Tomaševskiui tiesiog pakartoti dar 1995 m. pasaulio „Polonijos“ suvažiavime Lenkijos Pultusko mieste išsakytą tvirtinimą, kad Lietuvos lenkų švietimo padėtis yra geriausia pasaulyje (šis faktas buvo pateiktas ir to meto Lietuvos lenkų spaudoje). Tik tiek.

Deja, europarlamentaras išsisuko nuo atsakymo, pareiškęs, kad jis nežinąs, kas ten ką pasakė, bet dabar „geriausia lenkų švietimo padėtis pasaulyje esą yra Čekijoje. Ten gyvena 50 tūkst. lenkų, jie turi apie 60 mokyklų, ką čia ir lyginti. Visi dalykai mokomi lenkų kalba, aišku – užsienio kalbos ir čekų kalba. Neseniai buvau Čekų Tešinė [Čekijos–Lenkijos pasienio miestas], ten gyvena 16 proc. lenkų, tai ten visi užrašai ir gatvių pavadinimai dvigubi“.

Aišku, kad V. Tomaševskis nenorėjo prisiminti Pultusko „išdavystės“, kur apie Lietuvą buvo atsiliepta pačiais geriausiais žodžiais, bet ir apie Čekiją jo teikiami faktai nėra teisingi. Nėra ten 60 lenkų mokyklų, tik 21 pradinė ir viena vidurinė, bendras mokinių skaičius nesiekia nė 2 000. Lietuvoje – 97 lenkų mokyklos, tarp jų 40 vidurinių, o moksleivių – 14 tūkstančių. Palyginkime: viena vidurinė Čekijoje ir 40 Lietuvoje, nors lenkų skaičius skiriasi tik 4 kartus.

O dėl nuostabaus lenkų gyvenimo Čekijoje, tai, pačių lenkų žodžiais, jis toks nesąs: vietovių

dvigubų pavadinimų lentelių lenkiški užrašai dažnai būna užteplioti arba iš viso dvikalbių lentelių nėra, nuolat vyksta lenkų mokyklų likvidacijos procesas, kaip lavina didėja čekų neapykanta lenkams, todėl vietos lenkai stengiasi neišsiskirti iš čekų aplinkos ir nevartoja gimtosios kalbos, pagaliau per pastaruosius 90 metų lenkų skaičius Čekijoje sumažėjo nuo 150 tūkst. iki 36 tūkst. (dar keliasdešimt tūkstančių prisipažįsta turintys tik „lenkiškas šaknis“).

Apie Lietuvą V. Tomaševskis prisivertė pasakyti, kad „pas mus yra mokyklų, tai situacija nėra prastusia“. Kaip sakoma, ačiū ir už tai, tačiau tolimesnė variacija tuojau pat sugriovė blykstelėjusį optimizmą. Pasirodo, kad „yra bandymai šitą mūsų teisę apriboti ir šiandien yra blogesni standartai negu buvo sovietmečiu. Jūs suprantat, aš šios sistemos neginu, tam tikra prasme aš su ja kovojau... Faktai yra faktai: sovietmečiu tautinių mažumų švietimas turėjo geresnes sąlygas ir standartus – buvo visi vadovėliai, jie nebuvo brangesni, galima buvo įstoti į aukštąją mokyklą savo kalba – laikyti egzaminus, buvo privalomas gimtosios kalbos egzaminas, nebuvo kažkokių apribojimų klase įkurti, dabar nėra vaikų ir klases nėra“.

Kyla natūralus klausimas: kodėl V. Tomaševskiui tuomet reikėjo „tam tikra prasme“ kovoti su sovietine – tokia nuostabia lenkų švietimui – santarka, galbūt jis dėl to, kad kovojo, širdyje jau gailisi? Tai palikime jo ir jo draugų, liejančių ašaras dėl Lietuvos lenkų engimo sąžinei.

O dėl Europos Parlamento frakcijos susiejimo Vilniuje, tai jokio lietuvių engėjų pasmerkimo čia nebuvo pasiekta. Tuomet kyla klausimas, kam iš viso reikėjo rengti antilietuvišką spektaklį Europos Parlamento frakcijai Vilniuje su aiškiai jame girdimomis sovietmečio ir net tarpukario Lenkijos nostalgijos gaidomis? Atsakymas kaip visada: Lietuvos lenkų veikėjams reikia ne ramaus ir etninę tapatybę užtikrinančio gyvenimo (tą Lietuva garantuoja 100 proc.), bet tik kovos azarto, kurstant tarpnacionalinės neapykantos ugnį. Gaila, kad dėl jos yra tampomos dešimtys europarlamentarų, kurie greičiausiai net ir nesuprato, ko jie čia atvažiavo.

Šaltinis: www.delfi.lt

Adamo Laubės nuotraukos iš: www.polskiekresy.pl

Pradėtas ikiteisminis tyrimas pagal LR Seimo nario Gintaro Songailos prašymą

Gintaras SONGAILA, Vilnius

2011 m. kovo 15 d., gavau pranešimą Nr. 17.2.-5028 iš Lietuvos Respublikos Generalinės prokuratūros dėl mano, LR Seimo nario Gintaro Songailos, 2011 m. vasario 3 d. kreipimosi į Generalinį prokurorą D. Valį dėl ikiteisminio tyrimo pradėjimo pagal Lietuvos Respublikos BK 121 ir 122 straipsnius.

Į LR Generalinę prokuratūrą kreipiausi susipažinęs su vaizdo klipų produkcija, kuri yra prieinama ir platinama per buvusio Lenkijos Respublikos „Kresų instituto“ („Instytut Kresowy“, o dabar – „Instytut Kresow Rzeczypospolitej“) tebeveikiančią interneto svetainę <http://www.kresowy.pl>. Šioje interneto svetainėje talpinamoje vaizdo medžiagoje didelė dalis klipų yra

akivaizdžiai šovininistinio, agresyvaus revanšistinio ir net ekspansionistinio pobūdžio.

Daugelio vaizdo klipų turinys siejasi su teritorinėmis pretenzijomis į vadinamuosius prieškarinės Lenkijos Respublikos rytinius pakraščius („rytinių kresų“, „wschodnych kresow“ teritorijas) bei su „didžiosios Lenkijos“, kuri vėl esą užims šias ir net dar platesnes Rytų Europos teritorijas, vizijomis. Vienuose vaizdo klipuose šis Lenkijos Respublikos teritorijos išplėtimas siejamas su Europos Sąjungos žlugimu arba išstojimui iš jos, kituose – su krize Baltarusijoje ir Ukrainoje, trečiuose – net su nauju pasauliniu karu. Vienuose klipuose yra vaizduojamas artimiausiu

metu esą įvyksiantis Lvovo, Gardino ir Vilniaus užėmimas, o kituose – prie šiandieninės Lenkijos Respublikos teritorijos „prijungiamos“ visos trys Baltijos šalys, visa Gudija ir Ukraina bei kai kurios Vidurio Europos teritorijos.

Vaizdo klipų autoriai išreiškia kėsinimąsi ne tik į Lietuvos Respublikos, bet ir į kitų šalių – Gudijos, Ukrainos, Čekijos ir Slovakijos, o kai kuriais atvejais ir į Rusijos ir Vokietijos teritorijas. Kai kuriuose klipuose galima yra ir tautinių orumą įžeidžiančio, ir tautinę neapykantą kurstančio turinio. Neramina ir tas faktas, kad kai kuriuose vaizdo klipuose „kresų susigrąžinimui“ siūloma panaudoti kaimyninių šalių piliečius, kuriems išdalinta „lenko korta“.

Generalinė prokuratūra praneša, „kad išnagrinėjus Jūsų 2011-02-03 pareiškimą generaliniam prokurorui dėl ikiteisminio tyrimo pradėjimo pagal Lietuvos Respublikos BK 121, 122 str. ir kitus BK straipsnius dėl internete patalpintos vaizdo medžiagos, kurios turinyje yra įžvelgtini kėsinimosi smurtu pažeisti Lietuvos Respublikos suverenitetą nusikalstamos veiklos ir kitų nusikalstamų veikų požymiai, 2011-03-10 Generalinėje prokuratūroje pradėtas ikiteisminis tyrimas Nr. 01-2-00018-11 pagal Lietuvos Respublikos BK 122 str.“

Šio ikiteisminio tyrimo atlikimo organizavimas pavestas Vilniaus apygardos vyriausiajam prokurorui.

Lietuvos mokytojai

Mokytojas, rašytojas, visuomenės veikėjas Alfredas Šlikas

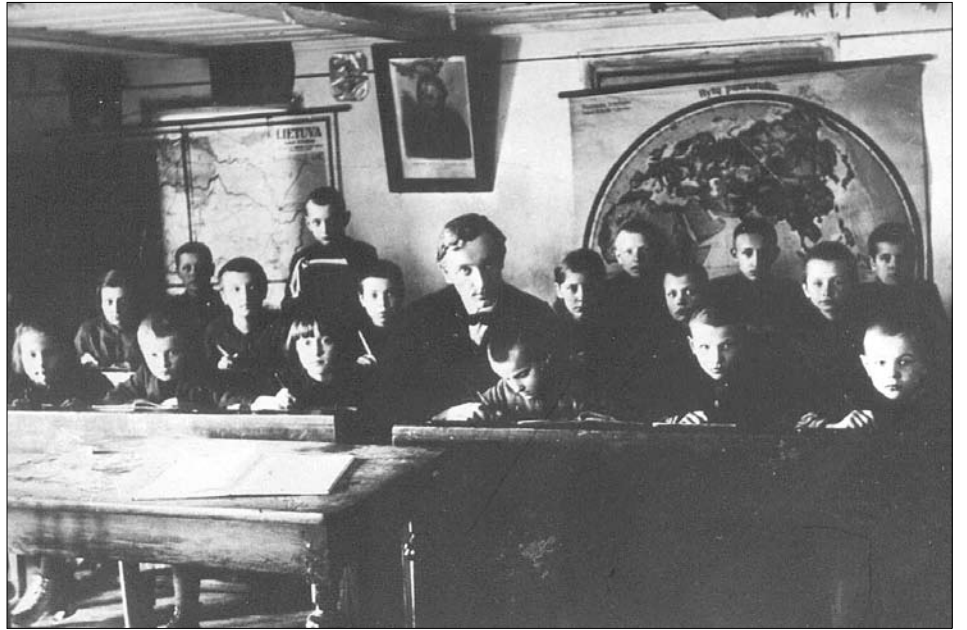
Algirdas BUTKEVIČIUS, Biržai

Alfredas Šlikas 1916 m. Petrogrado lietuvių pabėgėlių mokyklos mokinyš

Alfredas Šlikas 1926 m., įstojęs į Kėdainių mokytojų seminariją

Alfredas Šlikas – Kuokaviečių pradinės mokyklos mokytojas. 1928–1929 mokslo metai

Literatūrinis palikimas

Vaikystėje į mano rankas pateko nedidelė žalsvu viršeliu knygutė vaiko fantazija ir susidomėjimą skatinančiu pavadinimu „Kaip lietuvis knygnešys kovojo su caro galybe.“ Knygelę perskaičiau vienu prisėdimu, nesusimąstydamas apie jos autorių Alfredą Šliką. Turėjo prabėgti dešimtmečiai, kol sužinojau, kad biržietis rašytojas, pedagogas, visuomenės veikėjas A. Šlikas parašė ne tik šitą geriausiai mūsų krašte žinomą biografine apybraižą apie knygnešį Jurgį Bielį. A. Svajonės slapyvardžiu 1929 m. Biržuose kaip „Biržų žinių“ leidinys buvo išleistas A. Šliko dviejų veiksmų dramos vaizdelis „Karalius Alkolis.“ Jono Šlikaičio slapyvardžiu 1937 m. pasirodė scenos vaizdelis ir monologai „Bobos truputį susipešė.“ 1935 m. buvo išspausdinta dviejų veiksmų komedija „Tikrasis aitvaras“, o 1936 m. dienos šviesą išvydo trijų veiksmų drama „Slidžiu keliu“. 1939 m. Biržų spaustuvėje išspausdintą „Mūsų jaunimo vadovą“ (tai buvo pirmasis ir vienintelis Lietuvių evangelikų reformatų jaunimo „Radvilos“ draugijos leidinys) redagavo A. Šlikas. Šioje knygoje yra jo išsamus, piešiniais iliustruotas straipsnis „Mūsų pramogos ir jų organizavimas“, nepraradęs savo švietėjiškos reikšmės ir šiandien. Čia išspausdintas dar vienas jo straipsnis „Proto darbo abėcėlė“ ir A. Svajonės slapyvardžiu (tai rodo A. Šliko kuklumą) pasirašyta apybraiža „Svečiuose pas veikliausią skyriaus pirmininką“. Evangelikų reformatų kunigo, Kauno universiteto profesorius Povilo Jakubėno paragintas A. Šlikas parašė ir 1932 m. Kauno „Spindulio“ spaustuvėje išspausdino „Šventąją istoriją evangelikų mokslo amžiaus vaikams“. (Po metų Draseikių pradinės mokyklos mokytojas A. Šlikas buvo išrinktas Evangelikų reformatų bažnyčios sinodo kuratoriumi.)

Šiandien nekyla abejonų, kad A. Šlikas yra parašęs ir daugiau. Jo žmona Ona man pasakojo, kad, prieš išvežant į Sibirą, vyras rašęs stambų prozos kūrinį, gal romaną, buvo prirašęs keletą šimtų puslapių. Koks šio paskutinio kūrinio likimas – neaišku. O gal jam dar lemta būti atrastam buvusiuose NKVD archyvuose?

A. Šlikas buvo žinomas ir kaip žurnalistas bei publicistas. Spaudoje jis pradėjo bendradarbiauti nuo 1923 m. Nemažai jo straipsnių, feljetonų, scenos vaizdelių (pasirašytų slapyvardžiais A. Svajonė, Svirplys, Ėjokas, Kazys Iksaitis, Rapolas Kelminis, Juozapas Alūnas ir kt.) išspausdinti įvairiuose Lietuvos ir Amerikos lietuvių laikraščiuose: „Biržų žiniuose“, „Lietuvoje“, „Žemės ūkyje“, „Jaunajame ūkininke“, „Švietimo darbe“, „Karyje“, „Dienoje“, „Sėjėyje“, „Kultūroje“, Amerikos lietuvių – „Vienybėje“, „Dirvoje“ ir kitur. 1935 m. tautinės jaunomenės savaitraštyje „Jaunoji karta“ buvo išspausdintas bene meniškiausias A. Šliko kūrinys „Radvilų pilies paslaptis“, perspausdintas 1992 m. „Biržų kalendoriuje“. Pasklaidęs kunigo Povilo Jakubėno redaguojamo žurnalo „Sėjėjas“

1934–1938 m. kompletus, aptikau šešiolika išsamų, gražia, vaizdžia ir taisyklinga kalba parašytų turiningų straipsnių. Pasirašytų ne tik pavarde, bet ir slapyvardžiais A. Iksaitis, Š. A., Šl. Apie šių publikacijų aktualumą nūdienai galima spresti ir iš pavadinimų: „Auklėjimasis laimei“, „Mūsų rykštė“ (apie kovą su girtavimu), „Išnaudokime laiką“, „Mokslas – šviesa ir galybė“, „Ar verta mums skaldytis?“, „Kelias į laimę“, „Gerbk savo tėvą ir motiną“, „Mūsų ateitis“ ir kt.

Kelias į mokslus

„Kur bakūžė samanota, kurioj aš gimiau“ – rašytojo žmonos Onos Šlikienės ranka užrašyta kitoje pusėje nuotraukos, kurioje 1931 m. nufotografuota A. Šliko tėviškė Biržų r. Užušilių k. Neištaingingas valstiečio būstas. Šiaudais dengtas pirkvies stogas, rąstų sienos. Čia 1902 m. liepos 15 d. Olgos ir Jono Šlikų šeimoje gimė Alfredas. Mokėsi dviejų klasių liaudies mokykloje, vėliau aukštesniojoje pradžios mokykloje. 1914 m. mirė Alfredo tėvas. Motina liko su ketvertu vaikų: vyriausia dukra Olga, sūnumis Jonu ir Alfredu bei jauniausia dukrele Zenia. 1914 m. prasideda Pirmasis pasaulinis karas. 1915 m., palaidojusi staiga mirusį sūnų Joną, motina kartu su vaikais pasitraukia į Rusijos gilumą. Atsiduria su kitais lietuviams pabėgėliais Maskvoje. Padedant biržiečiui evangelikų reformatų kunigui Povilui Jakubėnui, Alfredas išvyksta mokytis į Petrogradą, lietuvių pabėgėlių mokyklą. 1918 m. kartu su motina, Rusijoje palaidojusia abi dukras, grįžta į Lietuvą. Motina nori, kad vienintelis likęs vaikas neatitoltų nuo žemės, būtų ūkio paveldėtojas, tačiau Alfredas svajoja apie galimybę mokytis. 1936 m. žurnalo „Jaunoji karta“ septynioliktoje numeryje rašoma, kad jis, „grįžęs į Lietuvą, tarnavo valsčiaus savivaldybėje. Vėliau lankė gimnaziją. Kelėtą metų tarnavo Kaune (paštu, vėliau plentu ir vandens kelių valdyboje) sekretoriumi, kartu mokydavasis suaugusiųjų gimnazijoje“. Kaune A. Šlikas atliko karinę tarnybą susikūrusioje nepriklausomos Lietuvos kariuomenėje.

1924 m. rudenį A. Šlikas jau mokytojauja Šėtos valsčiuje Užkapių k. pradžios mokykloje. Tačiau smalsus jaunuolis jaučia, kad jam trūksta pedagoginės patirties, žinių. 1926 m. A. Šlikas įstoja į Kėdainių mokytojų seminariją – pažangų to meto Lietuvos mokytojų rengimo židinį. Nuolatinės diskusijos klasėse, atviri įvairių organizacijų (aušrininkų, varpininkų) susirinkimai, viešos paskaitos – disputai, ruošiami literatūros ir meno vakarai, leidžiami *šapirografuoti* varpininkų ir aušrininkų leidiniai, ranka rašyti laikraščiai – tokia buvo Kėdainių mokytojų seminarijos atmosfera, kuriai negalėjo likti abejingas ir A. Šlikas. Čia jis ima reikštis kaip literatas, artimai bendrauja su būsimu poetu Vytautu Montvila, vėliau – nusipelnusiu mokytoju, elementoriaus „Saulutė“ autoriumi Stasiu Pupeikiu. Tačiau Kėdainių mokytojų seminarijoje A. Šlikui teko

1933 m. mokytojų konferencijos Biržuose darbo prezidiumas. Septintas iš kairės Alfredas Šlikas

mokytis neilgai. Po 1926 m. gruodžio 17 d. perversmo Kėdainių mokytojų seminarija tapo neparanki krikdemų vyriausybei ir 1927 m. buvo uždaryta. A. Šlikas pedagoginius mokslus tęsia Marijampolės mokytojų seminarijoje. Aktyviai dalyvauja kultūrinėje veikloje, vaidina seminarijos moksleivių spektakliuose, vis daugiau laiko ir jėgų skiria literatūrai. Tai patvirtina ir V. Montvilos A. Šlikui padovanota nuotrauka su užrašu „Geriausiam Marijampolės prozininkui nuo geriausio poeto“. (Šiuo metu nuotrauka yra Biržų „Sėlos“ muziejuje.)

Diplomuotas pedagogas grįžta į gimtinę

Pagaliau seminarija baigta. 1928 m. į gimtąją Biržų kraštą A. Šlikas sugrįžta jau kaip diplomuotas pedagogas. Jo žmona Ona pasakojo, kad dirbti Biržų mieste jam neleidžiama, nes po mokslų Kėdainiuose ir Marijampolėje jis laikomas politiškai ne labai patikimu, todėl pradeda mokytojauti Kuokaviečių pradinėje mokykloje. Po metų perkeltas į Draseikių pradžios mokyklą. Tų metų rudenį mokytojas sukuria šeimą. 1929 m. spalio 6 d. pirmajame „Biržų žinių“ puslapyje patalpinamas tekstas: „Biržų žinių“ redakcija sveikina sukūrus šeimą mūsų bendradarbį Alfredą Šliką su panele Ona Briedyte.“ Tame pačiame savaitraščio numeryje rašoma apie Biržų spaustuvėje išspausdintą mokytojo knygą: „Neužmirškite išigyti A. Svajonės 2-ju veiksmų dramos vaizdelio „Karalius Alkolis.“ Tinka vaidinti jaunimui ir mokykloms. Kaina 80 centų. Reikalaukite visuose knygynuose.“

Žmona O. Šlikienė yra pasakojusi, kad jos vyras labai mylėjo gamtą. Draseikiai buvo netoli jo gimtinės. Nuvažiavęs pas motiną ir Užušilius, ištisas dienas praleisdavo sode skiepydamas medelius, prižiūrėdamas vaiskrūmius, bites, niekada neatšakydavo kaimynams parašyti kokį raštą ar šiaip patarti. Visada mielai vykdavo į mokytojams organizuojamus kursus, grįžęs

iš jų skubėdavo savo žiniomis pasidalinti su kitais, pritaikyti jas praktikoje. Mokytojas Draseikių pradinėje mokykloje vadovavo Jaunųjų ūkininkų rateliui (JŪR). Buvęs jo narys Albertas Balčiūnas atsimena, kad prie kiekvienos mokyklos steigiami jaunųjų ūkininkų rateliai turėjo vaikus skatinti pamilti žemės ūkį. Valstybė skatino šiuos ratelius. Jaunieji ūkininkai bendraudavo sportuodami, ruošdami parodėms, pranešimus. „Visi nešiojome drobinus marškinius, vietoje kaklaraiščio nešiodavome tautines juosteles. Daržuose augindavome įvairias daržoves, miesto agronomas atvykdavo tikrinti, žymėdavo savo žurnale mūsų bandymų rezultatus.“ Pavyzdinčiai tvarkomoje Draseikių mokykloje lankydavosi kitų mokyklų jaunųjų ūkininkų ratelių nariai su savo mokytojais.

1935 m. A. Šlikas pradeda dirbti Biržų „Aušros“ 6 skyrių pradžios mokykloje. 1936 m. jis tampa „Jaunosios Lietuvos“ dramos konkurso laureatu. Laureato vardas jam suteikiamas už 3-ju veiksmų dramą „Slidžiuoju keliu“. Apie A. Šliko tų metų visuomeninę ir kultūrinę veiklą rašoma 11-tame 1936 m. „Jaunosios kartos“ žurnalo numeryje. Į surengtus dramos mėgėjų režisierių kursus „Aušros“ mokykloje suvažiavo iš visų 47 skyrių apie 100 žmonių. „Kursus atidarė, – rašoma žurnale, – rajono kultūros reikalų vadovas mokytojas A. Šlikas, kviesdamas susirinkusius rimtai išklausti visus paskaitas ir vėliau įgytąsias žinias panaudoti vietose keliant vakarus...<...> Pagaliau kultūros reikalų vadovas mokytojas A. Šlikas plačiai papasakojo apie mimikos ir dikcijos reikšmę vaidinimo metu, patarė, kaip elgtis prieš pat vaidinimą, kas atmintina vaidinant, kaip palaikyti vakaro tvarką, sceną ir šviesą sutvarkyti ir t. t.“ Mokytojas ne tik skaitė paskaitas ir rašė straipsnius, scenos vaizdelius, linksmus ir kandžius feljetonus.

Vytautas ČESNULIS, Vilnius

Kun. Leonas Markuckis

Tęsinys. Pradžia Nr. 5

Klaidinačios žinios

Kaip jau minėta, darbštusis kun. Nikodemas Švogžlys-Milžinas darbe „Kaišiadoriškai mirusieji“ palikęs L. Markuckio gyvenimo aprašymą. Apie susitikimus su Markuckiu autorius pasakoja trečiuoju asmeniu. Informacijos šaltinių niekur nenurodo. Kaip bebūtų gaila, Milžino rašytoje L. Markuckio biografijoje, ypač jos pradžioje, yra gana daug tikrovės neatitinkančių teiginių. Nors ir pažinojęs Markuckį ilgiau kaip 30 metų, su juo bendravęs ir laiškais susirašinęs, nuo tiesos Milžinas gerokai nukrypęs. Kodėl? Ar jau amžiaus aštuntą dešimtį įpusėjęs kunigo atmintis šlubavo, ar jis Markuckį su koku kitu kunigu supainiojęs? Milžino darbo santrauką pateiksime, kad kas nors kitas, apie L. Markuckį rašydamas ir Milžinu remdamasis, nesusipainiotų, kaip kun. S. Kiškis.

Pirmiausia – L. Markuckio gimimo vieta. Milžinas rašo, kad tai Vadaktėlių parapija. Galbūt apsirikiata todėl, kad Padvarninkų kaimai yra ir Vadaktų, ir Vadaktėlių parapijose. Tačiau Vadaktėliai – tai bažnytkaimis Panevėžio rajone tarp Naujamiesčio ir Krekenavos, kadaise priklausęs Naujamiesčio valsčiui, o Vadaktai – miestelis 11 km į šiaurės vakarus nuo Krekenavos buvusiam Krekenavos valsčiuje.

Gimimo metrikų išrašė ir kituose į kunigų seminariją stojusio jaunuolio dokumentuose pažymima, kad L. Markuckis kilęs iš valstiečių luomo kaimiečių. Tuo tarpu pagal Milžiną jis buvęs iš bajorų giminės, tik be herbo ir karališkojo pripažinimo. Vėliau giminė nusigyvenusi ir likusi eiliniaus šlėktomis. Kunigo tėvų šeimoje kartais net lenkiškai kalbėta. Iš vaikystės lenkiškai mokėjęs ir būsimasis kunigas. Tėvai neva valdę palivarką, buvo pasiturintys ir vaikus leidę mokslą. Tėvas planavo, kad gimnaziją baigęs sūnus išeis universitetą ir bus teisininkas...

Deja, pats L. Markuckis apie savo bajorišką kilmę niekur neužsiminė.

Ir kažin iš kur Milžinas paėmęs „žinias“ apie L. Markuckio mokymąsi? Mat anot jų paauglys 1902 m. įstojęs į Mintaujos (Jelgavos) gimnaziją ir mokėsi joje 6 metus. Mokėsi labai gerai, kornetu grojo gimnazijos dūdų orkestre. Jauną gimnazistą paveikė 1905 m. Rusijos revoliucija. Orkestras gal be gimnazijos direktoriaus leidimo grojo demonstracijoje su raudonomis vėliavomis. Už tai vėliau caro žandarai kibo prie mokyklos ir ypač orkestrantų.

Valdžia nutarusi net neleisti jiems baigti visos gimnazijos. L. Markuckis jokioje veikloje daugiau nedalyvavo ir 1908 m. baigė šešias klases...

Toliau – vėl graži beletristika. Atseit, galvodamas apie kunigų seminariją ir nuvažiavęs į Vilnių netoli Aušros vartų buvusio bazilijonų vienuolyno vartuose pamatė iška-bą: Литовская духовная семинария (Lietuvos

dvasinė seminarija). Įėjusį jį pasitiko... rusų popas: mat čia buvo stačiatikių seminarija. Popas paaiškino, kad jam reikia nuvykti į Tiltą gatvę, į katalikų seminariją. Sako, davė 20 kapeikų ir patarė paimti vežiką, kuris nuvešias į Tiltą gatvę. Čia Markuckį su 6 klasių išsimokslinimu ir dar mokantį lenkiškai priėmė labai mielai ir liepė atvykti į mokslo metų pradžią rugsėjo 1 d.

Pasak N. Švogžlio-Milžino, seminarijos pirmajame kurse buvo 42 klierikai, iš jų keliolika lietuvių.

Dar buvo ir nesusipratusių lietuviukų. „Pirmakursių klierikų tarpe vyravo Levas Markuckis. Jis buvo augalotas, tirštais, tamsiais ežiuko šukuosenos plaukais, miestiškas, inteligentiškas, gerai pasimokęs, gabus ir vyriškas! Ir dar mokantis iš gaidų triūbyti kornetu...“. Tik seminarijoje nebuvo orkestro. Užtat Markuckis iškart baritonu užgiedojo klierikų chorę.

Baigęs seminariją L. Markuckis, pasak Milžino, buvo labai tinkamas kandidatas į Peterburgo dvasinę akademiją: mokėjo lotyniškai, lenkiškai, rusiškai ir vokiškai, kilęs iš šlėktų giminės bei pasiturinčios šeimos. Tačiau pamaišė „revoliucinę“ praeitis: negalėjo būti studentas Peterburge, netoli paties caro, kurio portretą mindė kojomis per demonstraciją Mintaujoje.

Milžinas rašo, kad pirmąsias Mišias naujakunigis atlaikė Vadaktėlių medinėje bažnytelėje. Vietos šlėktos jam neva sudainavę „Sto lat!“ (Ilgiausių metų!). L. Markuckis į juos kalbėjo ir dėkojo lenkiškai... Tačiau prie rankraščio pridėtame primicijų paveikslėlyje aiškiai parašyta, kad Mišios laikytos Vadaktų bažnyčioje.

Pasikartosime: trumpą L. Markuckio biografiją knygoje „Kristaus pašauktieji“ idėjęs kun. Stanislovas Kiškis. Joje autorius irgi rašo, kad L. Markuckis gimęs Vadaktėlių parapijoje, šeima iš bajorų giminės, turėjusi palivarką, kunigas baigęs 6 klases Mintaujos gimnazijoje, grojęs dūdų orkestre, todėl užkliuvęs caro valdžiai. „Visą gyvenimą turėjo su savim kornetą ir kartais liūdnei papūsdavo“ (p. 154). Aišku, kad tokios žinios nurašytos iš Milžino rankraščio.

Kunigystės pradžia

Leono Markuckio kunigiško darbo pradžia buvo vikaro pareigos Vilniaus Aušros vartuose. Jaunam kunigui tai buvo garbės vieta: šiaip jau čia skirdavo žymesnius ir gabesnius kunigus. Tiesa, darbo pas kleboną kanauninką, vėliau prelatą Prancišką Volodzką buvo daug. Pakaitomis su kitais vikarais reikėdavo budėti visą dieną. Iki 12 val. vykdavo pamaldos, o vakarais būdavo iškilminga litanija. Klebonas labai mėgo iškilmingas pamaldas. Ypač mėgo giedoti, ir ne vienas, o su vikarais. L. Markuckis giedodavo per Mišias ir litanijas. „Tuo būdu su anų laikų jaunais kunigėliais, su kun. Levu Markucku ir kun. Oleščuku prelatas Volodzka traukdavo prie altoriaus bažnytinę tribalnę (trio), giedodavo antifonas, versus, psalmes ir net visą chorą!“ (Milžino knygos „O šventasis Vilniau!“ p. 110).

Į Aušros vartus atvykdavo maldininkų ne tik iš Lietuvos provincijos, bet ir iš tolimesnių Rusijos imperijos vietų. Jaunasis vikaras lenkiškai sakė pamokslus, lenkiškai ir lietuviškai klausydavo išpažinčių. Tekdavo vykti pas ligonius, dalyvauti kitų bažnyčių atlaiduose. Kiekvieną vasarą L. Markuckis iš Aušros vartų pėsčias vedė maldininkų procesijas į Vilniaus Kalvarijas. Šitas išvykas paskui prisimindavo visą gyvenimą.

Knygelėje „Vilniaus Aušros Vartai“ Milžinas apie L. Markuckį rašė: „Čia Aušros Vartuose jis stipriai giedojo savo vyrišku baritonu, čia lenkiškai vykdęs sudėtingas apeigas ir labai ištikimai garbinęs Vilniaus Motiną ir Danguos Karalienę Mariją. Sakosi buvęs laimingas.“

Gyveno L. Markuckis čia pat prie Aušros vartų pas kleboną P. Volodzką. Klebonas jį mėgo, kad, pasak Milžino, buvo kilęs iš šlėktų giminės ir kad uoliai dirbo.

Mokėjęs vokiškai ir supratęs prancūziškai, L. Markuckis planavo pakeliauti po Europą. Bet visus planus sujaukė 1914 m. prasidėjęs Pirmasis pasaulinis karas.

Rusų kariuomenės igulas pafrontėje ir

sužeistus karius 1915 m. lankė caras Nikolajus II. Rugsėjo mėnesį jis atvyko į Vilnių. Jau iš anksto mieste buvo sustabdytas visas eismas, o iš Aušros vartų išvaryti visi maldininkai. Aušros vartų klebonas privalėjo antspaudu patvirtintu raštu laiduoti, kad Šv. Teresės bažnyčioje ir Dievo Motinos koplyčioje caro niekas tikrai nežudys. Grafo Orlovo lydimas imperatorius užėjo į kelias cerkves, aplankė ir Aušros vartus. Čia jį pasitiko Vilniaus vyskupijos valdytojas Kazimieras Michalkevičius, Aušros vartų klebonas P. Volodzka ir kiti kunigai, su jais ir L. Markuckis. Caras pabučiavo koplyčios altorių...

Prieš pat vokiečių užėjimą į Vilnių buvo užsukusi ir carienė su dukterimi Tatjana – abi kaip gailestingosios seserys. Aušros vartų klebono Volodzkos nebuvo namie, tad viešniais teko priimti vikarui Markuckiui. Didžioji kunigaikštė Tatjana prisipirko daug Aušros vartų vaizdų ir Dievo Motinos paveikslukų, pasimeldė koplyčioje (kn. „Vilniaus Aušros Vartai“, p. 93; tik šioje knygoje Milžinas kun. Volodzką vadina neteisingu vardu: ne Pranciškum, o Vladislovu).

Rusai Vilnių 1915 m. paliko be kautynių ir rugsėjo 19 d. jį užėmė kaizerio vokiečiai. Miestą užplūdo pabėgėliai iš Suvalkijos ir Žemaitijos. Aušros vartų kunigai juos guodė. L. Markuckis sakė pabėgėliams lietuviškus paguodos pamokslus, klausė išpažinčių. Tačiau ilgai Vilnių išliko badas.

Aušros vartus aplankė ir vokiečių kaizeris Vilhelmas II. Jį lydėjo generolai feldmaršalai Hindenburgas ir Eichornas. Imperatorius pasisveikino su klebonu, vikarais ir kitais dvasininkais, visiems paduodamas ranką. Senam zakristijonui koplyčioje paaukojo 3 markes. Fotografavo.

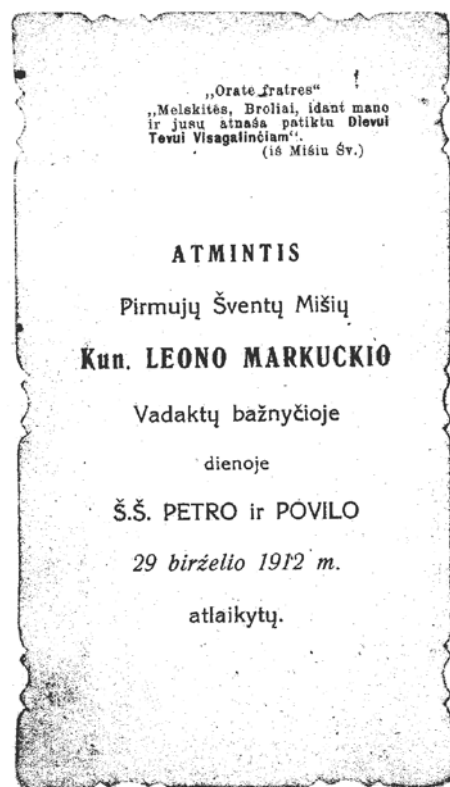
Kun. Pranas Bieliauskas „Vilniaus dienoraštyje“ (p. 25) rašė, kad 1916 m. kovo 15 d. Vilniuje pasibaigė lietuvių tarnaičių ir moterų rekolekcijos. Išpažinčių klausė 11 lietuvių kunigų: Trakų dekanas Klemensas Maliukevičius, Teodoras Brazys, Juozas Bakšys, Vladas Jezukevičius, Mečislovas Reinyš, Kristupas Čibiras, Levas Markuckis ir kiti.

Trakų dekanatui priklausiusiose Semeliškėse 1916 m. prireikė vikaro ir klebono pavaduotojo, nes klebonas Jonas Stepovičius buvo atsakingas to meto lietuvių veikėjas ir jam reikėjo nuolat būti Vilniuje. Vilniaus kurija išsirūpino vokiečių valdžios leidimą L. Markuckiui išvykti iš Vilniaus ir paskyrė į Semeliškes su teisėmis eiti klebono pareigas. Semeliškėse buvo truputį lengviau su maistu: sušelpdavo parapijiečiai. Mokėdamas vokiškai, kunigas užstodavo vietos gyventojus per rekvizicijas ir kitus jų turto grobimus. Semeliškių apylinkėje L. Markuckis subūrė kelias liaudies mokyklas.

Varėna I. Bažnyčios statyba

1915 m. rudens pradžioje, ties Varėna vykus įnirtingiems mūšiams tarp rusų ir vokiečių kariuomenių, sudegė prieš pusanatro šimto metų Varėnos seniūno Mykolo Bžostovskio statydinta medinė Varėnos I (dabar miestelis vadinamas Senąja Varėna) Šv. Arkangelo Mykolo bažnytelė. Klebonas Juozapas Stašys buvo perkeltas į netolimą Akmenį. Vilniaus vyskupas Jurgis Matulaitis 1919 m. L. Markuckį paskyrė klebonu į Varėną I. Kol miestelyje bažnyčios nebuvo, pamaldos vykdavo erdvesniuose varėnių namuose. L. Markuckis jaudinosi dėl lenkų okupuotos parapijos dalies, kurią nuo bažnyčios ilgainiui atskyrė Merkiu nustatyta demarkacinė linija.

L. Markuckio pastangomis sudegusi bažnyčia atstatyta. Netoli miestelio buvusiuose rusų kariuomenės Lageriuose liko daug kaizerio vokiečių iš Varėnos II (dabartinio rajono centro) lėptjųvės suvežtų lentų. Ko nespėjo išsivežioti aplinkinių kaimų gyventojai, tą varėniai panaudojo bažnyčiai. Statybina medžiaga parapijiečiai taip pat prisidėjo. Pradėjus atstatinėti bažnyčią, vieną kitą rąstą atvežė žmonės ir iš parapijų priklausiusių kaimų kitoje Merkio pusėje (tie kaimai vėliau atiteko Varėnos II parapijai; vietos bažnyčia perdirbta iš 1912 m. statytos rusų cerkvės ir Vilniaus vyskupo J. Matulaičio pašventinta 1920 m. gruodžio 5 d.). Be to, Varėnos I bažnyčios

Leono Markuckio pirmosios Komunijos 1897 m.

Vadaktų bažnyčioje paveikslėlio antroji pusė

statybai panaudota Lageriuose buvusios stačiatikių Švč. Trejybės cerkvelės medžiaga. Atstatytoji bažnyčia buvo iš lentomis apkalto rąstų karkaso. Į tarpus tarp lentų piltu pjuvenų ir kitų medžio atliekų. Bažnyčia pašventinta 1921 m. gegužės 3 d. Deja, 1944 m. vasarą rusams vejant vokiečius, liepos 13 d. bažnyčia vėl sudegė: pasak vietos žmonių, į bažnyčios bokštą vokiečiai buvo įsitempę kulkosvaidi, į kurio serijas rusai atsakė artilerijos ugnimi.

Liturginių reikmenų naujajai bažnyčiai L. Markuckis prisirinko iš kitų parapijų. Jis gražiai sugyveno su kaimynais – Perlojos klebonu kun. Leonu Petkeliu ir iš Varėnos I į Akmenį atkeltu kun. Juozapu Stašiu.

L. Markuckio nuopelnas Varėnos I parapijai – bažnyčios atstatymas – pažymėtas Lietuvos bažnytinės provincijos 1935 m. elenchuse (p. 170).

Merkinės dekanas Vl. Mironas jau 1921 m. galvojo, kad L. Markuckį būtų galima perkelti į kitą dekanato parapiją – Butrimonis. Pranešime vyskupui J. Matulaičiui 1921 m. liepos 21 d. Mironas rašė: „Į Butrimonis aš pirščiau kun. Markuckį iš Varėnos. Jisai praktiškas ir taktingas, gražiai su žmonėmis sugyventų ir gal šiaip taip bažnyčią sutvarkytų“ (MAB 318-22107). Mat Butrimonių klebonas Steponas Veržbovskis buvo pabėgęs su lenkų kareiviais į Lenkiją, o vietos bajorėlis kun. Vaitiekus Želnia prastai mokėjo lietuviškai ir net negalėjo sakyti pamokslų. Dekanas iš tos parapijos gaudavo daug skundų. „Toksai judrus centras, kaip Butrimonys, reikalauja energingo žmogaus“, – rašęs Vl. Mironas vyskupui anksčiau, 1921 m. vasario 7 d. Tame pačiame pranešime dekanas guodėsis: „Blogiausia pas mus tai neutralė zona. Žmonės, suvaržyti strateginiais žvilgsniais, ne visuomet gali atlikti ir savo dvasios reikalus. Kunigai nuo žmonių daugumos izoliuoti, turi po vieną kitą kaimą. Tokios parapijos pas mus yra Varėna, Akmuo. Jeigu būtų Jūsų Ekscelencijai didelis reikalas kunigų, tai be dvasios skriaudos galėtumėt, tokiam kaip dabar stoviuji esant, vieną iš tų dviejų klebonų kitur sunaudoti“. Varėnoje I dirbo L. Markuckis, Akmenyje – J. Stašys.

Lietuvai atitekusių Vilniaus vyskupijos dalies administratoriui kanauninkui Juozapui Kuktai L. Markuckis 1922 m. rugpjūčio 6 d. rašė, kad Varėnos parapijiečiai, užgirde apie jo perkėlimą į Butrimonis, „prisipyrę prašė, kad sutikčiau pasilikti ant vietos. Galų gale daviau žodį, kad sutinku dar pasidaruoti Varėnoje, jei Jūsų Malonybė prieš tą nieko neturės“. L. Markuckis liko Varėnoje I.

Tęsinys kitame numeryje

Tarptautinės Užgavėnės Eitminiškėse

Povilas VIRVIČIUS, Vilnius

Neįprastos Užgavėnės buvo švenčiamos Tomo Grybo dvaro arklidėse – į svetingo šeimininko didžiulį kiemą deginti Morės ir vyti žiemos iš Lietuvos susirinko per pusanтро šimto įvairiautės publikos. Eitminiškių vidurinės mokyklos moksleiviai su mokytojais visais įmanomais būdais rodė ir prie žiemos varymo kvietė prisijungti Italijos, Graikijos, Turkijos, Rumunijos, Lenkijos ir Latvijos moksleivius su auklėtojais. Eitminiškių vidurinė mokykla dalyvauja „Europos sąjungos mokyklos prieš smurtą ir socialinę atskirtį“ programoje, todėl šiomis dienomis Lietuvoje lankėsi moksleivių ir mokytojų grupė iš šešių ES šalių.

Pirmasis susitikimas buvo Graikijoje, o antrasis – jau čia, Lietuvoje. Suprantama, kad Eitminiškių vidurinės mokyklos vadovai ir mokytojai svečiams, tokiu metu atvykusiems į Lietuvą, nuspėdė parodyti pačias gražiausias mūsų šalies vietas ir sudalyvauti neįprastoje, užsieniečių akimis žiūrint, Užgavėnių šventėje.

Moksleiviai kartu su dailės mokytoja Olga Seletickaja kūrė Užgavėnių kaukes, kiti – ruošė specialius lankstinukus, kuriuos lietuvių kalbos mokytoja Aušra Rudytė pavadino savotiškomis programėlėmis, kuriose išsamiai paaiškintos Užgavėnių šventės tradicijos ir prasmė. Nepaisant pastangų, iš svečių veidų buvo matyti, kad mūsų Morės deginimas ir baisių kaukių dėvėjimas juos greičiau glumino. Tačiau virvės

traukimas, triviečių slidžių varžybų rungtis ir pasivažinėjimas arklio traukiamomis ro-gėmis suteikė daug džiaugsmo akimirų. Eitminiškių vidurinės mokyklos direktorė Jurgita Kviklytė pasakojo, kad moksleiviai su mokytojais labai atsakingai ruošėsi pri-imti svečius, rūpinosi užkandžiais, kepė blynus, virė arbatą. Prie vaišių prisidėjo ir Tomas Grybas, pats stojęs prie viryklės arklidėse ir be sustojimo kepęs svečiams forminius blynelius. Nepaprastai originaliai Eitminiškių mokyklos vadovai ir mokiniai sutiko svečius. Kaip sakė lietuvių kalbos mokytoja Aušra Rudytė, kur gi daugiau švesti Užgavėnės, jei ne kaime. Bet realybė pranoko visus lūkesčius – grojo Vilniaus universiteto kapela, arklidėse žvengė žirgai, smirdėjo ožys Narcizas, švietė saulė, buvo nepaprastai linksma. „Už tai reikia padėkoti visiems Eitminiškių mokyklos moksleiviams ir mokytojams, taip pat – kaimynui, Gybų dvaro arklidžių savininkui Tomui Grybui, priėmusiam į savo valdas porą šimtų žmonių“, – šypsodamasi dėkoja mokyklos direktorė Jurgita Kviklytė.

Tai ne paskutinis tokio pobūdžio susitikimas su moksleiviais iš kitų Europos Sąjungos valstybių. Dabar Eitminiškių mokyklos moksleiviai intensyviai mokosi, dalyvauja užklausinėje veikloje ir stengiasi pakliūti tarp tų vaikų, kuriems nusišypsos laimė vykti į 5 dienų kelionę į Italiją. Kaip ir svečiai Lietuvoje, taip ir atrinkti Eitmi-

Susirinkusieji Eitminiškėse linksmai varė žiemą iš kiemo

niškių vidurinės mokyklos moksleiviai su mokytojais šioje Viduržemio jūros regiono valstybėje gyvens italų šeimose, susipažins su šalies kultūra, tradicijomis, lankys istorijos ir kultūros paminklus.

Reikia pasakyti, kad Eitminiškių vidurinė mokyklą lanko beveik 95 procentai lenkų tautybės vaikų. Galima tik pagirti moksleivius, šventės metu įrodžiusius, jog lietuviškai kalbėti ir bendrauti jie tikrai moka.

Užgavėnių metu skambėjo ne tik taisyklinga lietuvių, bet ir anglų, graikų, italų, lenkų, latvių ir rumunų kalbos. Neabejojame, kad Vilniaus rajono Eitminiškių vidurinės mokyklos organizuotą Užgavėnių šventę svečiai atsimins ilgai, o fotografijos tokios keistos šventės apskritai neeis pamiršti.

Autoriaus nuotr.

Muziejus laikraštyje Nr. 8 (165)

Motiejus Valančius – rašytojas, istorikas

2010 m. vasario 16 d. sukako 210 metų, kai gimė Motiejus Valančius, padėjęs pagrindus aukštesnio meninio lygio lietuvių realistinei pro-zai, tautos švietėjas ir kultūros puoselėtojas.

Litografija. Motiejus Valančius. Dail. A.Varnas, 1923 m. O.Šešelio nuotr.

M. Valančius gimė Nasrėnų kaime (dab.Kretingos raj.), turtingo valstiečio šeimoje. Mokėsi Žemaičių Kalvarijos dominikonų mokykloje, Varnių kunigų seminarijoje, Vilniaus dvasinėje akademijoje. M. Valančius yra blaivybės sąjūdžio Lietuvoje pradininkas ir puoselėtojas.

M. Valančius, šviesdamas ir blaivindamas žmones, mokė tautą priešintis rusinimo bei pravoslavavimo bangai, pats rašė daug religinio ir pasaulietinio turinio knygų, knygelių lietuviškai, lenkiškai, žemaitiškai. 1834 m. M. Valančius sugrįžta į Žemaičių (Varnių) vyskupiją. Būdamas trisdešimt trijų metų, M. Valančius, kaip jaunas gabus ir perspektyvus dvasininkas tapo Kražių gimnazijos kapelionu ir bibliotekos vedėju. Čia jis pradėjo rinkti medžiagą ir savo knygai „Žemaičių vyskupystė“. Kražiuose M.Valančius parašo savo pirmąjį istorinį darbą – lenkų kalba parašytą studiją apie Kražių gimnaziją ir jos istoriją (neišliko). Reikia manyti, oficialūs Kražių cenzoriai jį atmetė „dėl netinkamos dvasios“. Tik pats M. Valančius, dalį Kražių gimnazijos istorijos vėliau išvertė į žemaičių kalbą ir panaudojo rašydamas „Žemaičių vyskupystę“.

Dirbdamas Kražiuose, 1840 m. teologijos magistro laipsnį turintis M. Valančius patraukė net bažnyčios vyresnybės dėmesį ir gavo kvietimą persikelti į Vilnių dėstyti Dvasinėje akademijoje, kuri 1842 m. perkelta į Peterburgą. Ten išvyko ir M.Valančius. Peterburge jis dažnai susitikdavo ir žemaičių kultūros, švietimo reikalus

Knyga. M.Valančius. Žemaičių vyskupystė. Vilnius, 1848 m. O.Šešelio nuotr.

aptarinėdavo su tuo metu ten gyvenusiu ir Senato archyvo skyriuje dirbusiu, prie Lietuvos Metrikos priedavusiu Simonu Daukantu. Jis naudojosi ir kai kuria S. Daukanto surinkta medžiaga rašydamas savo „Žemaičių vyskupystę“. S. Daukanto rankraštis, Lietuvos Metrika dažnai nurodoma M. Valančiaus darbuose kaip šaltiniai, kuriais jis rėmėsi. Žemaitijon M. Valančius grįžo 1845 m. ir rugsėjo 4 d. jis paskiriamas reformuotos Varnių kunigų seminarijos rektoriumi. Rektoriumi tapo M. Valančius 1847 m. užbaigė rašyti „Žemaičių vyskupystę“. Tuo pat metu jis pradėjo rengti lietuviškus pamokslus kunigams.

Trakų istorijos muziejus saugo nemažai ekspoz-

natų, susijusių su M. Valančiaus vardu, priklausantių raštijos, dailės, faleristikos rinkiniams. Šįkart pristatome vieną svarbiausių istorinį veikalą – „Žemaičių vyskupystę“, išleistą Vilniuje, J. Zavadskio spaustuvelyje, 1848 m., pirmoji ir antroji dalys, įrištos kartu. Tai 108x180 mm dydžio, 273 puslapių knyga, kurioje pasakojama apie Žemaitijos istoriją, kelių į krikštą, bažnyčių ir vienuolynų atsiradimą, žymiausių dvasininkų veiklą, švietimą, valstiečių buitį ir būtį. Knygos titulinio puslapio apačioje užklijuotas užrašas, kuris liudija, kad šis knygos egzempliorius priklausė kunigui Franciškui Valentynovičiui. Mokslinis veikalas „Žemaičių vyskupystė“ išleistas net tris kartus ir laikomas chrestomatine Lietuvos istorijos knyga. Išlikę laiškai bei prisiminimai liudija, kad šis istorinis veikalas darė nemažą poveikį plačiajai publikai, supažindino su lietuvių ir kitų tautų istorija. „Žemaičių vyskupystė“ buvo išversta į lenkų kalbą, todėl sulaukė platesnės auditorijos dėmesio.

M. Valančių Žemaičių vyskupu Popiežius paskyrė 1849 m. rugsėjo 16 d., o 1850 m. vasario 24 d., per vardines, M. Valančius buvo konsekruotas Žemaičių vyskupu. Per M. Valančiaus konsekraciją, vykusią Sankt Peterburge, jam brangių dovanų atsiuntė pats caras Nikolajus I ir pranešė, kad norėtų susitikti asmeniškai. Pradėdamas eiti vyskupo pareigas, M. Valančius kaimynuose dirbusiems vykupams prie savo lietuviškų laiškų, kuriuose pranešė, kad yra paskirtas ir pradeda eiti vyskupo pareigas, pridėjo ir po „Žemaičių

vyskupystės“ knygą. 1864 metų pabaigoje Žemaičių vyskupas gavo Vilniaus generalgubernatoriaus pakvietimą atvykti į Vilnių, bet 1864 m. lapkričio 6 d. atvažiavęs į Kauną, lapkričio 8 d. jau gavo žinią iš gubernatoriaus, kad į Vilnių nebereikia važiuoti, o nurodymą pasilikti Kaune – čia iš Varnių perkeliama vyskupija. Spaudos draudimo laikotarpiu, gyvendamas Kaune, M. Valančius susiformavo kaip beletristinės-didaktinės krypties rašytojas. Tuo laikotarpiu gimė jo „Patarlės Žemaičių“, „Palangos Juzė“, „Antano Treitininko pasakojimai“ (liko rankraštyje, išspausdinti 1890 m. Amerikoje). Jo kūrybos šaltiniu tapo prisiminimai: sugrįžimas į praeitį, į tas vietas, kur augta, kur lankytasi vyskupaujant. Knygoje įrašyta ir jo paties patirtis, įspūdžiai, dvasiniai išgyvenimai. 1875 m. M. Valančius parašė testamentinį laišką ganimiesiems. Čia randame ir tokius jo žodžius: „norėčiau ir numiręs jums būti naudingas“, Mirė M. Valančius Kaune, 1875 m. gegužės 17 d.

Motiejus Valančius buvo žemaičių švietėjas, rašytojas, lietuvių grožinės prozos pradininkas, istorikas, vyskupas. Atgimusi tauta nepamiršo savo Didžiojo Žemaičio.

Istorijos skyriaus vedėja Alvyga Zmejevskienė

Eksponatus pamatysite „Sakralinio meno“ ekspozicijoje, Kęstučio g. 4, Trakuose, Pusiasalio pilies teritorijoje buvusio Dominikonų vienuolyno koplyčioje. Darbo laikas: 10-18, trečiadienis-sekmadienis.

Muziejus laikraštyje Nr. 9 (166)

Pirmasis lietuvių laikraštinių suvažiavimas

Palikti gimtinę ir vykti į tolimus kraštus lietuvius vertė įvairios priežastys. Vieni ieškojo geresnio gyvenimo, kiti bėgo nuo rusų caro priepaudo ar karo prievolės. Taip nemaža dalis tautiečių atsidūrė JAV. Jie tikėjosi užsidirbti pinigų ir sugrįžti į Lietuvą, o už uždirbtus pinigus nusipirkti žemės. Tačiau dauguma jų liko ir įsikūrė už Atlanto. Tarp sėkmingai pasiekusių Ameriką buvo ir žymūs lietuvių veikėjai visuomenininkai, kurie įvairiais būdais ragino šviestis atvykusį lietuvių kaimo jaunimą. Atvykėliai kūrė lietuviškas parapijas, būrėsi į draugijas, steigė mokyklas, leido laikraščius, spausdino knygas ir puoselėjo lietuvių kalbą.

Lietuviai masiškai vykti į JAV pradėjo po baudžios panaikinimo 1861 m. ir numalšinimo 1863 m. sukilimą. Kitas etapas – po 1867-1868 metų bado Lietuvoje. Iki 1900 m. į JAV atvyko apie 200.000 lietuvių. 1872 m. Šenande (Shenandoah) Pensilvanijoje (Pa) pradėta statyti pirmoji lietuviška bažnyčia JAV. Šamokino (Shamokin) (Pa) miestelyje 1874 m. Mykolas Tvarauskas (1844-1921), 1863 m. sukilimo dalyvis įsteigia pirmąją lietuvišką spaustuovę. 1877 m. įsteigiama pirmoji lietuviška šv. Jurgio pašalpinė draugija. 1879

m. rugpjūčio 16d. M.Tvarauskas išleidžia pirmąjį laikraštį Amerikoje – „Gazietą lietuviszka“. 1884 m. spalio 25 d. pasirodo antrasis laikraštis „Unija“. 1885 m. Jono Šliūpo iniciatyva įkurta pirmoji apjungta draugija „Susivienijimas Visų Lietuvių Amerikoje“. 1886 m. Niujorke įkuriamas „Lietuvių Rymo katalikų Susivienijimas Amerikoje“ (LRKSA). Iki XX a. pr. JAV veikė 40 lietuviškų parapijų, buvo leidžiami penki laikraščiai. 1875-1904 m. JAV buvo išleistos 553 lietuviškos knygos. 1905-1914 m. kasmet į JAV atvykdavo apie 25.000 gyventojų iš Lietuvos.

1910 m. kovo 17 d. Bruklina (NY) įvyko Pirmasis JAV lietuvių laikraštinių suvažiavimas. Jo metu buvo įsteigta „Lietuvių spaudos draugija“ (LSD). Jos pirmininku išrinktas Antanas Olšauskas (1863-1942). Jame dalyvavo svarbiausių JAV lietuvių laikraščių „Darbininkų Viltis“, „Draugas“, „Katalikas“, „Keleivis“, „Kova“, „Laisvoji mintis“, „Lietuva“, „Tėvynė“, „Vienybė Lietuvninkų“ redaktoriai bei leidėjai. Šios draugijos tikslas – sušvelninti leidinių ginčus, gerinti kalbą, apspęsti redaktorių bei leidėjų nesutarimus. Trakų istorijos muziejuje, saugoma grupinė fotonuotrauka 240x195 mm dydžio, paklijuota

ant 330x270 dydžio pasparto. Nuotrauka daryta 1910 m. kovo 17 d. Bruklino (NY) Ig. Czesna (Ignas Česna?) fotoateljė. Po nuotrauka ranka pažymėta ir įvardinta 19 asmenų esančių nuotraukoje. Pirmoje eilėje, iš kairės į dešinę sėdi: Jonas Šliūpas

(1861-1944); Juozas Adomaitis – Šernas (1859-1922), „Lietuvos“ redaktorius; ponias M.Olšauskienė; A.Olšauskas, „Lietuvos“ leidėjas; Juozas – Ottas Širvydas (1875-1935), „Vienybės Lietuvninkų“ redaktorius, knygnešys; Pijus Norkus. Antroje eilėje

stovi: J.Kulis; A.Martusevičius; J.J.Paukštys (1871-1914), „Vienybė Lietuvninkų“ leidėjas, LSD vicepirmininkas; Stasys Michelsonas (1881-1973), „Keleivio“ redaktorius; Julius Baniulis (1880-1943); Vincas Šlekys (1870-1946), „Darbininkų Viltis“ leidėjas, knygnešys, Marijampolės kraštotyros muziejaus įkūrėjas; Jonas Grinius (1877-1955), „Kovos“ administratorius, knygnešys. Trečioje eilėje: Karolis Račkauskas–Vairas (1882-1970), „Laisvosios Minties“ redaktorius; M.Tananevičius, „Kataliko“ leidėjas; J.Naujokas; K.Brazys, „Vienybė Lietuvninkų“ leidėjas; P.Brandukas, „Kataliko“ redaktorius; Vincas Jokubynas (1873-1958), „Tėvynės“ redaktorius, knygnešys.

Lietuvos spaudos draugija gyvavo 1910-1924 m. Jau po suvažiavimo kilo nesutarimai tarp laisvamanių ir katalikiškų pažiūrų leidėjų bei redaktorių. Suvienyti visų laikraštinių taip ir nepavyko.

Trakų istorijos muziejaus direktorius Virgilijus Poviliūnas

Eksponatus pamatysite „Sakralinio meno“ ekspozicijoje, Kęstučio g. 4, Trakuose, Pusiasalio pilies teritorijoje buvusio Dominikonų vienuolyno koplyčioje. Darbo laikas: 10-18, trečiadienis-sekmadienis.

Religijos tiesų skleidėjai

Julius NORKEVIČIUS, Vilnius

Nuo pat pirmosios Telšių mokytojų seminarijos gyvavimo dienos, pedagogų sąrašė yra ir kapelionų pavardė. Jiems be tikybos pamokų, seminaristų dorovinio ugdymo rūpesčių kartais patikėdavo ir gimtosios, o ypač svetimų kalbų mokymą.

Pirmasis seminarijos kapelionas buvo trisdešimt trejų metų Žemaičių dvasinės seminarijos auklėtinis kun. Juozas Dagilis. Jis kurį laiką redagavo Telšių vyskupijos laikraštį „Žemaičių prietelius“. Direktorius metinėje ataskaitoje pastebi, kad jis moka rusų, lenkų ir vokiečių kalbas, patikėtą darbą atlieka gerai, yra reiklus ir principingas. Iš rezultatų suvestinės aiškėja, kad pirmaisiais mokslo metais tikybos pažangumas tiesė tik 88 proc.¹ Apie kunigo reiklumą ne itin palankiai romane „Čiupikai“ atsiliepia jo autorius Stasys Anglickis. Jo nuomone, iš tikybos gavo dvejetą, o po vasaros atostogų ir pataisos neišlaikė, nes kunigas ne kartą pastebėjo jį liaudininkų mitinguose, kituose šios partijos priešrinkiminių renginiuose. Todėl vaikas atsisveikino su gimnazija ir perėjo mokytis į mokytojų seminariją. O kunigas J. Dagilis pagal krikščionių demokratų sąrašą pateko į Seimą.

Pirmąkart pakeitė kun. Petras Maželis. Enciklopedinis žinynas primena, kad jis gimė 1894 m. rugsėjo 21 d. Mažeikiuose (Rokiškio r.). 1920–1923 m. mokėsi Kauno kunigų seminarijoje, 1924–1928 m. Lietuvos universitete studijavo filosofiją, profesoriaus Telšių kunigų seminarijoje, nuo 1955 m. buvo Telšių vyskupas. Prozininkas, išleido novelių ir apysakų knygas „Žmogus“ (1929), „Kraujo lašai“ (1930), „Tarp audrų ir ramybės“ (1932). Mirė 1966 m. gegužės 21 d. Telšiuose.²

Pirmaisiais kunigystės metais buvo Telšių kalėjimo, mokytojų seminarijos kapelionas. Mokiniai jį mėgo už švelnumą, jautrumą, dėmesingumą kiekvienam, įdomų dėstymą. Kurį laiką redagavo „Žemaičių prietelius“ ir jis iš esmės pasikeitė – daugiau dėmesio buvo skiriama literatūros, kultūros, jaunimo dorovinio ugdymo klausimams. Laikraštyje atsirado įvairiausių patarimų skyreliai. Taip pat buvo laikraščio „Telšių žinios“ redakcinės komisijos nariu.

Po metų seminarijos kapeliono pareigos atiteko būsimajam vyskupui, Kunigų seminarijos rektoriui kun. Pranui Ramanauskui. Be tikybos pamokų jis dėstė ir lietuvių kalbą. Direktorius metų ataskaitoje rašo, kad „pamokas veda rimtai ir sistemingai, gal kiek sausi“.³

Kun. Pranui Ramanauskui greitai kurija patikėjo atsakingesnes pareigas ir seminarijoje pradėjo dirbti prelatas Antanas Simaitis, jau gimnazijoje garsėjęs, kaip aktyvus partinis žmogus. Gal dėl to nuo pirmų darbo dienų nesutarė su mokyklos vadovu ir buvo pakeistas. Vos ne kasmet keitėsi seminarijos

kapelionai ir ne visus archyve saugomi dokumentai juos pristato. O apie tuos, kuriuos pavyko rasti šiokių tokių žinių, metinėse ataskaitose daug nekalbama, nebandoma išsamiau aptarti jų kasdienos veiklą, poveikį jaunimui.

Vokiečių okupacijos metais gal vienerius metus seminarijos kapelionu buvo kunigas Petras Butkus. Bet paliko ryškius pėdsakus mokyklos pedagoginėje veikloje, auklėtinių atmintyje. Tai didelis savo krašto patriotas ir nepaprastai atsidavęs sielovados darbu.

Būsimasis kunigas gimė Nemakščių parapijos Lekavo kaimo pasiturinčio ūkininko šeimoje. Tėvai turėjo 44 ha žemės. Mokėsi Kauno jėzuitų, Raseinių gimnazijose. Pastarojoje besimokydamas buvo aktyvus ateitininkas, ikūrė skautų grandį, kuri per dvejus metus išaugo iki gausios draugovės. Apsispręsti tapti kunigu padėjo apsilankymas Šiluvoje su draugais, baigus gimnaziją. Grįždamas į namus, pakeliui ir geležinkelio stotį, lyg ir išgirdo tylų patarimą: „Būk kunigas.“ Ir vaikas susimąstė, o baigiantis vasarai stojo į Telšių kunigų seminariją. Turėjo gražų, gerą balsą, todėl giedojo bažnytiniame chore, buvo subūręs klierikų oktetą ir jam vadovavo. Pauliaus Jurkaus, kitų žemaičių, poetų bei savo kūrybos eilėmis sukūrė daugiau kaip dvidešimčiai dainų melodiją. Rašė eilėraščius, jaunystėje važinėjo motociklu.

Kai mokėsi seminarijos ketvirtame kurse, ne kartą lydėjo vyskupą jo kelionėse per Žemaitijos bažnyčias. Paskui jų išpūdžius, savotišką ataskaitą spausdindavo vyskupijos laikraštyje „Žemaičių prietelius“.

Išventintas į kunigus, paliktas kunigų seminarijoje, vėliau buvo Papilės bažnyčios vikaras. Tauragės, Telšių gimnazijų ir šių metų mokytojų seminarijų kapelionas. Mokiniai jį gerbė, mylėjo, nes buvo linksmas, protingas, dėmesingas, kiekvieną išklausančias. Tada jau pripažintas poetas. Mokiniai jo sukurtas melodijas dainoms „Atskrenda ten aidas, ten nuo pavėnčių...“, „Kaip obelis, mamyt, palinkus“ dainuodavo dažnai kartu su jų autoriumi.⁴

Kapelionas neretai seminaristus kviedavo į ekskursijas, ilgesnes ar trumpesnes išvykas. Vienas pasiplaukiojimas dviem valtelėmis Masčio ežere baigėsi nelaime: du mokiniai nuskendo. Ši įvyki telšiškiai ilgokai aptarinėjo, ko gero, pasakota, kodėl įvyko nelaimė, bet aš šito neatsimenu. Mano atmintyje yra išlikęs, ežero pakrantėje gulinių, dviejų ištrauktų iš vandens vaikų vaizdas. Dėl šio nelaimingo atsitikimo kunigas Petras Butkus turėjo palikti Telšių mokytojų seminariją ir persikelti į Kuršėnus.

1941 m., bėgdamas nuo rusų, pateko į Soldau koncentracijos stovyklą. Artėjant antrajai tarybinei okupacijai pasitraukė į

Vokietiją, studijavo Tiubingeno universitete. Buvusi mokinė Genutė Zelenytė „net sapne nesapnavo, kad po keliasdešimt metų <...> kapelionas Petras Butkus laiškeliu prabilis iš Austrijos...“⁸

Savanoriška tremtis nenusilpnino kunigo Petro Butkaus aktyvumo. Jis bene pagrindinis lietuviškos parapijos Australijoje steigėjas. Ne vienerius metus redagavo ateitininkų laikraštį „Ateities žingsniai“, redagavo bažnyčios metraštį, buvo aktyvus žurnalistų-rašytojų Plunksnos klubo narys, globojo skautus.³ O svarbiausia – nepamiršo jaunystėje pamėgto sporto. Mokydamasis Kauno jėzuitų, Raseinių gimnazijose žaidė krepšinį. Šio žaidimo neatsisakė, būdamas kunigų seminarijos auklėtinis, Dragūnų pulko bei Tauragės, Telšių mokyklų kapelionu. Jis „didžiausias sportinio judėjimo rėmėjas, vėliau tapęs pirmuoju Sidnio sporto „Kovo“ klubo garbės nariu <...>. Jis – vienintelis Lietuvos kunigas, pagal tuometines sąlygas išlaikęs labai sunkias Kūno kultūros rūmų sidabrinio ženklo normas ir jį gavęs.“⁴

Prelatas neapleido ir literatūrinių dirvų. Rašė eilėraščius, kūrė muziką dainoms, vieną iš jų traukė ir Respublikinės dainų šventės dainininkai. Eilėraščiai pulsuoja tėvynės, gimtųjų laukų ilgesiu. Šis jausmas nesvetimas ir knygoje „Tautų šventovėse“, kurią parašė, grįžęs iš kelionės po pasaulį. Jis neslepia, kad skaitytojas kelionės išpūdžių knygoje ras „žiupsnelį ir mano ilgesio gimtinių“, tikėjimą, kad „Tėvynės vėl skaudūs pančiai nukris“ ir didelį norą „aplankyti savo gimtąją Lekavą, brolių Joną ir gimines bei tėvelių kapus tame smėlio kalnelyje, kuris matosi iš tėviškės laukų“ bei „savo pėdsakus palikti ir Tėvynėje“.⁵ Todėl „testamento vykdytojas įpareigojo palaikys parvežti namo į Nemakščius Lietuvoje. Didžiąją dalį savo turto paliko naujos Nemakščių bažnyčios statybai. <...> Antanėli, gerai padariau, kad grįžtu į Lietuvą“.⁶

Prelatas tai pasakė artimiausiam bičiuliui, ligoninės lovoje leisdamas paskutines savo dienas. Kunigas senokai jautė, kad „baigiasi gyvenimo vasaros ir tilsta dainos“ ir tik „posmais ramino savo ilgesingas mintis ir didelį liudėsį, kad negalėjo aplankyti okupuotos tėvynės, gimtosios žemės ir namų, kur „Palūžo ilgesy motulė, / belaukdama sugrįžtant“.

Į Nemakščius sugrįžo, kai iškeliavo Amžinybėn. 1993 m. balandžio 14 d. sunkios ligos iškamuotas paliko našlaičiams Sidnėjaus lietuvių bendruomenę, 40 metų ištikimai jai tarnavęs prelatas Petras Butkus.⁹

Pavyko aptikti, kad metus kitus Telšių mokytojų seminarijoje kapelionavo kun. Juozas Grubliauskas, tarybiniais metais patyręs Sibiro tremtį. Gal kiek ilgėliau kapelionu buvo poetas, dainoms melodijas

Kunigas Petras Butkus

kūręs kun. Petras Butkus, apie kurį pavyko daugiau rasti medžiagos. Tarybiniais metais pedagogų sąrašuose tokios pareigybės, kaip kapelionas visai neliko.

ŠALTINIAI:

- ¹ Telšių mokytojų seminarija 1922 m. LCVA, f. 391, a.3, b.1821.
- ² Vytautas Vanagas. *Lietuvių rašytojų sąvadas*. Vilnius, 1987, p. 177.
- ³ Telšių mokytojų seminarija 1925 m. LCVA f. 391, a.3, b. 1925.
- ⁴ Romualda Dobranskienė. *Namų tiesos*. Šilutė, 2006 m., p. 36.
- ⁵ Genė Zelenytė. „Jubiliejus – mano džiaugsmas“, *Kalvotoji Žemaitija*, Nr. 76, 1992 10 03, p. 3.
- ⁶ Antanas Laukaitis. *Labas iš Kėngūrų krašto. Laiškas autoriui*, 2007 08 09.
- ⁷ Antanas Laukaitis. „Ir prelatas neabejingas“, *Sportas*, 1990 10 09.
- ⁸ Petras Butkus. *Tautų šventovėse. Kelionės išpūdžiai*. Sidnėjus, 1970.
- ⁹ Antanas Kramilius. „Skaudi netektis“, *Mūsų pastogė*, Nr. 19, 1995 05 15, p. 3.

Lietuvos Laisvė lygos vadovo, disidento Antano Terlecko kalba, pasakyta iškilmingame Seimo minėjime, skirtame Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo dienai

Atkelta iš 1 p.

užsispyrimą neaukoti idealų už galimybę gyventi patogiau.

1978 m. birželio 15 d. įkurtos Lietuvos laisvės lygos pastangomis 1979 m. rugpjūtį parengtas ir paskelbtas 45 pabaltijiečių memorandumas, jo tekstas buvo cituojamas visame pasaulyje. Memorandumas paskatino Europos Parlamentą ir Europos Komisiją 1983 m. sausio 13 d. priimti deklaraciją, raginančią Jungtinių Tautų organizacijos Dekolonizacijos komisijoje iškelti klausimą dėl Estijos, Latvijos ir Lietuvos okupacijos. Be tarptautinio atgarsio šis memorandumas sukėlė sąmyšį ir Sovietų Sąjungos imperijoje. Jis drąsino pavergtas tautas ir piktnio kalėjimo prižiūrėtojus. Nemažiau svarbus buvo ir 1987 m. rugpjūčio 23 d. pirmo viešo mitingo Lietuvoje organizavimas ir priminimas visam pasauliui, kad trys Pabaltijo valstybės nesitaiksto su ver-

gija. 1989 m. gegužę Lietuvos laisvės lyga kreipėsi į Molotovo ir Ribentropo pakta pasirašiusios Vyriausybės Jungtinių Tautų organizacijos generalinį sekretorių, kad iš Estijos, Latvijos ir Lietuvos būtų išvesta sovietinė okupacinė kariuomenė. Tų pačių metų liepą prie šio kreipimosi prisijungė ir Sąjūdis. Buvo surinkta 1 mln. 650 tūkst. parašų Lietuvos piliečių. Manau, kad nuosekli bei bekompromisė lygos pozicija – kalbėti tik apie laisvą Lietuvą, o ne apie kokį ekonominį savarankiškumą Sovietų Sąjungos sudėtyje. Raginimas kuo greičiau išvesti okupacinę kariuomenę padėjo Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžiui atrasti savo tapatybę ir skelbti tautos apsisprendimą būti laisviems. Ačiū visiems Kovo 11-osios akto signatarams, net jei dalis jų pasirašė ne širdimi, o protu.

1990 m. kovo 11 d. ką tik išrinktas Aukščiausiosios Tarybos Pirmininku Vytautas Landsbergis padėjo Persitvarkymo

Sąjūdžiui ir persitvarkiusiai Lietuvos komunistų partijai. Nutylėta visos tautos kova ir pasiūsta žinia komunistams, kad jie gali būti ramūs dėl savo likimo. Tuomet sakiau, kad klaida dėkoti pastarajai partijai, o dabar jau iš dviejų dešimtmečių perspektyvos manau, kad tai buvo viena iš didžiausių klaidų, šiandien lemiančių Lietuvos piliečių nepasitenkinimą valstybe. Labai gaila, kad Sąjūdžio Lietuvos komunistų partijos broliavimasis, pataikavimas komunistams ir jų jėgos baimė neleido po nepasiektos puoš Maskvoje 1991 m. rugpjūtį įstatymais apriboti komunistų, nesvarbu, kokiais tada save vadino, veiklą Lietuvoje, ir konfiskuoti turtą. Taip neįvykus, įvykiai pasuko visai kreiva vaga, sovietinė nomenklatūra sėkmingai išlaikė ir padidino savo turtus, per juos darė įtaką visuomenės nuotaikas formuojančiai žiniasklaidai ir sėkmingai susiliejo su pradėjusio kilti laukinio kapitalizmo daigais.

Šita simbiozė iki šiol karaliauja Lietuvoje, o jos narius vienija ne kokia nors ideologija, ne religinė tautybė, o tik vienas tikslas – pinigai. Manau, kad tokiomis plytomis mūrijamas valstybės pamatas negali būti stiprus. Bet šiandien dera kalbėti apie šviesius dalykus. Žiūriu į savo vaikaičius bei proanūkius ir džiaugiuosi, kad jie gali laisvai mąstyti, laisvai kalbėti, laisvai keliauti po pasaulį ir mokytis. Būtent į jaunąją kartą dedu labai daug vilčių. Kovo 11-oji jiems suteikė daug galimybių. Man labai rūpi, kad jaunoji karta augtų ne melu maitinama, todėl jaučiau čia pareigą papasakoti apie įvykius, kuriuose ir man teko dalyvauti. Tikiuosi, kad naujoji Lietuvos piliečių karta augs su stipriu stuburu ir drąsiai kovos už savo idealus. Būtent drąsos šią iškilmingą dieną linkiu visiems.“

Šaltinis: www.lrs.lt
Jono Česnavičiaus nuotr.

Vasario 16-osios akto signatarai

Vilniaus Didįjį Seimą saugojo Donatas Malinauskas ir Gabrielius Landsbergis

Viktoras JENCIUS-BUTAUTAS, Rokiškis

Tęsinys. Pradžia Nr. 5

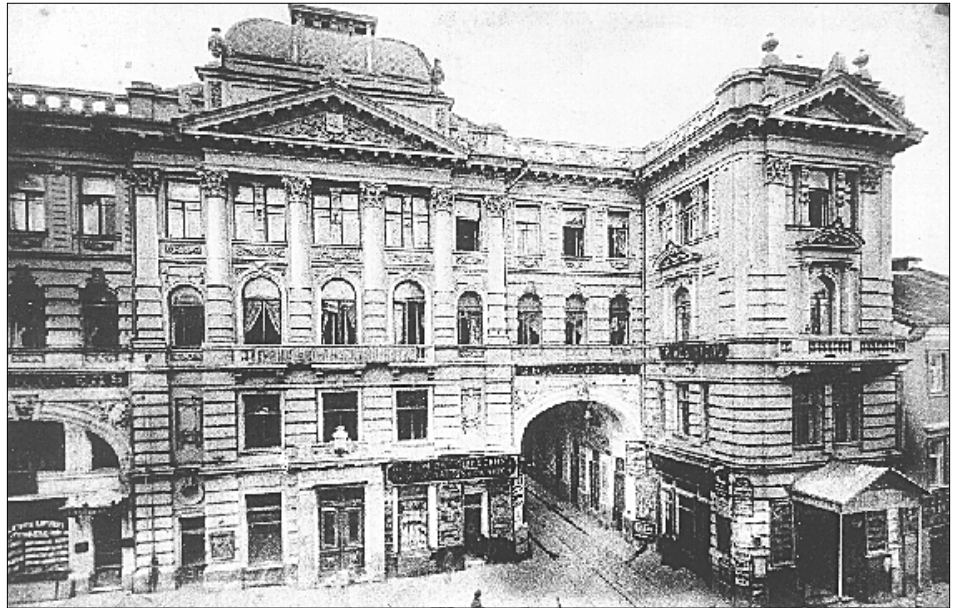
Anot L. Giros, tautininkų ideologija buvo suformuota J. Basanavičiaus, Jono Kriaučiūno, Donato Malinausko, Petro Kriaučiūno, kun. Juozo Ambraziejaus, M. Dovoinos-Silvestravičiaus, gydytojo Paškevičiaus.¹⁷ Būtent šie asmenys ir buvo tikrieji Vilniaus Seimo iniciatoriai. O kun. prof. Būčio nuotrauka, esanti T. Stommos archyve, primena D. Malinausko vaikiaiui ne tik Vilniaus Seimą.

Nepriklausomos Lietuvos dešimtmečio proga Donatas Malinauskas, prisiminęs Didįjį Vilniaus Seimą ir jo reikšmę, rašė: „Lietuvos Taryba išdriso paskelbti Lietuvą nepriklausoma valstybe ne be pagrindo. Jos buvo įsitikinta, kad Lietuvos visuomenės mintis apie savarankumą yra pribrendusi ir jau senai populiari. Noriu priminti, kad dar šio amžiaus pradžioje jau buvo iškeltas Lietuvos savarankumo klausimas, nors, tiesa, tik galimomis tada politinėmis sąlygomis. Tai įvyko Vilniuje, 1905 metais, kai išgirdome, kad lenkai reikalauja savarankumo grąžinimo Lenkijai. Žinodami, kad lenkai ir Lietuvą laiko Lenkijos provincija, sumanėme iškelti ir Lietuvos savarankumo klausimą. Iniciatyvą pasiėmė keturi tų metų Vilniaus lietuvių veikėjai – J. Basanavičius, ką tik grįžęs iš Bulgarijos, P. Vileišis, M. Dovoina-Silvestravičius ir aš. Įteikėme Rusijos vyriausybei memorandumą dėl autonominės Didžiosios Lietuvos Kunigaikštystės įkūrimo Suomijos pavyzdžiu. Buvome rimtai susirūpinę dėl to žygio ir labai nudžiugome sužinoję, kad Rusijos premjeras Vitte liepė mūsų memorandumą atspausdinti Rusijos „Vyriausybės žiniose“. Lenkai ėmė savo spaudoje šaipytis, kad, girdi, keturi „litvinai“ geidžia autonomijos. Norėdami įrodyti, kad ne tik keturiose esame, nusistatėme sušaukti platų suvažiavimą iš visos Lietuvos. Susirinko 2 000 atstovų ir suvažiavimas virto Didžiuoju Lietuvos Seimu. Kaip žinoma, Seimas priėmė rezoliuciją, kuria reikalaujama Lietuvai plačios autonomijos. Tuo būdu ir „keturių vyrų“ žygis buvo pateisintas, ir mintis apie

savarankumą paplito Lietuvos liaudy. Kai teko šaukti 1917 m. konferenciją Vilniuj, ta mintis jau buvo pribrendusi ir mes, Tarybos nariai, gavome jau nebe patarimą, bet griežtą konferencijos įsakymą neatvargiai stovėti už nepriklausomą Lietuvą. Priimdami vasario 16 d. aktą, įsakymą išpildėme, o dešimtis metų nepriklausomo gyvenimo rodo, kad nepriklausomybė turi gilų pagrindą mūsų tautoje.“¹⁸ Po šiomis mintimis, išspausdintomis 1928 m. Lietuvos Šaulių sąjungos leidinyje yra Donato Malinausko parašas.

Minint Vilniaus Seimo sušaukimo 20-ties metų jubiliejų, Lietuvos valstybingumas buvo pavojuje, bolševikuojanti valdžia, matyt, ruošėsi svečių iš Rytų sutikimui ir todėl tikrieji patriotai buvo sekami ir prižiūrimi policijos. Matyt, neatsitiktinai A. Smetona iškilmingo minėjimo metu pasiūlė „sulyginti anuos gen. gubernatoriaus Frezės laikus su šia diena“, kai anuomet Freze į salę, kur posėdžiavo Vilniaus Seimas, nebuvo pasiuntęs nė vieno „gardaviko“.¹⁹

Akivaizdu, kad Donatas Malinauskas buvo ne tik Vilniaus Didžiojo Seimo sumanytojas, iniciatorius, bet ir užtikrino tvarką jo darbo metu. Tik Seimui pasibaigus, Lietuvos dvarininkai sumanė Kaune sušaukti naują Seimą, kuris, anot jų, turėjo atstovauti visiems gyventojų sluoksniams, tai yra dvarininkams ir miestiečiams, nes Vilniaus Seimas atstovavo tik sodiečiams ir iš jų kilusiems inteligentams. Į naują Seimą kvietimus gavo visas Vilniaus Seimo prezidiumas: P. Vileišis, J. Kriaučiūnas, D. Malinauskas, Pr. Klimaitis ir dar keli asmenys. Per dvarininkus Tada Daugirdą, Narutavičių, Daujotą sužinota, kokių tikslų šaukiamas Seimas Kaune. Buvo nutarta antiseimą pakreipti sau naudinga linkme. Čia daug pasidarbavo Gabrys, Jasaitis ir kiti, sukviesdami daug kaimiečių į Seimą. Į Kęstučio gatvę Kaune atvyko 150 dvarininkų ir dvigubai daugiau sodiečių. Iš Vilniaus atvyko Pr. Klimaitis, J. Kriaučiūnas, Daujotas, J. Basanavičius, tačiau pastarasis į posėdį dėl galimų konfliktų nevyko. Gabrys ir Jasaitis viešai negalėjo rodytis, nes buvo ieškomi

Vilniaus miesto rūmai (dabar – Lietuvos nacionalinė filharmonija), kuriuose 1905 m. gruodžio 4–5 d. buvo susirinkęs Didysis Vilniaus Seimas. Nuotrauka iš: www.lrs.lt

policijos. Posėdį pavyko pakreipti norima linkme dėl sodiečių persvaros, buvo pritarta Vilniaus Seimo nutarimams. Dvarininkai nespriešino.²⁰

Vietoj pabaigos

Kokį vaidmenį atliko Vilniaus Didžiojo Seimo metu socialdemokratai, doram piliečiui neturėtų kilti abejonių. Kita problema, kam vis dėlto tarnavo žymiosios socialdemokratų asmenybės. Jų veikloje stebimas dvilypumas kelia pagrįstų abejonių, ar tik nebuvo jie susieti su caro specialiosiomis žinybomis. Tai jie kovotojai už Lietuvos laisvę, kalbą ir spaudą, tai sustiprėjusios vienybės ardytojai socialiniu principu. Čia verta priminti ir tą faktą, kad tarpukario Lietuvoje buvo pastebėta, kad ochrankos agentai perbėgo į tarnybą komisarams. Pašnekinio komisarai „švelniai“, ir

sutiko, o gal ir įkalbinėti nereikėjo, užteko užmokestį pakelti...

Taip ir lieka neaišku, kas sukūrė Lietuvos socialdemokratų partiją ir kas ją vairuoja iki šiol... O kad socialdemokratų bandymai išardyti Vilniaus Didįjį Seimą buvo naudingi tik carui – nekelia abejonių. Kaip nėra nė mažiausios abejonės, kad tie bandymai buvo mirtinai pavojingi Lietuvos valstybingumo atstatymui.

Pabaiga

LITERATŪRA:

¹⁷ Gira L. „Žiupsnelis atsiminimų apie D-rą J. Basanavičių“ // *Rytas*. 1927 02 19. Nr. 40 (926), p. 1.

¹⁸ „1928 m. Vasario 16 10 metų Lietuvos Nepriklausomybės sukaktuvėms paminėti“. Redagavo A. Marcinkevičius, Kaunas 1928 // surinko P. Jurgelėvičius, *Mintys apie laisvę ir nepriklausomybę*. p. 255–256.

¹⁹ Pleirytė-Puidienė O. „Apie Didįjį Vilniaus Seimą“ // *Lietuvos žinios*. 1925 12 13. Nr. 281. p. 2.

²⁰ Klimaitis Pr. „Didysis Vilniaus seimas“ // *Židinys*. 1931 vasario mėn. T. 13. Nr. 4. p. 375–376.

Stok į pasieniečių mokyklą ir tapk pasieniečiu!

Kiekviena profesija yra kažkuo savita ir patraukli. Kiekvienas žmogus profesiją renka pagal pašaukimą. Jeigu esate patikimas ir sąžiningas, geros sveikatos, stiprus ir sportiškas, jaučiate kasdienį gerų darbų troškulį, Jums nesvetimas noras saugoti ir padėti – tai jau žingsnis į pasieniečių gretas. Manote, kad Jūsų pašaukimas yra tapti pasieniečiu, Pasieniečių mokykla kviečia mokytis ir įgyti pasieniečio profesinę kvalifikaciją.

Pasienietis – pareigūnas, vykdamas valstybės sienos apsaugą, gebantis bendrauti su tautiečiu ir su užsieniečiu, juos pasitinkantis pirmas prie valstybės sienos. Pasieniečio profesija skirta tiems, kas tikisi idomos, besikeičiančios veiklos, nuolatinio bendravimo su žmonėmis bei kolektyve, stabilaus ir užtikrinto atlyginimo, karjeros, savarankiškumo darbe ir darbo su įvairia technika.

Pasieniečių mokykla yra profesinė mokyklo-įstaiga, rengianti kvalifikuotus pasieniečius VSAT padaliniais, besirūpinanti pareigūnų mokymu, jų kvalifikacijos tobulinimu. Mokykloje mokslai trunka 1,5 metų. Mokyklos kursantai aprūpinami uniformine apranga, apgyvendinami bendrabutyje, Lietuvos Vyriausybės nustatyta tvarka gauna stipendiją (apie 480 Lt). Sėkmingai baigusiems mokyklą išduodami baigimo diplomai, suteikiama pasieniečio profesinė kvalifikacija ir pagal Stojimo į vidaus tarnybą sutartį visi absolventai įdarbinami Valstybės sienos apsaugos tarnybos padalinuose. Pasieniečių mokyklos absolventai, sėkmingai baigę mokslus, gali iškart stoti į bakalaurų studijų 2–ą kursą M. Romerio universiteto Viešojo saugumo fakultete mokytis pagal Teisės ir valstybės sienos apsaugos programą.

Būsimieji pasieniečiai į Pasieniečių mokyklą bus priimami 2011 m. rugpjūčio mėnesi.

Jau dabar visi pretendentai dėl dalyvavimo atrankoje į mokyklą gali kreiptis į Valstybės sienos apsaugos tarnybos rinktinių personalo padalinius ir pateikti reikiamus dokumentus.

Pretendentų atranka į Pasieniečių mokyklą vykdoma atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro įsakymu nustatytas asmenų priėmimo į Pasieniečių mokyklą kvotas. Planuojama, kad Pasieniečių mokykloje šių metų rudenį mokslus pradės apie 80 jaunuolių.

Pažymime, kad šiais metais pasikeitė reikalavimai pretendents, norintiems mokytis Pasieniečių mokykloje. Taigi, atrankoje į Pasieniečių mokyklą gali dalyvauti asmenys, esantys Lietuvos Respublikos piliečiai ir mokantys lietuvių kalbą, turintys ne žemesnį kaip vidurinį išsilavinimą, kuriems yra sukažė ne mažiau kaip 18 metų ir ne daugiau kaip 30 metų, turintys „B“ kategorijos vairuotojo pažymėjimą, esantys tokios sveikatos būklės bei tokio fizinio pasirengimo, kuris leistų eiti pareigas vidaus tarnyboje, ir esantys nepriklausomai reputacijos.

Viena iš svarbių pretendentų atrankos į Pasieniečių mokyklą naujovių yra ta, kad nuo šiol atranka vykdoma mokykloje pagal patvirtintą tvarkaraštį trimis etapais. Pirmasis etapas – pretendentų fizinio pasirengimo įskaita, antrasis etapas – pretendentų bendrųjų žinių testas ir trečiasis – pretendentų konkurso balo nustatymas. Fizinio pasirengimo pratimai ir jų vertinimai išlieka tokie patys, kaip ir pastaraisiais metais. Svarbu žinoti tai, kad pretendents, neišlaikiusiems fizinio pasirengimo įskaitos, antrame ir trečiame atrankos etapuose dalyvauti draudžiama. Taigi, jau nuo šių metų visi pretendents antrajame etape laikys bendrųjų žinių testą raštu,

Pasieniečiai mokykloje

kurį sudarys 40 klausimų. Teste pateiktiems klausimams bus skirta atsakyti 40 minučių. Pretendentų atsakymai į testo klausimus taip pat bus vertinami balais.

Kita iš naujovių yra tai, kad tiems pretendents, kurie yra ne mažiau kaip vienerius metus Jaunųjų pasieniečių būrelio ar Generolo Jono Plechavičiaus jaunojo kario mokyklos nariai ir turės su šia naryste susijusios tarnybos užkardos ar Generolo Jono Plechavičiaus jaunojo kario mokyklos rekomendacijas, bus skiriamas vienas papildomas balas prie jų bendrųjų konkursinių balų.

2011 m. balandžio 20 d. Pasieniečių mokykloje organizuojama Atvirų durų diena. Minė-

to renginio metu bus apžvelgti visi naujausi priėmimo reikalavimai stojant į Pasieniečių mokyklą. Kviečiame ir laukiame visų pageidaujančių mokytis Pasieniečių mokykloje, jų artimųjų ir kitų svečių apsilankyti Atvirų durų dienos renginiuose.

Norintiems mokytis ir įgyti pasieniečio profesiją daugiau informacijos apie mokyklą bei priėmimus galima rasti interneto tinklalapiuose adresu: www.pasienietis.lt, www.pasienis.lt.

Mokyklos viršininkas pulkininkas Vytautas STROLIA

Lietuvos didikai

Daugėliškis ir Pacai

Romutis MATKEVIČIUS (MATUSA), Vilnius

Pacų giminės herbas „Gozdava“

Daugėliškis XVII a.

XVII a. ir XVIII a. pirmos pusės Daugėliškio istorija yra mažai žinoma. Tai laikotarpis kai į LLV sostą buvo renkami svetimų šalių valdovų dinastijų atstovai ir valstybę valdė Vazų (1587–1668) ir Saksų (1697–1763) dinastijos. XVII a. – tai karų, badmečių ir maro epidemijų, didikų tarpusavio vaidų ir karų laikotarpis, o XVII a. vidurys yra Lenkijos ir Lietuvos valstybės griūties pradžia. 1654–1655 m. visa Lietuva buvo okupuota Rusijos ir Švedijos kariuomenių. Po šešerių Rusijos okupacijos metų Ašmenos pavieta (Daugėliškis tada priklausė Ašmenos pavietui) mokslininkų paskaičiavimais liko 43 procentai gyventojų. Dar labiau nukentėjo Vilnius. Vilnių papildė ir Daugėliškio krašto gyventojai. Keletą paminėsiu. Tai prekiautojai druska Jurgis Kantautas ir Petras Bogdzevičius iš Daugėliškio miestelio (Senojo Daugėliškio), Vilniaus žvejys Martynas Matkevičius ir kiti. Dar labiau kraštas nukentėjo Šiaurės karo metu (1700–1721), per kurį Daugėliškio kraštas irgi virto Švedijos ir Rusijos kovų arena. Kariuomenės žygiuodamos per kraštą plėšė ir degino. 1708 m. liepos mėnesį švedų kariuomenės priešakiniai būriai žygiuodami per Daugėliškio kraštą apiplėšė ir sudegino visus palei Dysnos upę buvusius dvarelius ir palivarkus. Kentėjo dažniausiai paprasti žmonės. Krašte kilo badas, o po praėjusios 1709–1710 m. maro epidemijos krašto gyventojų skaičius palyginti su 1690 m. sumažėjo daugiau kaip 4 kartus. Tai laikotarpis, kurį galima vadinti ne bajorų respublikos, bet bajorų anarchijos ir didžiūnų savivalės metais. Tai ir laikotarpis, kada Daugėliškio seniūniją valdė didikai Pacai ir su jais susiję giminystės ryšiais Chodkevičiai.

Pacų valdymas Daugėliškyje

Pacai – lietuvių kilmės LDK didikų giminė, grafi, didžiausią galią pasiekę XVII a. antrojeje pusėje. Seniausia Pacų valda buvo netoli Gardino, valdytos žemės daugiausiai telkėsi pietinėje Lietuvos dalyje. Dar XVIII a. pabaigoje minimas Pacų majoratas – Jiezno grafystė. Pacų giminės protoplastas Kimantas (Kymunt) pirmą kartą minimas 1388 m. Vytauto privilegijoje. Netoli Gardino stovėjęs jo dvaras nurodytas kryžiuočių Wegeberichtuose (kelių aprašymuose) ir pavadintas „Kymundsorf“. Giminės pradininku Kimantą laikė ir Pacas Daukšaitis, 1434 m. Gardino sutartyje prisegame antspaude nurodęs senelio vardą. Kimanto sūnus Daukša Kimantaitis kartu su tėvu liudijo 1401 m. Vilniaus sutartyje. XV a. pab. karjeros laiptais sparčiai kylantiems Pacams (jau Paco Daukšaičio sūnus Jurgis tapo valdovo maršalka) Lietuvoje nebuvo lygių: tokia pat galinga buvo tik Sapiegų giminė, prieš kurią Pacai kovojo, subūrę su Oginskiais ir kitais didikais Valkininkų konfederaciją (1700) ir joje su kitų galingų didikų giminėmis atsto-

vais sutriuškino Sapiegas. Į mūšį Polocko kaštelionas Mykolas Kazimieras Pacas atsivedė vėliavą (chorugvą) karių. Reformacijos Lietuvoje metu svarbiausi giminės atstovai perėjo į kalvinizmą ir tik vėliau, XVII a. pradžioje, grįžo į katalikybę.

Pacai, jų giminaičiai bei tų giminaičių palikuonys 174 metus valdė Daugėliškio seniūniją. Pacai turėjo valdas Tverėčiuje, Dysnoje ir kitur. Pirmasis iš Pacų Daugėliškio seniūnu buvo Jonas Pacas, Smolensko kašteliono Dominiko Paco sūnus. Nuo 1580 m. Jonas Pacas LDK taurininkas. 1589 m. Jonas Pacas, LDK taurininkas ir Kamenecko seniūnas, gauna privilegiją valdyti Vilniaus tijūnystę su Švenčionių ir Nemenčinės dvarais, mirus Jono Paco uošviui Smolensko kaštelionui ir Vilniaus tijūnui Stanislovui Naruševičiui (pirmoji Jono Paco žmona – Kristina Naruševičiūtė). Dar 1592 m. antroji Jono Paco žmona Zofija Višnioveckka gauna privilegiją valdyti Linkmenų miestelį ir dvarą, kuris priklausė Vilniaus tijūnijai. Vilniaus tijūnija sudarė Vilniaus vaivadijos branduolį. Tijūnas, kurio pareigybė atsirado XIV a. buvo Didžiojo kunigaikščio, o vėliau karaliaus valdų vyriausiasis valdytojas.

1595 m. Jonui Pacui ir jo antrajai žmonai kunigaikštytei Zofijai Višnioveckai Daugėliškio seniūniją užleidžia LDK kancleris Leonas Sapiega. Šią teisę jis gavo, jas perleisdamas paskutiniam Daugėliškio seniūnui, kilusiam iš Rudaminų Dusetiškių, Tomui Rudaminai Dusetiškiui ir Daugėliškio seniūnu faktiškai nebuvo. 1600 m. Jonas Pacas tampa Minsko vaivada. 1604 m. gegužės 12 d. Vilniuje šventinamas kertinis akmuo Šv. Kazimiero bažnyčiai. Kertinį akmenį atnešė Minsko vaivada ir Daugėliškio seniūnas Jonas Pacas, Vilniaus vaivada Mikalojus Kristupas Radvila, Naugarduko vaivada Teodoras Skuminas Tiškevičius ir LDK iždininkas Jeronimas Valavičius. Daugėliškio, Kameneco seniūnas ir Minsko vaivada Jonas Pacas 1606 m. rugšėjo 30 d. asiesorių teisme bylinėjosi su Nemenčinės klebonu Mikalojumi Korenevskiu. Teisme buvo teigiama, kad Jonas Pacas pažeidė pirmtakų duotas privilegijas Nemenčinės bažnyčiai ir pristatė užvažiavimo namų ir smuklių, tuo darydamas žalą bažnyčių smuklėms. Pacas tuo metu buvo ir Vilniaus tijūnas, o tijūnijai priklausė Nemenčinė, Švenčionys, Linkmenys ir Dysna. Teismas atidėtas dėl Jono Paco ligos. 1609 m. Daugėliškio klebonas Povilas Paškevičius dėl keletą metų nemokamos dešimtinės bylinėjosi Breslaujos pavieto teisme su Minsko vaivada ir Daugėliškio seniūnu Jonu Pacu. Mirė Jonas Pacas 1610 m.

1614 m. našlė Zofija Pacienė išteka už Raseinių ir Skirsnemunės seniūno Kristupo Vaclovo Šemetos ir jau iškart po vestuvių perleidžia savo teises iki gyvos galvos valdyti Daugėliškio seniūniją LDK vėliavininkui Petru Pacui (1570–1642) ir jo žmonai Halškai (Elžbietai) Šemetaitei. Zofija Pacienė mirė 1619 02 04 Berežinoje ir buvo palaidota Vilniaus katedroje.

Petras Pacas Vilniaus kašteliono Povilo ir Reginos Valavičiūtės Pacų sūnus. 1592 m. Petras Pacas gauna privilegiją valdyti Mstislavlio seniūniją. Petras Pacas buvo garsus karys ir pasižymėjo Infantu kare. 1613 m. už karinius nuopelnus tampa LDK vėliavininku. Istorikai Petrą Pacą apibūdina kaip giliai tikintį uolų kataliką ir bernardinų globėją, bet 1631 09 14 Ašmenos pavieto teisme vyko Daugėliškio klebono Jurgio Ševavinskio teisminis ginčas su Trakų vaivada, LDK vėliavininku (choružiu) ir Daugėliškio seniūnu Petru Pacu, dėl užgrobtų Seniškio palivarko žemių Ožionyse ir Mažėnuose. 1622 m. pastato bažnyčią Tverėčiuje. 1633 m. tampa Mstislavlio kaštelionu, nuo 1640 m. Trakų vaivada. 1642 m. gegužės mėn. Dysnoje Petras Pacas rašo testamentą ir išreiškia paskutinę savo valią, kad būtų palaidotas Vilniuje, Bernardinų bažnyčioje. Mirė Petras Pacas 1642 m. liepos 19 d. 1700 m. Daugėliškio parapijos inventoriuje įrašyta, kad būtent Daugėliškio seniūnas Petras Pacas ir pastatė Rimšėje pirmąją koplyčią. Vieta, kurioje buvo pastatyta koplyčia ir kur pradėjo kurtis valstiečiai ir amatininkai, buvo pavadinta pirmojo Daugėliškio seniūno iš Pacų Jono vardu Janavu. Daugiau kaip

300 metų šalia Rimšės palivarko egzistavęs miestelis (kaimas) buvo taip vadinamas ir tik XIX a. pabaigoje galutinai jis gavo Rimšės pavadinimą. Kada koplyčia buvo pastatyta, nenurodyta, bet tai turėjo atsitikti 1640–1642 m. Petras Pacas mirdamas užrašė 4 800 kapų grašių kraitį Daugėliškio seniūniją ir kitą turtą žmonai Halškai (Elžbietai) Šemetaitei, bet paliko ir 90 000 auksinų skolų ir ji turėjo parduoti Dysnos dvarą. Tiesa, pardavė dvarą savo sūnui Feliksui Jonui Pacui, LDK taurininkui už tuos pačius 90 000 auksinų.

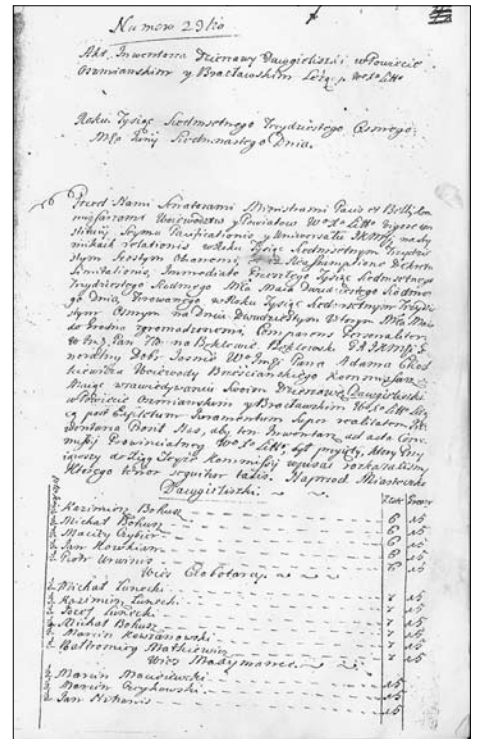
Ilgiausiai Daugėliškį valdęs seniūnas

Kokia buvo valstiečių padėtis Daugėliškio seniūnijoje Petro Paco valdymo laikais žinių nepavyko rasti. Dažnai galvojama, kad po valakų reformos susikūrusių kaimų valstiečiams buvo skirta po valaką žemės. Deja taip nebuvo ir dar iki XVIII a. vidurio Daugėliškio seniūnijos valstiečiai teturėjo po 1/4–1/2 valako žemės. Apie ūkių dydį tais metais galima spręsti iš išlikusio Daugėliškio parapijos Seniškio palivarko 1638 m. inventoriaus. Dar 1636 m. palivarko valstiečių teisės ir prievolės buvo suvienodintos su Daugėliškio karališkojo dvaro valstiečių teisėmis ir prievolėmis. Ūkiai buvo 1/6–1/3 valako dydžio ir buvo mokamas 1 auksino činčo mokesčio. Petro Paco žmona Halška (Elžbieta) Šemetaitė-Pacienė, Trakų vaivadienė ir Daugėliškio seniūnė, 1642 m. lapkritį gauna karaliaus leidimą Daugėliškio seniūnijoje kirsti mišką, o 1643 m. pritarimą perleisti valdyti Daugėliškio seniūniją savo sūnui Feliksui Pacui, LDK taurininkui. Dėl nežinomų priežasčių teisė valdyti Daugėliškio seniūniją Feliksui Pacui buvo patvirtinta tik po 5 metų, jau būnant jam LDK pakamariu. Tais pačiais metais Felikso Paco broliai Jeronimas, Bonifacas, Mykolas ir Kazimieras parduoda jam savo dalis, atitekusias po tėvo mirties Astraviškiuose ir Tverėčiuje. 1648 m. lapkričio 20 d. Feliksas Pacas dalyvauja Lenkijos karaliaus ir LDK DK Jono Kazimiero Vazos (lenk. Jan II Kazimierz Waza) elekcijoje. Dar 1644 m. Daugėliškio klebonas Andrius Ozemblovskis paduoda į teismą Daugėliškio seniūnę Halšką Šemetaitę-Pacienę dėl Daugėliškio parapijos Seniškio palivarko žmonių apiplėšimo Ožionij, Liekių, Žilėniškės ir Praciūnų kaimuose.

1651 m. Daugėliškio seniūnas Feliksas Pacas veda dvaro maršalkos Kristupo Zavišos dukterį Oną Konstanciją. 1652 m. kovo mėnesį perduoda savo teises iki gyvos galvos valdyti Daugėliškio seniūniją ir savo žmonai Onai Konstancijai. Tais pačiais 1652 m. Feliksas Pacas gauna privilegiją arenduoti Daugėliškio seniūniją. 1653 m. perduoda savo teises į Daugėliškio seniūniją antrajai savo žmonai Elžbietai Šmeling, kuri netrukus taip pat mirė. 1658 m. Feliksas Pacas perduoda savo teises į Daugėliškio seniūniją ir Rimšės palivarką trečiajai žmonai Onai Johanei Zyberg. Kadangi kraštas buvo rusų ir švedų nuniokotas Feliksas Pacas trims metams gauna privilegiją nemokėti mokesčių. 1659 m. po Kristinos Chrebtavičienės mirties Daugėliškio seniūnijai atitenka Sudetų vaitija. Ir nors Chrebtavičiai dar bandė įrodyti savo teises į Sudetų vaitiją, 1661 m. karalius galutinai patvirtino Felikso Paco teises į Sudetų vaitiją. Tais pačiais metais į Daugėliškio seniūnijos sudėtį įjungiamas Šileikiškių (Šileikoviščiznos) palivarkas (kaimas Ceikinių seniūnijos teritorijoje yra ir dabar), priklausęs Kristupui ir Dorotai Borchams. Šis palivarkas XVIII a. pradžioje buvo įjungtas į Ceikinių vaitiją.

1664 m. Felikso Paco pastangomis karalius Jonas Kazimieras suteikia privilegiją ir teisę Daugėliškiui rengti turgus, steigti amatininkų dirbtuves ir laikyti užėigas. Taip buvo bandoma atgaivinti karų nuniokotą kraštą, o jau kitais metais Daugėliškio seniūniją ir Sudetų vaitiją išnuomoja Trakų tijūnui Bonifacijui Pacui.

1679 m. Daugėliškio seniūnė Ona Johana Pacienė už 4 000 auksinų nuperka Kazokinės (Ceikinių Kazačiznos) dvarą iš Eustafijaus Juozapo ir Onos Trembickos

1738 m. Daugėliškio seniūnijos inventoriaus titulinis lapas

Borchų, kurie jį pavedėjo iš savo tėvų Jono ir Zofijos Borchų.

1686 m. Feliksas Pacas perleidžia teises į Daugėliškio seniūniją ir savo žmonai Onai Johanei Zyberg. Abi Felikso Paco dukterys (Ona ir Sibilė) įstojo į Benediktinių vienuolyną Vilniuje. Kaip dukrų kraitį 1686 m. Benediktinių vienuolynui užstato Dysną su Kurčiškių palivarku ir užrašo su teise ateityje išpirti Astraviškius su Dietkauščiznos palivarku ir Tverėčiaus miesteliu. Feliksas Pacas nebuvo šventasis ir dažnai įsiveldavo į įvairius teisminius ginčus dėl žemių, turto ar pavaldinių grobimo. 1685 m. tarp Daugėliškio klebono Lauryno Vazinskio ir Daugėliškio seniūno Felikso Paco vyko teisminis ginčas dėl bažnyčiai fundotų žemių Ožionyse užgrobro ir Kondratiškių viensėdžio apiplėšimo, 1689 m. vyko teisminis nagrinėjimas tarp Daugėliškio seniūno Felikso Paco ir Vidiškių dvaro savininko Starodubo teisėjo Jono Dziveliskio dėl nuostolių kompensavimo, kuriuos padarė Felikso Paco nurodymu Daugėliškio paseniūnis Kristupas Pučinskis su savo žmonėmis užgrobdami Vidiškių dvaro turtą 1687 m. rugpjūčio 17 d. priteista, kad Feliksas Pacas atlygintų 750 auksinų.

1692 m. mirė Felikso Paco žmona Ona Johana Zyberg. Jau kitų metų vasario mėnesį perduoda (perleidžia) Feliksas Pacas savo teises į Daugėliškio seniūniją už 17 000 auksinų savo brolio Jeronimo sūnui Žemaitijos seniūnui Petriui Mykolui Pacui ir jo žmonai Marijonai Naruševičiūtei-Chodkevičienei. Mirė Feliksas Pacas 1702 02 02 (PSB XXIV 697-698) Pergvyveno 5 karalius ir ilgiausiai buvo Daugėliškio seniūnu (49 metus).

Petro Mykolo Paco tėvas Jeronimas karo metu pateko į rusų nelaisvę ir Jeronimo mažamečiui vaikus globojo jo broliai: Žemaičių vyskupas Kazimieras, etmonas Mykolas Kazimieras ir giminaitis kancleris Kristupas Pacas. Nuo jaunystės tarnavo armijoje. Pasižymėjo mūšiuose su turkais. Tapo rotmistru. 1674 m. kaip Breslaujos vėliavininkas dalyvavo karaliaus Jono Sobieskio elekcijoje ir ją pasirašė. 1677 m. jau Breslaujos vėliavininkas, vedė LDK stalininko Eustafijaus Valavičiaus dukterį Teklę Konstanciją ir kitais metais tapo Breslaujos maršalka. 1684 m. tampo Žemaitijos seniūnu. 1691 m. mirė Teklė Konstancija ir tais pačiais metais Žemaičių seniūnas Petras Mykolas Pacas veda Marijoną Teklę Naruševičiūtę-Chodkevičienę, LDK gurguolininko Jurgio Karolio Chodkevičiaus našlę. Daugėliškio seniūnu buvo 3 metus. Mirė 1696 02 22 nepalikdamas palikuonių ir testamentu.

Kovo 11-osios minėjimas

Laisvės troškulys... Nepriklausomybei – 21-eri

*Prisiminimai ir pamąstymai*Ona MAŽEIKIENĖ, Vilnius

Ona Mažeikienė

Lietuva ant didžiojo kelio...

Lietuvai (geografinė ir kultūrinė prasme) esant išskirtinėje vietoje tarp Rytų ir Vakarų, jos istorija, pasak poeto Justino Marcinkevičiaus, buvo nelengva, erškėčiuota ir kruvina... Skaudžiausia – netekti Laisvės. Po Abiejų Tautų Respublikos padalijimų, (1795) Lietuva patekusi į Rusijos imperijos sudėtį neteko ne tik laisvės, bet ir savo vardo – vadinta Šiaurės vakarų kraštu. 120 metų Lietuvai teko kovoti už Vardą, Laisvę ir Tikėjimą: vyko du (1831 ir 1863) sukilimai, Kražių skerdynės (1893), 40 metų (1864 – 1904) tęsėsi kova už lietuvių spaudos lotyniškais rašmenimis susigrąžinimą, vyko nacionalinis judėjimas, Valančiaus blaivybės sąjūdis. XX a. Lietuva išgyveno du Pasaulinius karus ir du kartus atkūrė Nepriklausomybę...

Pirmoji Lietuvos Respublika (neskaitant Abiejų Tautų Respublikos) paskelbta 1918 m. vasario 16 d., gyvavo 22-ejus metus. Porą metų dar teko kovoti su išorės priešais. Nugalėjusi bermontininkus, Rusijos ir Lenkijos armijas, Laisvės įkvėpta Lietuva sėkmingai kūrė savas valstybines struktūras: kariuomenę, teismus, įvedė piniginių vienetą – litą, įsteigė Kauno universitetą, kitas aukštąsias mokyklas ir, iki Sovietų Sąjungos okupacijos (1940), sėkmingai vystė ekonomiką ir kultūrą. Okupantai pradėjo žiaurias žudynes (Rainiai, Panevėžys ir kt.), 1941 m. birželį organizavo pirmąjį, patį žiauriausią, žmonių vežimą į ledjūrą, į Sibiro platybes, iš kurių daugeliui nebuvo lemta sugrįžti. Okupantai siekė pirmiausia sunaikinti valdžios vyrus, kariškius ir Lietuvos šviesuomenę: kunigus, mokytojus, kultūros darbuotojus. Trėmimą sustabdė prasidėjęs Antrasis pasaulinis karas. Vėl netektys...

Po karo – sugrįžus sovietams, Lietuvoje dar 10 metų (1944–1955) vyko –karas po karo – žūtbūtinė partizaninė kova už Laisvę. Žuvo patys gabiausi jauni vyrai, kurių kūnai okupantų ir vietos išdavikų buvo mėtomi miestelių turgaus aikštėse, žiauriausiai niekinami ir po to užkasami šiukšlynuose. Šita jau žinau ne iš knygų, o žiaurumus mačiau savo dar jaunomis akimis. Okupantai sunaikino Lietuvos Respublikos struktūras,

kultūros organizacijas, viską, kas buvo pasiekta per Nepriklausomybės metus ir Maskvos pavyzdžiu sukūrė sovietinę „tvarką“. Prasidėjo varymas į kolchozus – kaimo žmonėms baisi trauma - viskas atimta: žemė, gyvuliai, padargai - kaip gyventi...? Vėl tęsiami masiniai gyventojų vežimai į Sibirą (vėl tūkstančiai žmonių nesugrįžo), vykdytas fizinis bei dvasinis Tautos naikimas. Tęsėsi ilgi okupacijos metai, kurie, pasak V.Landsbergio, „uždėjo pančius ir ant smegenų“, o tai jaučiama iki šiol.

Gyvenimas okupacijoje

I okupaciją žmonės reagavo nevienareikšmiškai: vieni prisitaikė kiti kolaboravo, o dar kitus Laisvės troškulys kankino visus okupacijos metus. Pastarieji niekada nesusitaikė su prarasta laisve, veikė pogrindyje, buvo persekioti, sėdėjo ir mirė kalėjimuose, kentėjo tremtyje arba gimtinėje pasirinko mirtį (M. Tomonis, R. Kalanta). Sovietmečiu, man atrodo (gal klystu?), kažkiek lengviau dirbti buvo technikos sričių žmonėms, tuo tarpu humanitarų, ypatinai istorikų, darbas buvo pragariškas, nes kiekviename žingsnyje teko matyti, girdėti, o neretai ir pačiam sakyti netiesą arba pusę tiesos. Apskritai, per visus nelaisvės metus, mastančiam ir nepraradusiam sąžinės, dvasinių, moralinių vertybių žmogui buvo be galo sunku gyventi nuolatiname melo liūne.

Per sovietmetį Lietuva žiauriai nukraujavo tiek tiesiogine, tiek moraline prasme. Likusiems reikėjo gyventi, reikėjo dirbti. Bandyta Tiesą reikšti netiesiogiai, tarp eilučių, ezopine kalba, sugalvoti „nekalta“ temos pavadinimą, parašyti marksistinę-lenininę citatą (vadinamąjį „perkūnsargį“) ir pavykdavo nuveikti nemažą gerų darbų (Č. Kudaba, V. Merkys, A. Tyla). Rašytojams teko prisidengti istorinėmis analogijomis (Just. Marcinkevičius, J. Grušas). Tada taip norėjosi Tiesos žodžio, kurį garsiai buvo galima išgirsti nebent teatre, klausantis Just. Marcinkevičiaus skaitomų posmų Menininkų rūmuose, Palangoje arba žiūrint dramas teatre. „Mindaugas“, „Mažvydas“, „Katedra“.

Tenka pripažinti, kad nemaža „liaudies masių“ dalis sovietmetį vertino skirtingai, savaip... kas norėjo, galėjo vogti daug ir iš visur: gamyklų, kolchozų. Žodžiai „vogti“, „vagis“ nebuvo vartojami, juos pakeitė „pasidariau“, „sukombinavau“, o tokie žmonės vadinti „mokančiais gyventi“. Paneigus Dievo buvimą (negaliojo Dešimt Dievo įsakymų) kitos dvasinės, moralinės vertybės pamažu sunyko ir blogiui neliko jokių stabdžių. Dėl to kai kurie, prisiminę „pasidarymą“ iki šiol ilgisi sovietinių laikų. Ipročiai greitai nedingsta, neveltui egzistuoja posakis –ipratimas – blogiau prigimimo“.

Laisvės prošvaistės ir siekiai...

Dėsninga, kad imperijos žlunga pačios, iš vidaus, kad sovietų imperija slenka link žlugimo buvo jau aišku, bet, kad taip staiga sugrius – netikėta. Atgauti Nepriklausomybę reikia sulaukti momento, kada imperija pati imtų braškėti. Taip įvyko po Pirmojo pasaulinio karo, kada buvo atstatyta Nepriklausomybė, taip klostėsi ir XX a. 9-ojo dešimtmečio viduryje. Sovietų Sąjungoje „brandus socializmas“ „subrendo“ į stagnaciją ir prasidėjo valstybinė krizė: vešėjo korupcija, masinės valdiško turto vagystės, alkoholizmas ir t.t. Propaganda apie „gerėjantį gyvenimą“ jau nepadėjo. 1985 m. SSRS KP generalinis sekretorius, Michailas Gorbačiovas, pradėjęs valdyti, padėti suprato, kad reikia kažkiek keistis, paskelbė viešumą („glasnost“), o 1987 m. ekonomikos ir visuomenės pokyčius apibūdino terminu „persitvarkymas“ („perestroika“).

Lietuvos inteligentija pasinaudojo viešumu ir persitvarkymo šūkiais ir spėriai pradėjo organizuoti konferencijas, susitikimus, o juose drąsiau ir garsiai kalbėti apie supuvusią sovietinę sistemą, ėmė kelti esamas negeroves, kalbėti apie suverenitetą, (žodžio „nepriklausomybė“ pradžioje dar vengta), o Laisvės ir Nepriklausomybės troškulys buvo begalinis. Istaigose, organizacijose ėmė organizuotis Sąjūdžio grupelės. Dirbau Lietuvos (dar TSRS) Istorijos ir etnografijos muziejuje (LIEM, nuo 1992 m. LNM). Pasinaudoję viešumu, keletas muziejaus kolegų įkūrė Sąjūdžio grupelę. Istorijos skyrius surengė naujų parodų: „Iš Vilniaus praeities...“ (veikė 1988–1992), „Lietuvos jaunimo organizacijos XX a. I p.“ (1989), „Lietuva tremtyje“ (1989 06 12 – 1989 10 10). Iškėlėme temas ir eksponatus, kurių anksčiau rodyti neleido. Vilniuje vyko daugybė įvairių renginių, i kuriuos gaudavome kvietimus ir bėgome visur dalyvauti, pasiklausyti.

Konferencijos, susitikimai, pokalbiai tęsėsi nuo 1985 m. iki 1990 m. Susirinkimuose gausiausia dalyvavo įvairių sričių humanitarai, menininkai, mokslininkai. Po ilgų melo metų garsiai išgirstas tiesos žodis, buvo kaip stebuklas... Kai kurias kalbėjusiųjų mintis tada užsirašiau į knygele. (Tekste kalbėtojų minčių neišskyriau kabutėmis, nes tai ne citatos iš sinchroninio įrašo, o tik užsirašytos mintys).

1985 12 25 (per šv. Kalėdas) vyko konferencija tema „Grožis ir antikos filosofija“. Tuometinis VU asistentas R. Jankauskas kalbėjo apie prievartos ideologiją ir tvarką (gr. *kosmos*). Kasdienio gyvenimo tvarka – valdymo pasekmė. Žmogus – visų vertybių matas (Pitagoras), žmogaus dorovė, dorovinės idėjos nekintančios. Žmogaus veikla sistemingai turi siekti bendro tikslo. Platono kultūros modelis vėliau deformavosi. Tiesos idėjos nėra, kai paneigiama religija.

Klubas „Talka“ organizavo konkrečią

pagalbą: tvarkė senąsias Rasų kapines, Tolminkiemį, padėjo kasinėti Žemutinės pilies teritoriją ir kita. Daug kalbėta ekologijos klausimais. Prof. V. Antanaitis (1986 01 17) pasakojo apie ekologinę padėtį, žemės taršą. Tanklaiviai išsiplauna naftą išpildami į jūrą. Mikrobiologė Eitmanavičiūtė kalbėjo apie dirvožemio užterštumą, besaikį trąšų naudojimą. Mokslo istorikų sekcijos susirinkime (1986 11 27) keltos Kultūros ekologijos problemos. Ekologinė kultūra – sudėtinė kultūros dalis. (?) Šalavėjus kalbėjo, kad viskas priklauso nuo kultūros: kaip visuomenė veikia gamtą, taip gamta – visuomenę. Prof. Č.Kudaba pasidžiaugė, kad jau prabyla kolektyvinis protas. Esame praradę ryši su žeme, ekologijos egzaminą neišlaikome. Sugriovėme šeimą, jeigu nemylime tėvų, ką tada galime mylėti?! Kęstutis Labanauskas jaudinosi dėl parkų suniokojimo. Apie mokslo technikos paminklus ir jų apverktiną būklę pasakojo L. Klimka. Lietuvos istorijos ir etnografijos muziejuje (1987 03 12) kalbėjo A. Gaižutis tema „Kultūros palikimas, išsaugojimas ir vertinimas“. Stagnacija – kultūringo žmogaus prestižo smukimas. Humanitaro padėtis sudėtinga. Požiūris į kultūros statusą turi keistis. Svarbu suvokti nacionalinės kultūros politiką.

Architektų sąjungoje 1987 03 31 N. Kitkauskas pasakojo apie Gedimino kalno tvarkymo problemas. K. Labanauskas priminė aplink esančius želdinius, apie Botanikos sodą, Sereikiškių parką, siūlė pagalbą apie istorinio pavadinimo sugrąžinimą. Ingė Lukšaitė pabrėžė, kad visa teritorija yra istorinis paminklas. Šioje teritorijoje neturi būti jokio restorano, nes tai būtų girtų smarvė, o Vilnelė virstų kanalizacijos grioviu ir neužteks tvorų apsaugoti kalno. R. Batūra pažymėjo, kad pilių teritorija svarbus istorijos, gynybos ir kultūros centras.

Labai dažni susirinkimai vyko tuometiniuose Meno darbuotojų rūmuose (dabar Prezidentūra). Kalbėta ekologijos, meno, dvasingumo, kultūros, švietimo temomis „Ekologinė kultūra“, „Dvasingumas ir dvasia“, „Menas turi būti gražus“, „Menas ir žmogaus išlikimo problema“. 1987 04 03 M. Martinaitis sakė, kad menas pastebi deformuotą žmogų, o kas jį surinks? Didžiausias žmogaus atvaizdas – religija, mes išgyvename sunkų adventą ir kas pakeis besirdžio pasaulio širdį?, – sakė K. Saja.

Ž. Jackūno nuomone, menas yra toks, koks yra žmogus, kokia visuomenė. V. Zaborskaitė teigė, kad menas gali sukrėsti žmogų, literatūra gali prikelti iš snaudulio, tik svarbu asmenybė, kuri tą meną kuria. Vertybės yra krikščioniška kultūra. M. Laurinkaus nuomone, kultūros krizė – sergantis žmogus. Tik menas gali sąžiningai fiksuoti situaciją. L. Jekentaitė sakė, kad būti žmogui reikia drąsos, tikėjimo ir tiesos.

Tęsinys kitame numeryje

PR

Naudotis mobiliuoju internetu kompiuteryje – dar pigiau

Naudotis mobiliuoju internetu kompiuteryje dabar dar paprasčiau. Telekomunikacijų bendrovė „Tele2“ pasiūlė mobiliojo interneto kompiuteriui pakuotę su modemu, kurios kaina – vos 99 litai. Tai yra pusantro karto pigiau, nei kainuoja kitos tokios paslaugos pakuotės rinkoje.

Laisvė rinktis ir planuoti

„Tele2“ prekės ženklą vadovė Greta Morkevičiūtė sako, kad pradėti naudotis mobiliuoju internetu kompiuteryje yra labai paprasta. Išankstinio mokėjimo „Tele2“ interneto pakuotėje yra viskas, ko reikia – 3,6 Mbps spartos modemas, jungiamas prie USB jungties kompiuteryje, ir SIM kortelė, jau papildyta 5 litais.

„Vartai į pigiausio Lietuvoje išankstinio mokėjimo mobiliojo interneto pasaulį atsive-

ria be jokių sutarčių ir įsipareigojimų. Vartotojas tiesiog užsisako 1 GB duomenų, kurio pakanka kasdienėms reikmėms – naršymui, elektroniniam paštui, vaizdo įrašų peržiūrai internete“, – pasakoja G. Morkevičiūtė.

Pasak jos, mokestis priklauso nuo to, per kiek laiko klientas šį duomenų kiekį išnaudoja. Nusprendus jį panaudoti per dieną, paslauga kainuos 4 litus, per savaitę – 9

litus, o jei mobilaus interneto prisireikia tik retkarčiais ir neilgam – mėnesiui paslauga kainuos tik 19 litų.

Patogu papildyti

„Paprasta ne tik pradėti naudotis mobiliuoju internetu, bet ir planuoti išlaidas.

„Tele2“ išankstinio mokėjimo interneto kompiuteryje planai

	Kaina	Duomenų kiekis	Mobiliojo interneto pakuotės su modemu „E153“ kaina
Dienai	4 Lt	1 GB	99 Lt
Savaitei	9 Lt		
Mėnesiui	19 Lt		

Jei pasiekėte 1 GB ribą, nedelsdami galite užsisakyti kitą paslaugos paketą už tokia pat gerą kainą“, – išankstinio mokėjimo mobiliojo interneto kompiuteryje privatumus aiškina „Tele2“ atstovė.

Anot G. Morkevičiūtės, mobiliojo interneto sąskaitos nebūtina atskirai pildyti. Galima tiesiog nuskaičiuoti papildymo sumą nuo susietos „Tele2“ ar „Pildyk“ sąskaitos. Tokiu būdu nekyla sunkumų, jei, prireikus papildyti interneto sąskaitą, klientas po ranka neturi savo elektroninės bankininkystės duomenų, o prekybos centrai jau uždaryti.

„Tele2“ mobilusis internetas veikia visur, kur yra „Tele2“ mobilusis ryšys. Didžiuosiuose ir keliolikoje kitų Lietuvos miestų galima naudotis 3G mobiliuoju internetu, likusioje šalies dalyje – EDGE ir GPRS duomenų ryšiu.

Lietuvos menininkai

„Labai noriu, kad mano mokiniai pamiltų patį gyvenimą“

Donatas Ivanauskas

Apie šio žmogaus neeilinį gebėjimą įskiepyti žmogui meilę menui kalbos sklinda visur, kur jis besirasdo ir jo vedamus kursus lankantys suaugusieji bei mokiniai tvirtina, kad tokių įdomių užsiėmimų, pamokų dar nebuvo turėję. Apie kelią į gimtus kraštus, meilę savo darbui ir žmonėms kalbėjomės su tapytoju, vitražistu ir filosofu Donatu IVANAUSKU.

– Kodėl pasirinkote menininko gyvenimo kelią?

– Gimiau Kaune, šeimoje, kurioje senelis Jeronimas Ivanauskas, mama Danutė Ivanauskienė buvo vaistininkai, o tėtis Leopoldas Ivanauskas ir senelė Dorata Ivanauskienė – mokytojai. Tos dvi paveldėtos prigimties susiliejė į vieną pasaulimą – dailę. Nuo mažumos piešiau visur, kur tik rasdavau galimos vietos savo kūrybai. Piešiau ir „mokiau“, kaip supratau vaikų darželyje ir pradinėje mokykloje, kol kaimynų vaikai nepasakojė apie meno mokyklą Kaune. Į ją įstojau beveik slapta, nebuvau tikras, kad ši idėja labai patiks mano tėčiui, kuris ruošė mane karininko profesijai.

– Grįžote į Molėtus, čia rengiate ir Klasikinius dailės kursus suaugusiems žmonėms. Kaip jums kilo ši idėja?

– Čia mano senelių Ivanauskų ir mano tėvo gimtinė. Bučeliškės dvaras – tai gražiausi mano tėvo Leopoldo vaikystės prisiminimai. Turiu išlikusių tėčio jaunystės nuotraukų su nuostabiais Molėtų apylinkių vaizdais. Jaučiuosi grįžęs namo. Ilgus metus gyvenau tarsi užmiršęs kokią lobį čia turiu. Kartais taip būna, kad geriausi dalykai paliekami pabaigai. Sakydamas pabaigai, neturiu galvoje mirties. Kalbu tik apie vieną iš žmogaus gyvenimo etapų, tikiu, jog būtent šis baigiamasis etapas yra pats svarbiausias žmogaus būtyje. O kursų idėja sena, būtent menas mummyse, kaip kiekvienos gyvos, sveikos sielos vidinė raiška. Tikiu, jog esame sukurti pagal Kūrėjo atvaizdą ir pavidalą, reiškia – mažais kūrėjais. Mes jais esame savo vidinėje būtyje, savo prigimtyje, savo sielų gelmėse. Reiškiasi ši meninė prigimtis per įvairius gražius mūsų darbus ir net mažus darbelius, kaip geri darbai per meilę. Tiesiog kartais mums

trūko vedlio ar šauklio, kad išprovokuotume ar prikeltume tą mūsų visų vidinį sugebėjimą. Kartais trūko mokytojo, kad geranoriškai padėtų formuotis ar augti toms mažoms grožio ir gerumo apraiškoms.

– Kaip ir kuo sudominate vaikus, kad per jį pamokas jie visko klausosi su įdomumu?

– Viena iš mūsų visuomenės didžiųjų problemų yra technokratiškas požiūris į savo darbą, formalizmas besiskverbiantis į mūsų profesinį ir net asmeninį gyvenimą. Ne tiek daug žmonių ryžtasi visa širdimi mylėti, džiaugtis ar atlikti jam pavestą užduotį. Tai yra labai pavojinga tendencija, kai aplink mus vis daugiau imitacijos. Imituojama ne tik buitėje, technologijose, kai atskirti medžio ar marmuro imitaciją įmanoma tik specialistui, bet ir esminėse žmogaus egzistencijos vertybėse. Talentingai atliktas darbas, visų pirma, yra sąžiningai atliktas darbas ir visai nesvarbu ar tai – sudėtinga chirurginė operacija, ar eilinė autoserviso paslauga. Siekiu, kad mokiniai pamiltų mano mokomą discipliną – dailės istoriją, į pamoką ateitų be baimės ar pykčio, kurių aplink labai daug. Noriu būti jiems reikalingas savo žiniomis, patyrimu. Juk mus visus ir visada supa menas, mes tarsi pamerkti grožio jūroje. Dabar kalbu ne apie muziejus ar parodas, kalbu apie tą stulbinančią gamtą, kurioje gyvename, tą begalinį dangų, po kuriuo vaikstome, tas nesibaigiančias spalvas ir kvapus, kurie žavi ir gaivina mus kasdien. Jei to nematytume, jei tai ignoruotume, reiškia – niekada negyventume pilnaverčio gyvenimo, liktume chemine formule, skysčiu, kurį vieną dieną išlies į žemę. Labai noriu, kad mano mokiniai visų pirma pamiltų patį gyvenimą, o tada suvoktų jo grožį. Na, o meno raidą, epochų kaitą, reikiamas datas ir pavardes išmokyti nėra labai sunku.

– Ar galvojate, kad mokytojas turi svarbią vietą, pasirenkant profesiją?

– Kažkuria prasme tai atsako į klausimą apie mano mokytojavimą šiandien. Labai gerbiu šią profesiją, nuo mažens girdėdavau tėvą kalbant apie savo studentus, matydavau jo susirūpinimą, geranoriškumą, jo sąžiningumą darbe. Augau dalį laisvo laiko praleisdamas tai tėčio darbe, tarp žemės ūkio studentų, tai vaistinėje pas mamą, kur mačiau lygiai tą patį pasiaukojimą savo profesijai. Šiandien esu įsitikinęs, kad tikras mokytojas ar geras gydytojas negali būti vien tik profesionalas, sukaupęs reikiamą kiekį profesinių žinių ar specialių studijų. Tokie dalykai niekada neatvers durų į tikrą mokytojo pasaulimą. Mokytoją įsivaizduoju kaip mokinių draugą, pagalbininką, vedantį savo mokinius ne baimė, ne pykčiu, bet supratimu ir pagarba. Būti mokytoju, gydytoju yra tikras Dievo pašaukimas. Deja, tokių žmonių, su ypatingu pašaukimu bei žmogiškai nuoširdžiai atliekančių savo profesinę

Donatas Ivanauskas (priekyje) parodoje

pareigą, asmeniškai pažinau labai mažai.

– Gyvename modernių technologijų progreso laiku, kai vis mažiau laiko lieka natūraliems dalykams, o kokią ateitį prognozuojate menui? Ar jis taip pat, kaip knygos, laiškai, teatras persikels tik į elektroninę erdvę?

– Meninis procesas yra amžinas, keičiasi tik jo išraiškos forma. Mums daugiau turėtų rūpėti mūsų sielų branda, tie vidiniai mūsų gyvenimo procesai, iš kur ir link ko mes judame. Kitas svarbus klausimas yra tų vidinių procesų meninė išraiška ir atranka, kas ir kaip turėtų būti pasakota kitiems iš to begalinio žmogaus patyrimo lauko. Štai būtent čia aš ir matau save – padėti susiorientuoti menininkui savyje ir palengvinti jo meninį kalbėjimą, padarant jį lengviau suprantamu kitiems. O globalių meno prognozių tiesiog vengiu. Yra tendencijų – žmogui tarnaujančios technologijos darosi vis sudėtingesnės, o paties žmogaus vidus – paprastesnis, jei nesakytume, kad prastesnis. Ši tendencija man neduoda ramybės.

– Kokia yra šiuolaikinio Lietuvos menininko situacija? Ar įmanoma tik iš kūrybos šiais laikais pragyventi?

– Šiuolaikinis žmogus yra sutrikęs, išsigandęs, jis pavojingai blaškosi, jam sunku atrinkti pagrindines egzistencines vertybes. Pasaulyje toks asmuo jaučiasi vienišas ir nesaugus. Per planetą nuvilnijusi pasaulinė finansų krizė sujudo visą įsivaizduojamo saugumo pamatą, mums kirtu per pačią jautriausią vietą, Achilo kulną, – mūsų pinigų. Taigi šiandien mūsų baimės tapo globalios, tai ligos ir epidemijos, neįsivaizduojamas pasekmės keliantys galimi kariniai konfliktai, net kompiuteris tapo pavojingu ginklu. Na, o menininkas yra tas vienas iš žmonių okeano, jis

jautriausia visuomenės dalis, jis lakmuso popierėlis, apibūdinantis tautos dvasinę būseną. Žinoma, jam sunku ne tik todėl, kad kyla naftos ar aukso kainos, o atvirkščiai – krentanti gyvenimo kaina, pačios gyvybės prasmės ir vertybės kaina. Mes vis mažiau branginame save ir vieni kitus.

– Kas turėtų būti kitaip, kad Lietuvoje žmonėms būtų gera gyventi, jaunimas nenorėtų iš čia bėgti?

– Lietuva primena sambūrį beglobių vaikų, kurie jau labai seniai neteko savo tėvų. Jokių autoritetų, jokios net menamos drausmės, jokių idealų, tik skaičiai ir rodikliai, tai moralinė aklavietė.

Skaudu dėl savo Tėvynės. Visų politinių kryptų pagrindinis tikslas turėtų išlikti vienas – eilinis žmogus, ekonominė visų piliečių gerovė, visiems lygus teisingumas, pagarba visiems valstybės piliečiams. Tai – valstybingumo pagrindas, tokios istorinės pamokos labai skaudžios, o tie, kas to nesilaikė ar reikiamai neatgailavo už padarytas neteisybes, buvo išmesti į istorinės atminties užribį. Žinoma, jaunimas kartais perdėtai, o kartais labai tiksliai jaučia tokius dalykus. Mintis tokia – jų čia nereikia, jie net nepageidaujami. Juk ne taip svarbu, ar tu įmonės vadovas, ar miesto meras, ar valstybės vadovas. Klausimas vienas – ar myli tuos, kuriuos tau patikėta ganyti? Jei tikrai myli, tai ganysi deramai ir viskas bus gerai ir tau, ir tavo avyčiams, jei ne, tai vargs visi – ir seni, ir jauni, nes būtent jie yra patys pažeidžiamiausi...

– Dėkoju už pokalbį.

Kalbėjosi Monika RYBELIENĖ
Nuotraukos iš Donato Ivanausko asmeninio archyvo

Lietuva–Rusija

Sudužusios buvusio prezidento viltys

Vytautas GULIOKAS, Kaunas

Buvusiam pirmam ir paskutiniam Sovietų Sąjungos prezidentui Michailui Gorbačioviui š. m. vasario 2 d. sukako 80 metų. Jis kaip istorinė asmenybė yra gerai vertinamas Vakarų pasaulyje, tuo tarpu savojoje šalyje apie šio asmens politinę veiklą atsiliepiama nevienareikšmiškai, pakanka jam ir kaltinimų dėl subyrėjusios „brolišku“ respublikų sąjungos. Suprantama, pakeisti valstybės santvarką užtenka keleto dienų, kaip atsitiko 1991 m. rugpjūčio mėnesį Maskvoje, pakeisti šalies gyventojų mąstyseną reikia ilgesnio laikotarpio. Per beveik 84 Sovietų Sąjungos gyvavimo metus stiprios ideologijos sklaidos aplinkoje išaugo ne viena karta. Darželinukams, dar nespėjusiems pažinti pirmųjų raidžių, buvo aiškinama, kad jie turi tris senelius: močiutei, geneliui ir Lenina. Suaugusieji privalėjo įsisąmoninti, kad Leninas yra partija ir atvirkščiai – partija yra Leninas. Paskutinis, Rusijai perėjus į laisvos rinkos ir demokratijos kūrimo etapą, tapo šios šalies visuomenės politinės orientacijos kaitos indikatoriumi. Nikitai Chruščiovui, demaskavus Stalino kultą, 1961 m. spalio 31 d. vakaro tamsoje jo palaikams (tam tikslui paskirta kariškių grupė) iš Mauzolioje perkėlė į kapą šalia Kremliaus sienos. Kaip pasielgti su ten likusiais Lenino palaikais, politinio sprendimo priimti nesirūžtama, nors šis klausimas buvo keliamas ne kartą ir šių metų sausio mėnesį buvo pasiekęs net Valstybės Dūmos auditoriją. Tą patį mėnesį apklausai buvo atidarytas specialus interneto portalas *goodbyele-*

nin.ru, kuriame 69,65 procentai iš 195 tūkstančių apklaustųjų pasisakė už Lenino perlaidojimą. Jo tikrojo kūno masės faktiškai tėra likę mažiau nei 20 procentų. Už perlaidojimą pasisako Rusijos cerkvės patriarchas Aleksejus II. Michailas Gorbačiovas taip pat sutinka su patriarcho nuomone, bet įvertina ir esamą padėtį šalyje. Jis savo šio jubiliejaus išvakarėse spaudos konferencijoje įminėto opų klausimą atsakė: „Svarstant šį klausimą reikia būti labai atsargiam. Ar mažai pas mus susiskaldymo – nacionalizmas, Šiaurės Kaukazas? Pridėkime dar šią problemą – tikrai šalį suskaldysime.“ Tam kategoriškai prieštarauja Rusijoje veikianti ir turinti Valstybės Dūmoje savo mandatus Komunistų partija, mananti, kad karta, išaugusi su Lenino vardu, pasijus veltui gyvenusi. Tokį teiginį palikime šios partijos sąžinei. Tai jos senas, paveldėtas principas – visi likusieji turi galvoti taip, kaip jiems atrodo.

Laiko klausimas, kada ištuštės mauzoliejus Maskvoje, liks tik, kaip architektūros paminklas ir turistų traukos objektas, daugeli metų tarnavęs nepasiteisinusios, krauju ir prievarta nuspalvintos ideologijos simbolis. Paprasčiau transformavosi pagal laikmečio kaitos aplinkybes kitas Leninui skirtas muziejus „Leninas tremtyje“, primenantis jo tremtį (1897–1900) Krasnojarsko krašto pietinės dalies gyvenvietėje Šušenskoje, buvusiam valsčiaus, o dabar rajono centre. Dabar šis muziejus vadinasi istoriko – etnografinis „Šušenskoje“ – draustinis, išsidėstęs septynių

hektarų plote, kuriame atkurta XIX a. buitis ir to meto verslo elementai, iš viso čia yra apie 200 pastatų. Tarp jų ir dvi sodybos, kuriose buvo apsistoję Leninas. Praeitais metais, minint muziejaus įkūrimo 80-ies metų sukaktį, čia buvo organizuota mokslinė konferencija „Žinomas ir nežinomas Leninas“.

Pagal sovietinės sistemos standartus, taikytus tremtiniais, būtų įžūlu laikyti Lenino buvimą Šušenskoje tremtimi. Atvykęs į paskyrimo vietą, savo artimiesiems rašė: „Gyvenu Sibiro Italijoje“: miškas, kalnai, upė, medžioklė ir marios laisvo laiko. Po metų atvyko Lenino sužadėtinė N. Krupskaja, jo nelaimei – su savo mama. Kaip šiuo metu aiškina vietiniai gidai ekskursijų dalyviams, galbūt būsimos uošvienės spiriamas ar nenorėdamas pykinti vietinių gyventojų jų santuoką palaimino vietinės cerkvės šventikas. Vėliau Leninas pastarojo kolegoms, kaip ir pasiturinčio ji priglaudusio vietinio gyventojų atstovams, žiauriai atsilygins. Pagausėjus šeimai, Leninas išnuomojo sodybą ir pasamdė namų darbininkę. Pastaroji sovietinių istorikų buvo pristatoma kaip mergaitė, kuri šeimoje buvo mokoma raštingumo.

Praeitų metų gruodžio mėnesį Šušenskoje gyvenvietės centre paskutiniam Rusijos imperatoriui, kankiniui Nikolajui II buvo iškilmingai atidarytas ir pašventintas paminklas, kurį sukūrė žinomas Rusijoje skulptorius Konstantinas Ziničius. Tikroji padėtis kol kas nenusakoma:

Michailas Gorbačiovas

vieni ateina pagerbti buvusio imperatoriaus, kiti imperatoriaus žudiko, tretį lieka abejingais smalsuoliais, stebėdami XIX a. buities aplinką arba šiaip leisdami laiką. Esant tokiai visuomenės būklei pirmas ir paskutinis SSRS prezidentas, vykdęs politiką, pavadintą „perestroika“ ir atvėręs sąlygas daugiapartinei sistemai, sutinka savo garbų jubiliejų. Jo bandymas paskutiniu metu įkurti socialdemokratinę partiją nepavyko, nes iš Kremliaus buvo gautas aiškus atsakymas, kad tokia jo partija nebus įregistruota. Tai galbūt atlygis už kritiką apie V. Putino valdančiąją „Vieningą Rusiją“ partiją, kurią M. Gorbačiovas pavadino „blogesne buvusios komunistų partijos kopija“ ir išreiškė atvirą nesivylimą šiuo metu šalyje vykdoma politika.

Seinų ir Punsko kraštas

Ant ribos tarp valstybių, arba Jeigu istoriją rašytume širdimi

Anelė ZURLIENĖ, Alytaus r.

Alfonsas Vitkauskas ir Anelė Zurlienė prie paminklo vyskupui Antanui Baranuskui Seinuose

Kovo dvyliktosios rytas buvo pavasariškai gaivus. Jotvingių žeme iš Alytaus Seinų link išriedėjo keturių žmonių grupelė. Tai istorikai mėgėjai, keletas istorinių apybraižų ir knygų autoriai Gintautas Šapoka ir Gintaras Lučinskas, Sausio 13-osios brolijos narys Alfonsas Vitkauskas ir šių eilučių autorė. Kelionės tikslas – Seinai, Lietuvių namuose vykstanti tarptautinė konferencija „Lietuviškojo tapatumo išsaugojimas: laimėjimai ir praradimai“. Konferencija skirta lietuvių tremties iš Suvalkų krašto 70-mečiui paminėti.

Ribą tarp valstybių pranešė telefonų signalai. Ne atsitiktinai pasakiau *ribą*, o ne *sienas*. Juk nebėra jokių sienų, užtvary, sargybų! O tai jau yra labai didelis laimėjimas; tik palyginkime šiuolaikinių sienų nebuvimą su įvykiais šiame krašte prieš 70 metų...

Pagal dienos programą konferencijos dalyviai, svečiai ir kiti neabejingi šio krašto praeities istorijai žmonės pirmiausiai rinkosi Seinų bazilikoje išklausti šv. Mišių. *Broliai ir*

seserys, – tradiciškai pradėjo apeigas kunigas, Vytauto Didžiojo universiteto Lietuvos Katalikų Bažnyčios istorijos centro profesorius Kęstutis Žemaitis. O kai sužinojau, jog čia pat, koplytėlėje iš dešinės, yra lietuvių dainiaus vyskupo Antano Baranausko amžinojo poilsio vieta, krūtine nubėgo virpuliukas: ši diena bus ypatinga.

Tą dieną labai daug sužinojau.

Konferencijoje iš klausė išsamių studijų istorine tematika. Pranešėjai Vytauto Didžiojo universiteto profesoriai V. Kamuntavičienė, A. Katilius, A. Motuzas, P. Janauskas, B. Makauskas ir K. Žemaitis, Balstogės universiteto profesorius K. Buchovskis, Suvalkų valstybinio archyvo darbuotojai magistras T. Radzivilonavičius, M. Sidoras ir O. Vaznelienė iš Punsko Dariaus ir Girėno gimnazijos.

Dešimtis garbių žmonių savo darbuose nuosekliai išnagrinėjo Seinų krašto istoriją nuo XVII a. iki artimiausio pokario. Daugiausia dėmesio skirta tarpukariui ir tremtims 1941 m. Pirmoje XX a. pusėje, sukilimų ir karų suirutės laikotarpyje, susiformavo daugiausia neigiamybių: generolų ir valdininkų vykdoma politika dar stipriau supriešino dvi kaimynines tautas. Buvo taip, kad išėjo iš bažnyčios žmonės čia pat apsimėtė akmenimis, o kiti mišrioje santuokoje augino vaikus. Tikėkimės, mokslininkų pranešimai suguls į vientisą leidinį ir tarnaus ateities kartoms kaip aitrus praeities pažinimo dokumentas.

Diplomatijos ir apdairumo stoka nulėmė tai, kad Lietuva per didžiųjų valstybių okupacijas sumažėjo iki esamos. Užsienio politikoje Lenkijos diplomatai ir šiandien lenkia lietuviškuosius.

Tai štai, kas lieka ainiams, kai istoriją rašoma kardu, krauju ir ugnimi. Dabar kalbėdami sunkiai ir beviltiškai ieškome žodžių naujadarų, kurie nors kiek pridengtų praeities absurds – žmonijos gėdą. Vietoje žodžių *išvarė iš namų* sakome *tremtis*. Svetimų žemių užgrobinimą pakeitėme *žygiais militaristiniais tikslais*, žudymą ir dirbančiųjų sukurtą gėrybių niokojimą pavadino *tam tikromis priemonėmis*...

Šv. Mišias Seinų bazilikoje aukoja kan. prof. teol. dr. Kęstutis Žemaitis (kairėje), Seinų bazilikos vikaras kun. Bernardas Augaitis

Ačiū Dievui, atėjo laikas, kai tarp mūsų valstybių sunyko dygi, šautuvais paramstyta siena. Pasiliko tik riba. Tačiau ji plati, plati. Dvikalbė. Dvitaūtė. Nors vis dar nusmelkia sopuliu senas žaizdas. Kartais pasigirsta ir naujos ambicijos įskelta kibirkštis. Ir kas kaltas? Praeitis? Juk pasikeitė jau ne viena karta. Tad plėskime ir savo širdis! Visi. Ir lietuviai, ir lenkai. Nes, pasak jauno rusų vienuolio, *zlo raždajet tolko zla...*

O jeigu pradėtume istoriją rašyti širdimi? Tuomet, visi pagarbiai nulenkę galvas praeičiai, vieni kitų nesmaugtume tautiniais apribojimais, naujai gimstančią tuštybę išmintis lengviau pakeistų protingais sprendimais. Taip brangiai kainavusi laisvė nuo svetimų okupantų nebūtų panaudota piktam žodžiui ar nedoram poelgiui.

Būkime broliai ir seserys ne tik bažnyčioje...

Grįždami stabtelėjome prie Atminimo akmens žuvusiems už Lietuvos laisvę. Visur draugų atrandantis bendrakeleivis Alfonsas iš vieno namų parnešė dovanų keturis spalvingus velykinius margučius. Visiems po vieną – kaip šviesos spinduliuką, artėjančių švenčių pranašą, vainikuojantį visą prasmingai praėjusią dieną.

Ir dar: širdingas ačiū visiems konferencijos rengėjams, Seinų Lietuvių namų šeiminkams. Tai, ką pamačiau ir išgirdau iš arti, yra labai svarbu. O už viską svarbiausia, – kad lietuvybė dega jūsų širdyse!

Tai tokia mano nuotaika, parsivežta iš pirmo apsilankymo ant ribos tarp valstybių. O pirmas kartas, patikėkite, visada palieka gilų išpūdį.

Gintaro Lučinsko ir Alfonso Vitkausko nuotr.

Knygos

Šilutės ir Pagėgių krašto dvarai

Algirdas ŽEMAITAITIS, Vilnius

2010 m. lapkritį skaitytojus pasiekė gausiai iliustruotas Šilutės kraštotyros draugijos parengtas leidinys* „Šilutės ir Pagėgių krašto dvarai“. Jį suredagavo ir šilutiškiams padėjo išleisti klaipėdiškis Kęstutis Demereckas su savo leidykla „Libra Memelensis“.

Leidykla tęsia tradiciją išsamiai aprašyti Klaipėdos krašto dvarus. 2005 m. buvo išleista didelio visuomenės dėmesio susilaukusi knyga „Klaipėdos dvarai“. Pristatomas leidinys – tai ilgas ir kruopštus šešių autorių (Reginos Meškauskienės, Kęstučio Demerecko, Jūratės Pancerovos, Onos Norkutės, Dariaus Barasos, Jolantos Mačiulienės) darbo rezultatas. Jame surinkta visa iki šiol žinoma medžiaga apie Šilutės ir Pagėgių krašto dvarus. Iš šio krašto kilo Rytprūsių vyriausybės prezidentas H. T. von Šionas (Schön). O Macikų dvare užaugo garsus vokiečių rašytojas H. Zudermanas.

Regina Meškauskienė, Šilutės kraštotyros draugijos pirmininkė, pristato šio leidinio pasirodymo aplinkybes, o Šilutės muziejaus direktorė Roza Šikšnienė apžvelgia Šilokarčemos apskrities dvarus ir jų raidą. Jų medžiaga pasinaudosiu pristatydamas šią knygą.

Mažosios Lietuvos dvarai – nykstančio kultūros paveldo dalis

Laikas negailestingas, savo užmaršties dulkėmis dengiantis vis didesnius šio krašto – Mažosios Lietuvos – kultūros ir istorijos plotus. Dvarai turėjo ne tik ūkinę, bet ir kultūrinę bei politinę reikšmę. Jie yra reikšmingi kultūros paveldo objektai, kuriuos būtina saugoti, tyrinėti, restauruoti ar kitaip apginti nuo visiško sunykimo. Per pastaruosius 60 pokario metų baigia sunykti paskutiniai

kadaise klestėjusio Klaipėdos krašto gyvenimo ženklai. 1945 m. atėjusi nauja valdžia ir atsikėlę naujakuriai neturėjo jokių paskatų saugoti ir puoselėti krašto praeitį, buvo nusistatymas naikinti viską, kas susijęs su ankstesniu paveldu.

Tą akcentuoja ir šilutiškis istorikas D. Barasa straipsnyje „Piktžaidės draskymai: Klaipėdos krašto dvarai. I d.“ (2010 06 08 paskelbtas „Šilainės sodo“ svetainėje):

Klaipėdos kraštas visuomenės sąmonėje egzistuoja kaip integrali, neatskiriama Lietuvos dalis, tačiau čia esantis prūsiškas paveldas laikomas svetimkūniui, dažnai nevertu pagarbos objektu.

Priešiškumas prūsiškam palikimui iš dalies yra paveldėtas iš sovietinių laikų. Sovietinė propaganda idiegi nepakantumą ir priešiškumą viskam, kas vokiška. Prūsiškas paveldas laikytas prieš – vokiško fašizmo – palikimu. Matyt, todėl Klaipėdos krašte sakraliniai objektai – bažnyčios ir kapinės – taip masiškai ir aršiai naikinti bei niokoti kaip niekur kitur tuometinėje sovietinėje Lietuvoje. Dvarai šiame krašte patyrė dvigubą pretekstą naikinimui <...> Todėl visiškai ne nuostabu, kad dėl visų šių minėtų priežasčių Klaipėdos krašte nuo 1945 m. buvo sunaikinta apie 80–90 proc. ten buvusio materialiojo kultūros paveldo.

Todėl daugelis bažnyčių virto sandėliais, dvarai – daugiabučiais. Dešimtys dvarų buvo išgrobstyti ir sunaikinti.

Vienas iš pirmųjų bandymų surinkti istorinę medžiagą apie Šilutės ir Pagėgių krašto dvarus buvo šilutiškio istoriko P. Jakšto 1987 m. parašytas darbas „Šilutės rajono dvarams paminėti“. Jame autorius aprašė 38 dvarus.

2003–2004 m. kraštotyros ekspedicijų metu buvo surinkta gausi medžiaga apie dabartinę buvusių dvarų būklę, identifiukuota jų vieta ir užfiksuoti išlikę pastatai,

kapinaitės, parkai. Taip buvo sudarytas 58 Šilutės ir Pagėgių krašto dvarų sąrašas.

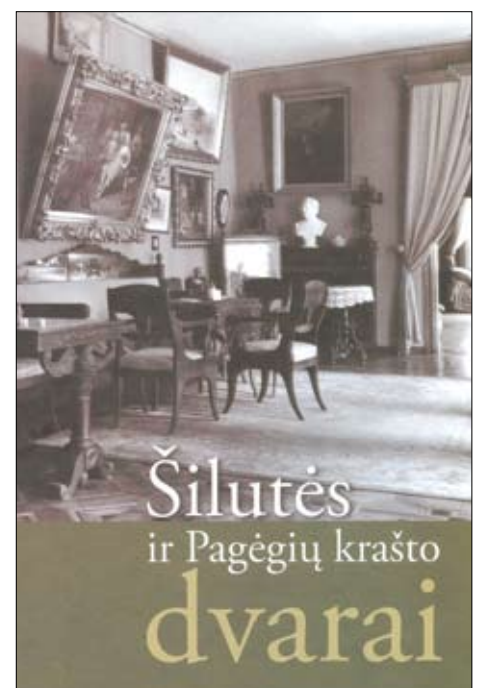
Pirmas bandymas išleisti surinktą medžiagą buvo 2006 metais. Tada tas pats K. Demereckas ir jo leidykla parengė 59 puslapių sąsiuvinį. Kadangi iki šiol nebuvo publikuota jokie leidinio šia tema, Šilutės kraštotyros draugija inicijavo solidžios knygos, skirtos Šilutės ir Pagėgių krašto dvarams, leidybą. Dar keletą metų buvo renkama medžiaga įvairiuose šaltiniuose, atlikta papildoma dvarų identifikacija pagal 1936 m. Vokietijos kariuomenės generalinio štabo sudarytą žemėlapi. Knygoje pristatomi 72 dvarai. Tačiau ir šis skaičius dar ne galutinis, nes lentelėje leidinio gale abėcėlės tvarka įvairiuose šaltiniuose įvardintas 101 dvaras. Kitoje lentelėje pateiktas Šilokarčemos apskrities 23 dvarų sąrašas 1922 m.: jų savininkai, dydis, gyvulių skaičius ir kt. duomenys.

Šis leidinys – aktyvaus Šilutės kraštotyros draugijos laikotarpio darbo rezultatas, tai – *requiem* šio krašto dvarams.

Šilokarčemos apskrities dvarai

Šilokarčemos apskritis buvo suformuota 1721 m. Prūsijoje vykdomų administracinių reformų metu. Nederlingos žemės, dideli plotai miškų, naudojamų medžioklei, riterių tarnybos tradicijos nykimas, laisvų žemių su valstiečiais nebuvimas, visa tai ir lėmė, kad šioje provincijoje buvo nedaug dvarų, priklausančių junkeriams. Lietuviškoje Prūsijos provincijoje vyravo valstybinė žemėvalda, t. y. domenai, o juos valdė dvarininkai buvo XVIII a. pradžioje čia atsikėlę kolonistai.

Po 1807 m. baudžiavos panaikinimo Rytų Prūsijoje pradeda vystytis rinkos ekonomika ir dvarai tampa verslo objek-

Knygos „Šilutės ir Pagėgių krašto dvarai“ viršelis

tu. Žemė, pastatai vis dažniau užstatomi, parduodami, praskolinami, parceliuojami palivarkai bei dvarų žemės.

XIX a. vid. Rytų Prūsijos vyriausybės politika skatino dvarus tapti moderniais žemės ūkio gamybos ūkiais. Klaipėdos krašto dvarai dar prieš Pirmąjį pasaulinį karą garsėjo aukšta ūkininkavimo kultūra. Dauguma jų įsikūrę palei Nemuną, turėjo didžiulius plotus užliejamų, derlingų pievų. Stambaus Šereiklaukio dvaro savininkas Dressleris išvystė žirgų ūkį.

Tęsinys kitame numeryje

Vaikų namų istorijos

Ten, kur Tamašiava ir ežeras Mošia... Publikacijų atgarsiai ir patikslinimai

Jovita NIŪNIAVAITĖ-LESIENĖ, Antanas LESYS, Vilnius

Tęsinys. Pradžia Nr. 2

(VRMA, f. 1, ap. 3, b. G.).

*** 1945 m. kovo 22 d. Semeliškių vlsč. buvo dalinai sutriuškintas būrys, kuriam vadovavo Kabaras Petras, anksčiau vykdęs operacijas Aukštadvario valsčiuje. Operacijos metu buvo užmušta 12 partizanų, tarp kurių būrio vadas Kabaras Petras <...>. Jo lauko rankinėje buvo aptikti asmeniški dokumentai ir „LLA“ medžiaga (LYA, f. K – 1, ap. 3, b. 1728).

*** 1946 m. vasario 14 d., vykdamt čekistinę –karinę operaciją, Kabaras Petras buvo užmuštas raudonosios armijos karių Onušio valsčiaus (Trakų r.) teritorijoje (LYA, f. K – 1, ap. 58, b. P – 2624.).

Straipsnio autoriams sunku nustatyti tikslią P. Kabaro žūties datą, nes įvairiuose dokumentuose ji skirtingai nurodoma.

*** Devyni <...> jaunuoliai slapstydamiesi nuo sovietinės kariuomenės ir stribų, buvo miške išsikasę slėptuvę. Kažkas juos išdavė. Semeliškių liaudies gynėjai su enkavedistais apsupo bunkerį. Paraginti pasiduoti nepasidavė. Jaunuoliai turėję kelis ginklus, atsakė šūviais. Bet aišku, prieš gerai ginkluotą kariškių ir stribų būrį neatsilaikė. Žuvo Jonas ir Petras Kabarai, Nasutavičius, Bartosevičius, Kieras, Stosiūnas, Seiliūnas, Kananavičius. Ne visų jaunuolių likimai žinomi. Lavonai kelias dienas gulėjo Semeliškių aikštėje. Vėliau išniekinti kūnai išvežti į Trakus (Respublika, 1990, Nr. 259. J. Kliucevičius).

***Semeliškių aikštėje lavonai gulėdavo po kelias dienas. Juos visaiip niekino: jiems į burną

kimšo arklio mėšlą ir cigaretes. Vėliau kai kurie lavonai buvo išvežti į Trakus ir suversti prie Trakų miesto rusų kapinių į vokiečių iškastus bunkerius bei apkasus. Kai kuriuos lavonus vogčia išsikasė giminaičiai ir palaidojo kapinėse: Stasiūną Česlovą, Bartosevičių ir kt. Likusiųjų kaulai iki šiol guli apkasuose smėliu užberti. Bet ir tenai ramybės jiems nebuvo. Statant Trakų dujų kontorą, buvo lyginama žemė, buvo palietas bunkerio kraštas ir išversi žmonių kaulai. Tie kaulai voliojosi tol, kol žmonės pasigaileję priglaudė juos kapuose. Dalis kaulų tebėra iki šiol (Galvė. 1989 m. Nr. 144. J. Kliucevičius).

***Kabras Stasys, Kazio, g. Čižiūnų k., Aukštadvario vlsč. Nuo 1944 m. rugsėjo mėn. – DKA 4-o bataliono partizanas, būrio kuopos vado pavaduotojas. Žuvo 1945 m. spalio 20 d. Semeliškių vlsč. miško slėptuvėje tarp Peliūnų ir Stačiūnų k. Kartu su broliu Petru ir kitais 7 partizanais išduoti vidinio agento „Romano“. Išniekinti Semeliškėse, užkasti prie Trakų apkasuose (LYA f. K – 1, ap. 3, b. 4/13, t. 2; b. 7/9, t. 1.). Kabaras Jonas, Kazio?, g. Čižiūnų k., Aukštadvario vlsč. Nuo 1944 m. rugsėjo mėn. – DKA 4-o bataliono Koto būrio partizanas. Žuvo 1945 m. spalio 20 d. Semeliškių vlsč. Kartu su broliu Petru išduoti vidinio agento „Romano“? (LYA, f. K – 1, ap. 3, b. 4/13, t. 2; b. 7/9, t. 1.).

Apie Joną Kabarą:

*** Jonas Kabaras buvo Čižiūnų k. gyven-tojos Kabarienės Zosės (g. 1901 m.) sūnus. Jis

gimė 1928 m. lapkričio 26 d. Turėjo brolių Juozą (g. 1937 m.), seserį Oną (g. 1926 m.) ir seserį Stasę (g. 1933 m.) (LCVA, f. 743, ap. 2, b. 7630; b. 7631.).

Apie Uršulę Kabarienę:

*** Uršulė Kabarienė gimė 1897 m. sausio 26 d. Stakliškių vlsč., Alytaus aps. (našlė, beraštė, žemdirbė). Kazys Kabaras (jos sūnus) gimė 1920 m. rugpjūčio 23 d., o Petras Kabaras (kitas sūnus) gimė 1922 m. birželio 3 d. Visi gyveno Čižiūnų k., Trakų aps. Broliai buvo lanke pradžios mokyklą, nevedė, žemdirbiai (LCVA, f. 743, ap. 2, b. 7630; b. 7631.).

*** Urša Kabarienė, Motiejaus, partizano Petro Kabaro motina, gyveno nelegaliai, būdama sūnaus ryšininke vaikščiojo po kaimus, rinko žinias apie karinių dalinių vietas, – perduodavo jas būriui ir slėpė sūnų nuo tarybinės valdžios organų (LYA, f. K – 1, ap. 58, b. P – 2624.).

***Ji augino du sūnus: Kazį ir Petrą. Vyras mirė, todėl jai vienai teko rūpintis, mokyti, auklėti savo vaikus. Žemės nedaug turėjo. Gyveno prie miško. Berniukai anksti tapo „gaspadoriais“: arė, akėjo, sėjo, šienavo. Nors darbai ne pagal pečius, bet kitos išeities nebuvo. Motinai pakako savų rūpesčių. Duonos užteko, bet ji jau labai sūriu prakaitu pelny-ta. Tada niekas negalvojo, kad šitie du varge užaugę berniukai taip mylės Lietuvą, kad už ją žus.

Kai visi vyrai, ypač iš pamiškių, išėjo partiza-nauti, išėjo ir jie. Jaunesnysis, Petras, slapyvardžiu Kotas, buvo partizanų būrio vadas. Motina didžia-

vosi savo sūnumis, tačiau jos akyse galėjai įžiūrėti ne tik džiaugsmą, bet ir kančią. Kabarienė labai bijojo, kad gali netekti vaikų. Deja, taip ir atsitiko. Baisiausia, kad motina nežinojo, kur juos žvorusius padėjo. Pasakojo, kad vieną įmetė į duobę ir ten užkasė. Tačiau tikslių žinių neturėjo. Dar sūnums partizanaujant, atvažiavo iš Aukštadvario kareiviai su skrebais ir sudegino U. Kabarienės sodybą. Po to ištrėmė į Sibirą.

Po kelerių metų ji su kita čičiūniete Marijona Simanavičiene iš Sibiro pabėgo namo, norėdama surasti sūnų kapus ir prie jų išverkti savo skausmą. Deja, nesurado. Vaikščiojo tyli, nedrąsi. Neilgai ji svečiavosi Lietuvoje, nes vėl buvo suimta ir išstremta Sibiran, iš kur jau nebegrįžo tėviškėn...

Šiandien, atrodo, nei tremtinės U. Kabarienės, nei jos sūnų partizanų kapų dar niekas nežino (V. Steponavičius. Galvė. 1994 m. Nr. 46.).

***Kabarienė (Kaborienė?) Uršulė, Motiejaus, g. 1895 m., gyv. Čičiūnų k., Trakų r., partizanų rėmėja. Suimta 1945 m. rugpjūčio 3 d. Kalinta Trakuose, 1945 m. rugsėjo 28 d. – Vilniuje. Išvežta į lagerį 1945 m. spalio 23 d., Vorkutlagas, Komija; paleista (pabėgo) 1946 m. rugsėjo 19 d. (Lietuvos gyventojų genocidas. T. 2. Vilnius, 2002 m.).

***Grižusi iš tremties 1946 m. Uršulė Kaba-rienė su mano mama Zofija Nausutiene dirbo ir gyveno Tamašiavos prieglaudoje. Jos sodyba, kaip ir A. Steponavičiaus, už partizanų rėmimą buvo sudeginta ir jai Tamašiavoje buvo duotas atskiras kambarėlis (Aukštadvario gyo. M. Keršienė).

Tęsinys kitame numeryje

Pilietinių nevyriausybinių organizacijų deklaracija

Šie metai Lietuvai yra 1941 m. birželio sukilimo 70-ieji jubiliejiniai metai. To laikmečio piliečių pasiaukojimas ir drąsa negali būti užmiršti.

LENKIAME GALVAS PRIEŠ SUKILIMO ORGANIZATORIUS, SIEKUSIUS PASIPRIEŠINTI PASAULI TERORIZAVUSIEMS TOTALITARIZMAMS, IŠSAKOME PADĖKĄ TAUTOS DUKROMS IRSŪNUS, NEPAGAILĖJUSIEMS GYVYBIŲ UŽ TĖVYNĖS LAISVĘ IR PAMINTOS JOS GARBĖS SUGRAŽINIMĄ.

Tačiau metams prasidėjus, iš oficialiųjų valdžios institucijų veik neišgirdome, ką realiai nuveiksime mąstydami apie Laisvės kovos ir didžiųjų netekčių sukaktį - vieną garbingiausių ir tragiškiausių naujausios mūsų Tautos istorijos puslapių. Kaip ir nematome reikšmingesnių istorikų studijų apie ano valstybingumo praradimo eiga, apie kai kurių to periodo visuomenės grupių vidinės demoralizacijos priežastis. Kaip ir apie žmones, atlikusius Tautos organizavimo, jos išsaugojimo veiksmus sunkiomis dviejų okupacijų ir pasaulinio karo sąlygomis.

Pasakytume dar daugiau: dalies istorikų, kai kurių Lietuvos istorijos instituto vadovų išsakomos mintys apie asmenis, rengusius dirvą Vasario 16-osios sėjai, labai primena kvietimą žengti į visišką akligatvį – tokiam yra atsidūrusios teisėtvarkos institucijos teisės srityje.

Todėl apmaste, ką jubiliejiniais metais galėtų nuveikti pati visuomenė, ir tikėdamiesi, kad didelius darbus žmonių iniciatyvos pagrindais gali nudirbti ne tik mūsų organizacijų nariai, bet ir visi Lietuvos piliečiai – organizuodamiesi svarbiausiems valstybingumo uždaviniams vykdyti bei organizuodami tam kitus ir pasiremdami mūsų valstybės Konstitucijos normomis, draudžiančiomis Tautos suvereniteto varžymą,

SKELBIAME ŠIUOS METUS 1941 M. BIRŽELIO SUKILIMO ĮVYKIŲ TYRIMO IR JŲ ĮAMŽINIMO METAIS .

Tam laikmečiui skiriama savo veiksmų programa norime paskatinti žmones burtis bendriems darbams, kad visuose Lietuvos pakraščiuose atsirastų iniciatyvos. Tarp jų ir aiškinantis mums svarbius netolimos praeities įvykius.

Mūsų parengti darbų siūlymai skiriami demokratinei, savivaldos pagrindais besitvarkančiai visuomenei. Tačiau tikime, kad paramos sulauksime ir iš sąžiningų profesionalių istorikų, kultūros veikėjų, valstybės institucijų. Manome, kad šiandien kaip niekad svarbu išnagrinėti priežastis, atvedusias į ano iki okupacinio periodo politinio elito veiklos, o vėliau ir valstybingumo,

paralyžių ketvirtajame praėjusio šimtmečio dešimtmetyje. Svarbu sąžiningai išsiaiškinti, kodėl su abiem svetimomis jėgomis, pasikėsinusiomis į Lietuvos valstybingumą, kolaboravo gana žymi visuomenės dalis, padariusi daug skausmo bendrapiliečiams arba net baisių nusikaltimų. Turime mintyse ne tik lietuvių kančias, bet ir nacių organizuotą žydų bei romų tautybių Lietuvos piliečių naikinimą, kai vis dar nepasakoma, kiek ir kokių lietuvių ar kitų tautybių žmonių tam talkino. Ir kodėl tai darė. Kad nebūtų iškraipoma tiesa apie to laiko įvykius. Ir kad istorijos mokslas netar-nautų prieš valstybę nukreiptoms politinėms spekuliacijoms.

Nevyriausybinių ir jaunimo organizacijų vardu:

Lietuvos 1941 m. birželio 22–28 d. sukilėlių sąjungos tarybos pirmininkas Alfonsas Žaldokas

LR Krašto apsaugos bičiulių klubo valdybos pirmininkas ats. majoras Antanas Burokas

Nepriklausomybės gynėjų sąjungos valdybos pirmininkas ats. pulkininkas J. Gečas

Lietuvos kariuomenės karių, nukentėjusių nuo sovietinio ir nacistinio genocido, artimųjų sąjungos pirmininkas Vytautas Zabielskas

Lietuvos atsargos karininkų sąjungos pirmininkas dim.plk. lt. Algirdas Jurkevičius

Lietuvos kariuomenės savanorių draugijos pirmininko pavaduotojas ats. eilinis Simonas Grigonis

Lietuvos kariuomenės rezervo karių organizacijos prezidentas ats. plk.lt. Vytautas Čepukas

Atsargos karininkų sąjunga – ats. plk. Romas Žibas

Lietuvos Sąjūdžio pirmininkas Rytas Kupčinskas

Lietuvos laisvės kovų-Miško brolių draugija Albinas Kentra

Lietuvai pagražinti draugijos pirmininkas Juozas Dingelis

Lietuvos moterų lygos pirmininkė Ona Voverienė

Lietuvos Laisvės kovų sąjūdžio pirmininkas Jonas Čeponis

Dingusių žmonių šeimų paramos centro pirmininkė Ona Gustienė

Vyskupo M. Valančiaus blaivybės sąjūdžio valdybos pirmininkas Juozas Šaulys

Lietuvių fronto bičiulių sąjūdžio pirmininkas Kęstutis Milkeraitis

Lietuvių tautinio centro pirmininkas Ričardas Čekutis

Lietuvos Vytautų klubo pirmininkas Vytautas Paulaitis

PILIETINIŲ NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ SIŪLYMAI

PAŽYMINT JUBILIEJINIUS 70-TUOSIUS 1941 M. BIRŽELIO SUKILIMO METUS

Sukilimo 70-osios metinės sudaro galimybę lietuviams, kuriame pasaulio pakraštyje jie begyventų, organizuotis į vieningą bendruomenę. Tik taip savo bendra veikla, savo darbais tapsime verti tų, kurių dalis anuomet paaukojo visa, kas brangiusia, dažnai ir gyvybes, dėl mūsų Tėvynės laisvės ir mūsų ateities.

Tačiau šia programa pajėgiamė atspindėti tik dalies Lietuvos visuomenės mintis. Ji jokiū būdu nevaržo tautiečių įvairiuose pasaulio ir šalies regionuose savaip, pagal atskiras programas pažymėti svarbiuosius įvykius, kuriems dėmesį skirsime visus metus.

Kviečiame mūsų valstybės struktūras, ir pirmiausia J.E. Prezidentė, Lietuvos Seimą ir Vyriausybę sutelkti rimčiausias intelektualines pajėgas sudėtingiausiam naujausios mūsų istorijos tarpсниui deramai ištirti, pristatyti ji mūsų Tautai ir pasaulio visuomenei. O visas lietuvių krikščioniškąsias bažnytines konfesijas palaiminti tam skirtus žmonių darbus.

Šiuose Siūlymuose numatome:

1. Darbus, kuriuos atlikti galima organizuotos visuomenės jėgomis (talkomis) sudarius pilietinių nevyriausybinių bei jaunimo organizacijų regionines darbo grupes:

Bendravalstybinį paminklinių (atminimo) lentų su specialia Sukilimo piktograma sukūrimą.

Reikšmingiausių 1941 m. birželio sukilimo vietų pagrindiniuose centruose Kaune ir Vilniuje (LAF štabų, kautynių su sovietais) nustatymą, kreipimąsi į savivaldybes dėl šių vietų paženklinimo minėtomis paminklinėmis lentomis.

Kautynių su okupacinėmis pajėgomis regionuose (Varėnoje, Alytuje, Zarasuose ir kt.) nustatymą ir pažymėjimą.

Žuvusių sukilėlių ir partizanų kapaviečių tvarkymą kaip nuolatinį visuomenės veikimą. Sukilėlių atminimui memorialinių parkų ir medžių gojelių ateinantį pavasarį ir rudenį sodinimą.

2. Konferencijų (mokslinių ir paminėjimų mūsų vietose, mokyklose) organizavimą.

Sukilimui ir istorijoje nuslėptajam laikmečiui skirtų mokslinių konferencijų planavimas ir organizavimas turėtų tapti Vyriausybės ir Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro darbu. Kaip visuomeniniai dariniai esame pasiryžę prie to prisidėti rinkdami žinias apie dar gyvus įvykių liudininkus, fiksuodami pasakojimus vietose, organizuodami paminėjimus mokyklose, darbus derindami su savivaldybių

švietimo skyriais.Ypatingai daug šioje srityje be mokytojų gali nuveikti etnografai, kraštotyrininkai, vietos kunigai, šaulių ir savanorių organizacijų nariai.

Virtualus įvykių tinklapis turėtų apimti:

Tarptautinė situaciją sudariusią sąlygas Molotovo-Ribentropo paktui atsirasti. Negatyvų kolaborantų vaidmenį parengiant pirmąją Baltijos šalių sovietinę okupaciją. LAF-o organizavimąsi sovietų okupuotoje Lietuvoje. Sukilimą ir Laikinosios Vyriausybės sudarymą. Sukilimo ypatingą svarbą pilietinei savigarbai atsigauti. Valstybingumo kėlimo klausimus nacių okupacijos sąlygomis: ko siekė vokiškieji okupantai? Sukilėlių ir Laikinosios vyriausybės narių likimus. Sukilėlius ir antinacinio bei antisovietinio pasipriešinimo organizacijas po antrosios sovietinės okupacijos. Sovietinių okupantų planus civilių gyventojų atžvilgiu karo atvejui. Okupantų įvykdytų žudynių Lietuvoje ir kitose Baltijos šalyse palyginimą. 1938–1940 m. laikotarpio istorijos (nuslėptoj laikmečio) „nušvietimą“ po 1990 m. kovo 11-osios.

3. Pažintinės metodinės medžiagos kūrimą.

Ieškoti finansavimo dokumentiniams filmams apie to laikmečio žmones, tarp jų apie Birželio sukilimo dalyvius. Surinkti ir išleisti Sukilimo ir Laikinosios Vyriausybės narių nuotraukų rinkinius.

4. Birželio sukilimo epizodų inscenizavimą.

Pasiūlyti Kauno, Klaipėdos ir kt. karo istorijos klubams metų bėgyje surengti renginius atkartojant Sukilimo įvykius Kaune, Varėnoje, Vilniuje ir kitur.

5.Visą medžiagą, kurią jubiliejinių Birželio sukilimo metų bėgyje pavyktų surinkti, pasiūlyti žiniasklaidai.

Sieksime, kad radijo klausytojus ir televizijos žiūrovus metų eigoje ne kartą pasiektų Sukilimo vadovo M. Prapuolenio kreipimosi į valstybės gyventojus žodžiai.

6. Lietuvos Laikinosios Vyriausybės vadovo Juozo Ambrazevičiaus-Brazaičio palaikų perkėlimą.

Giminėms suderinus leidimus perkelti šio įžymaus lietuvių kultūros ir visuomenės veikėjo palaikus iš JAV į Kauną, palaikų perlaidojimo ceremonijai sieksime valstybinių laidotuvių statuso.

Pilietinių nevyriausybinių ir ypač jaunimo organizacijų nariai kuo galedami prisidėsime, kad žinia apie šio žmogaus gyvenimą ir veiklą, apie jo bendražygius pasiektų visus mūsų organizacijų narius, visas šalies vietas, o asmens atminimas taptų įamžintas deramai pagal jo nuopelnus Tautos istorijai.

Nuo šiol „Senosios kibininės“ kibiniais ir įvairiais patiekalais galėsite mėgautis ne tik užsukę pas mus į Trakus, bet ir savo šventėje, kurios vietą pasirinksite patys arba ja pasirūpinsime mes.

„Senoji kibininė“ siūlo:

- * Kibinų pristatymas į namus;
- * Edukacinė kibinų gaminimo pamokėlė;
- * Parodomoji „Šimtalapio“ gaminimo pamokėlė;
- * Specialus meniu grupėms;
- * Šventiniai ir pobūvių pasiūlymai;
- * Dienos verslo pietūs;
- * Garantuojame malonų ir atidų aptarnavimą.

**Trūksta laiko užsukti pas mus į Trakus ?
– Mes stengsimės būti arčiau Jūsų!
Naujausia paslauga !!!**

Į gatves jau išriedėjo nauji, gražūs, firminiai „Senosios kibininės“ autobusiukai, kuriuose galėsite nusipirkti skanių, karštų, sultingų kibinų!

„Senosios kibininės“ autobusiukus rasite šiais adresais :

1. Automagistralė Vilnius–Kaunas 23 km;
2. Šavanorių pr. 16 (šalia Hyper RIMI);
3. Žirmūnų g. 64 (šalia Hyper RIMI);
4. Vienuolio g. (šalia Žemės ūkio ministerijos);
5. Žirmūnų g. 2 (šalia „IKI“).

Ačiū, kad esate kartu!

tel. pasiteirauti 8 659 08 454. www.kibinas.lt

Užs. Nr. 20

ES Regionų komitetas domisi priemiestinėmis zonomis

Atkelta iš 1 p.

lymo įrengimų klausimus, atliekų surinkimą, perdirbimą, utilizavimą, lengviau sprendžiami viešųjų paslaugų teikimo, stambių prekybos centrų vietų parinkimo, darbo vietų kūrimo, mokyklų išlaikymo ir kiti klausimai.

Labai svarbu, kad tokie planai nebūtų politinės kovos arena, kad būtų maksimalus sutarimas ir nesikeistų po eilinių rinkimų.

ES RK Biuras išreiškė apgailestavimą Europos Komisijai, kad nepakankamas dėmesys skiriamas kaimo aspektui ir pageidautų būsimoje sanglaudos politikoje didesnės paramos. Kartu siūloma sukurti programą, kuri skatintų keistis gerąją praktiką, kurti tinklus miestų ir kaimų problemoms spręsti ir pritariama naudotinų šioje sferoje fondų geresniam koordinavimui.

Gediminas PAVIRŽIS, Vilnius

Rytų Lietuvos mokytojai senjorai šventė Užgavėnės

Bronė DAUNORIENĖ, Vilnius

Š. m. kovo 8 d. vyko Rytų Lietuvos mokytojų sąjungos Senjorų grupės Užgavėnių vakaras Vilniaus A. Mickevičiaus bibliotekoje. Vakaras šurmuliavo jaukioje aplinkoje.

Sakoma, kad žmogus jungia praeitį ir dabartį per tradicijas, papročius ir kalbą. Todėl skambėjo dainos, sukosi rateliai, o ypač visus žavėjo pasakojimai gimtąja tarme. Rita Brazauskienė pasakojo žemaitiškai, Liudgarda Čepienė – aukštaičių tarme, dzūkaiškai padainavome „Pasvarsck antela“. Vakaro vedėjos Bronė Daunorienė ir Angelė Našliūnienė stengėsi, kad niekam nebūtų nuobodu. Ant vaišių stalo puikavosi Užgavėnių blynai, saldumynai, kava.

Vakarelyje dalyvavo svečiai: Sąjungos pirmininkė ir vakaro iniciatorė Danguolė Sabienė, Švietimo ir mokslo ministerijos vyr. specialistė Ramutė Zungailienė, Cingų fondo valdybos pirmininkas Jonas Endriukaitis ir kt.

Be Senjorų dalyvavo ir jaunimas. Paluknio „Medeinos“ vidurinės mokyklos mokytojos ir šventę atvyko pasipuošusios Užgavėnių kaukėmis, o Vilniaus P. Skorino vidurinės mokyklos atstovės atsinešė baltarusiškų blynų. Šios mokyklos direktorė Galina Sivolova labai įdomiai pasidalijo išpūdžiais, kaip pirmą kartą atvyko į Vilnių: „Einu per Vilnių vasarą, ir man rodomi – lapai šiurendami krinta. Apsidairiau ir supratau – tai skamba lietuvių kalba...Graži Jūsų kalba, didžiukitės ja.“ Tai tegul skamba ir ošia mūsų dainingoji kalba!

Laukiame daugiau tokių vakarų – prasingų ir šiltų, pilnų gražaus bendravimo, geros nuotaikos, vieni kitų matymo. Vieni kitiems dėkokime, kad esame Lietuvos, tarkim drauge su mūsų tautos poetu Justinu Marcinkevičiumi. Tą, manau, pajutome širdimi.

PR „Tele2“ klientams – pigesni pokalbiai Rusijoje

Bendrovės „Tele2“ tinkle kalbantiems gyventojams bendrauti esant Rusijoje dabar paprasčiau ir pigiau. Nuo šiol viešėdami Kaliningrado srityje ar kitose Rusijos dalyse jie nebemokės atsiliepto skambučio mokesčio.

Kalbės nemokamai

Kaip teigia „Tele2“ prekybos ir rinkodaros direktorius Mindaugas Ubartas, klientams tereikės kirtus Rusijos Federacijos sieną prisijungti prie „Tele2 Rusija“ ryšio tinklo. Atsiliėpdami „Tele2“ abonentai mokės 0 Lt už minutę. Tokiu būdu jie sutaupys net po 2,5 Lt už kiekvieną atsiliepto skambučio minutę – būtent tiek ši paslauga kainavo anksčiau.

Dar daugiau – paslaugą „Verslo komanda“ užsisakę verslininkai gali nemokamai skambinti Lietuvoje esantiems ar į Rusiją išvykusiems bendradarbiams.

Privatūs klientai gali naudotis analogiška paslauga „Šeima ir draugai“. Pasirinkę ją vartotojai tarpusavyje kalbės nemokamai, o išvykę į Rusiją ir prisijungę prie „Tele2“ tinklo nieko nemokės už atsilieptus skambučius.

„Nuo šiol bendrauti su artimaisiais ar tvarkyti verslo reikalus būnant Kaliningrado srityje bus tiesiog paprasčiau ir pigiau“, – sako M. Ubartas.

Anot pašnekovo, kirtus sieną telefonas prie „Tele2 Rusija“ tinklo gali prisijungti ir automatiškai. Priešingu atveju pasirinkti „Tele2 Rusija“ tinklą reikėtų rankiniu būdu. „Svarbiausia, atvykę į kaimyninės šalies teritoriją, įsitikinkite, kad naudojamas tinklas – „Tele2 Rusija“, – pataria M. Ubartas.

„Tele2“ – populiariausia

Per pirmuosius tris 2010 metų ketvirčius mobiliojo ryšio bendrovė „Tele2“ aptarnavo didžiausią pokalbių srautą Lietuvoje. Ryšių reguliavimo tarnybos (RRT) duomenimis, „Tele2“ klientai per devynis praėjusių metų mėnesius iš viso kalbėjo daugiau kaip du milijardus minučių.

Rinkos analizės ir tyrimų bendrovė „RAIT“ pernai gruodį atliko apklausą, kuri atskleidė, kad bendrovė „Tele2“ yra populiariausia ir labiausiai rekomenduojama mobiliojo ryšio operatorė Lietuvoje. Bemaž pusė, 47,9 proc. apklausos dalyvių teigė, kad naudojami „Tele2“ paslaugomis, o pasirinkti šį operatorių kitiems rekomenduotų 62 proc. respondentų. Per 60 proc. apklaustųjų tvirtino, kad „Tele2“ siūloma paslaugų kaina – mažiausia.

Užs. Nr. 6

Mieli laikraščio „Voruta“ skaitytojai ir prenumeratoriai,

prašome pasinaudoti savo teise paaukoti mūsų įstaigai iki 2 proc. pajamų mokesčio sumos pagal Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos įstatymą.

Įmonės rekvizitai:
Viešoji įstaiga „Vorutos“ fondas.
Adresas: Trakai, Naujoji g. 16 LT-21111
Įmonės kodas: 181392738.

Prašymus (FR0512) prašome siųsti el. paštu: vmi@vmi.lt arba laišku į Valstybinės mokesčių inspekcijos skyrių pagal gyvenamąją vietą bei galima nuvykti į VMI pagal gyvenamąją vietą ir prašymą pateikti vietoje.

„Vorutos“ redakcija

Šalčios krašto žmonės 2011 03 04 neteko Jono SAVIČIAUS – tvirtu, darbštaus, sąžiningo, gero chirurgo.

Jonas Savičius gimė 1952 02 20 Marijampolės rajone Panusupio kaime. 1976 m. baigė Kauno Medicinos institutą ir įgijo chirurgo specialybę. Nuo 1977 m. dirbo Šalčininkų ligoninėje. 1989 m. buvo paskirtas šios ligoninės chirurginio skyriaus vedėju pareigoms.

Su širdgėla atsisveikiname su Pietryčių Lietuvos patriotu ir viliamės susitikti Anapilin išėjus.

Nuoširdžiai užjaučiame tėvus,šeimą ir artimuosius.

Šalčios krašto bendraminčiai

Reikalinga Jūsų parama Šv. Pranciškaus onkologijos centrui

Mielieji, aukodami Klapėdos šv. Pranciškaus Asyžiečio vienuolynui 2% gyventojų pajamų mokečio, jūs tapsite **Šv. Pranciškaus onkologijos centro** projekto įvykdymo globėjai, pasižymintys drąsa, meile visiems žmonėms, branginantys žmogiškąsias vertybes. Jūs tapsite mūsų bendražygiais.

Dėkoju, brolis Benediktas

Kaip per 5 min užpildyti deklaraciją : www.OnkologijosCentras.lt

2% GPM paramos tikslas: Surinktos lėšos bus skirtos Šv. Pranciškaus onkologijos centro statybų spartinimui ir misijos įgyvendinimui.

Apie projektą: Broliai pranciškonai kviečia visuomenę susitelkti kilniam tikslui – pastatyti Šv. Pranciškaus onkologijos centrą.

Projekto tikslas : atkreipti visuomenės dėmesį į dvasines ir psichologines vėžio sukeltas problemas,kurios apverčia aukštyn kojomis ne tik sergančiųjų, bet ir jų artimųjų bei aplinkinių gyvenimus.

Daugiau apie projektą: www.viltiesbegimas.lt

Rekvizitai :

MAŽESNIŲJŲ BROLIŲ ORDINO LIETUVOS ŠV. KAZIMIERO PROVINCIJOS KLAIPĖDOS ŠV. PRANCIŠKAUS ASYŽIEČIO VIENUOLYNAS

i.k. 302435805, Savanorių g. 4, LT-92291 Klaipėda; AB „DnB NORD“ bankas, Klp. skyrius, a/s LT414010042300958372; Patikrinti: Paramos gavėjo rekvizitus

Voruta® Visos prekių ženklų teisės saugomos 9 771392 067018	Prenumeratos indeksai 0135, 0136 Redakcinė kolegija: Dr. Arūnas Bubnys, habil. dr. Kazimieras Garšva, Vytautas Gocentas, archit. Dainora Juchnevičiūtė-Vaivadienė, dr. Viktoras Jencius, dr. Napoleonas Kitkauskas, Romualdas Ozolas, Gediminas Paviržis, akad. prof. habil. dr. Antanas Tyla, dr. Aldona Vasiliauskienė, akad. prof. habil. dr. Zigmantas Zinkevičius, Juozas Vercinkevičius (vyriausiasis redaktorius).	Ieva Jankutė, Lietuva Tadas Stomma, JAV Marija Remienė, JAV Bronius Saplys, Kanada Spaudos radio ir televizijos remimo fondas Vilniaus krašto lietuvių sąjunga išeivijoje	© Voruta, 2011. Leidžiamas nuo 1989 m. spalio 24 d. Dvidešimt antrieji leidimo metai. Rengėjas (leidėjas) – VšĮ „Vorutos“ fondas, įmonės kodas 181392738. Direktorė Aušra Virvičienė. Adresas: Naujoji g. 16, Trakai. Laikraštis išeina du kartus per mėnesį (šeštadieniais). Apimtis – 4 sp. l. Redakcijos adresas: Naujoji g. 16, Trakai, tel/ faks.: (8 528) 55331; (8 528) 5 12 66, „Tele2“ mob. (8 605) 11117. Vyriausiasis redaktorius Juozas Vercinkevičius Spausdino Media Regionale Sp. z.o.o. (RAB) (Lenkija). Tiražas 1200 egz. Laiškams: „Voruta“, Naujoji g. 16, LT-21111 Trakai, LIETUVA. Tel. faksas: (8 528) 5 53 31; (8 528) 5 12 66 El. paštas: vorutosfondas@voruta.lt, voruta@voruta.lt Interneto svetainės: www.voruta.lt, www.mazoji-lietuva.lt Redakcija: Jurgita Brasiūnaitė (redaktorė), Jonas Česnavičius (fotografija), Vytautas Česnulis (bažnyčios istorija), Viktoras Latvėnas (maketuotojas), Daiva Sedlikovska (buhalterė), Viktorija Vaškytė (Klaipėda), Aušra Virvičienė, Birutė Žemaitaitė, Juozas Vercinkevičius (vyr. redaktorius)
---	---	---	--